

АЛЛА КОЗАК

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

Німецька мова

Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет міжнародних відносин
Кафедра іноземних мов та перекладу

Алла Козак

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ
(НІМЕЦЬКА МОВА)

Методичні рекомендації для підготовки до державного екзамену

Луцьк 2024

УДК 811.112.2'271(072)

К59

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету
імені Лесі Українки
(протокол № 9 від 15.05.2024 р.)*

Рецензенти:

Близнюк Л.М. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької філології Волинського національного університету імені Лесі Українки

Козак А.В.

Теорія і практика перекладу. Німецька мова: методичні рекомендації для підготовки до державного екзамену/ Козак Алла Володимирівна – Луцьк, 2024. – 114 с.

Навчально-методичні рекомендації складаються з теоретичного розділу, який містить основні узагальнені теоретичні положення курсу «Теорія і практика перекладу (німецька)» і розроблені для студентів IV курсу факультету міжнародних відносин (спеціальностей «Міжнародні відносини»; «Міжнародні економічні відносини»; «Управління проектами; Міжнародний бізнес») з метою допомогти студентам у практичному застосуванні теоретичних знань з дисципліни і базових знань з німецької мови, а також допомоги у підготовці до державного екзамену зі вказаної навчальної дисципліни.

Рекомендовано студентам факультету міжнародних відносин, а також студентам вищих навчальних закладів, які вивчають німецьку мову.

@ ВНУ ім. Лесі Українки, 2024

@ Козак А.В., 2024

Передмова

Становлення українського перекладу - необхідна ланка в утвердженні освіти, науки та красного письменства, без яких немислима сьогоднішня Україна.

На глибоке переконання І. В. Гете, переклад - *"один з найбільш важливих і найбільш суттєвих засобів спілкування між людьми"*. Навіть важко уявити собі, скільки інформації, цілих пластів чужомовної культури, духовного багатства втрачала б світова цивілізація у випадку відсутності перекладу як явища. За умов глобалізації даних процесів роль цього виду інтелектуальної діяльності ще більше зростає, що зумовлено явищами міжнародного інтегрування та кооперування ринкових економік, термінологічного "вибуху", нагромадження фахових мов, активізації міжнародного туризму, гармонізації освітніх стандартів тощо.

Пропоновані методичні рекомендації призначені для студентів IV курсу факультету міжнародних відносин та охоплює стислий виклад базових теоретичних питань перекладознавчого курсу «Теорія і практика перекладу», що виносяться на державний іспит зі вказаної дисципліни. Розроблені методичні рекомендації мають за мету допомогти студентам у практичному застосуванні теоретичних знань з дисципліни і базових знань з німецької мови, а також допомогти студентам у підготовці до державного іспиту з «Теорії та практики перекладу (німецька мова)», зорієнтувати їх у ключових навчальнопрактичних положеннях курсу. Наведений теоретичний матеріал є узагальненим викладом навчального матеріалу, що може слугувати базою для відповідей на екзамені, вдосконаленою та доповненою у подальшому студентами. що є інструментарієм практичного застосування теоретикоприкладних положень курсу.

Зміст

1. Міжкультурна комунікація в умовах глобалізації. Роль та місце перекладу.
2. Предмет і завдання лінгвістичної теорії перекладу. Зв'язок ТПП з іншими науками.
3. Поняття білінгвізму та фонових знань у перекладі.
4. Особа перекладача, його психолінгвістичні характеристики та професійні установки.
5. Види перекладу.
6. Специфіка роботи над перекладом усних та письмових текстів.
7. Редагування перекладу. Критерії оцінки якості перекладу.
8. Переклад і стиль.
9. Особливості перекладу офіційних документів й текстів ділової спрямованості.
10. Переклад текстів наукового стилю.
11. Особливості перекладу суспільно-політичної літератури. Переклад текстів преси.
12. Способи перекладу лексичних одиниць. Перекладацькі лексичні трансформації.
13. Переклад термінів, архаїзмів, неологізмів.
14. Переклад інтернаціоналізмів та псевдоінтернаціоналізмів.
15. Переклад слів-реалій.
16. Переклад назв установ, підприємств, навчальних закладів.
17. Переклад скорочених назв.
18. Переклад фразеологізмів.
19. Граматичні труднощі у перекладі.
20. Переклад речень з дієсловами активного та пасивного стану.
21. Способи передачі модальності у перекладі.
22. Переклад неособових форм дієслова.
23. Труднощі перекладу інфінітивів та інфінітивних конструкцій.
24. Труднощі перекладу дієприкметників та дієприслівникових конструкцій.
25. Переклад географічних назв та антропонімів.
26. Особливості перекладу умовних речень.
27. Порядок слів і структура речення у перекладі.
28. Особливості перекладу граматичних категорій іменників.
29. Переклад речень з атрибутивними конструкціями.
30. Види словників та їх роль у перекладацькій діяльності

1. Міжкультурна комунікація в умовах глобалізації.

Роль та місце перекладу

У часи змін, які зумовлені глобалізаційними процесами, міжкультурна комунікація є одним із провідних способів досягнення ефективного спілкування на міжнародній арені в будь якій галузі. Для вдалої побудови міжнародних стосунків важливим є вивчати культурні особливості партнерів і вчитися взаємодіяти з ними на різних рівнях, оскільки, як відомо, ціннісні орієнтири народів значно різняться.

Глобалізація набула швидкого розвитку на межі ХХ та ХХІ ст. і з тих пір є невід'ємною частиною всіх світових процесів. Завдяки глобалізаційним процесам відбувається міграція виробничих і трудових ресурсів, уніфікація законодавства, економічна та культурна інтеграція між різними країнами і народами. Через це важливою галуззю науки стала міжкультурна комунікація, яка вивчає особливості спілкування представників різних культур і народів. Вона шукає способи зробити міжнародну взаємодію якомога більш ефективною.

Міжкультурна комунікація як особливий вид комунікації припускає спілкування між носіями різних мов і різних культур.

У своїй книзі Бацевич Ф.С. подає наступне значення *міжкультурної комунікації* – це спілкування носіїв різних культур, які послуговуються різними мовами. Співставлення мов і культур виявляє не тільки загальне, універсальне, але й специфічне, національне, самобутнє, зумовлене розбіжностями в історії розвитку народів. Коли людина опиняється в іншому культурно – мовному середовищі, вона відчуває так званий «культурний шок» через недостатнє знання національних цінностей і законів спілкування носіїв інших культур і мов.

Міжкультурна комунікація – це соціальний феномен, сутність якого полягає у конструктивній чи деструктивній взаємодії між представниками різних культур в межах чітко визначеного просторово - часового континууму.

У центрі міжкультурних взаємодій перебуває людина як носій загальнолюдських універсалій та культурних особливостей. Датою народження міжкультурної комунікації як академічної дисципліни можна вважати 1954 рік, коли у світ вийшла книга Є. Хола і Д. Трагера «Culture as Communication».

Усвідомлення важливості культурно-історичних факторів у процесах комунікації, знання і адекватне відтворення норм вербальної та невербальної поведінки сприяє успіху міжкультурної комунікації, адже процес спілкування передбачає взаєморозуміння і взаємоадаптацію співрозмовників. Обов'язковою умовою спілкування між «різномовними» комунікантами є наявність проміжної ланки, що здійснює мовне посередництво, тобто, що перетворює початкове повідомлення в таку мовну форму, яка може бути сприйнята реципієнтом. У цьому відношенні, **переклад** забезпечує можливість спілкування між людьми, що розмовляють різними мовами. Власне переклад має декілька трактувань:

1) вид людської діяльності, спрямований на відтворення одиниць мови оригіналу (МО) мовою перекладу (МП) з метою забезпечення комунікації та інформаційного обміну;

2) процес діяльності перекладача по забезпеченню комунікації між носіями різних мов та обміну інформацією між ними;

3) результат перекладацької творчості, тобто текст перекладу в його усній або письмовій формі;

4) умовна назва перекладознавчих дисциплін.

Переклад – це різновид мовного посередництва, за якого зміст іншомовного тексту відтворюється шляхом складання комунікативно рівноцінного еквівалента до нього. Адекватний переклад –це повноцінний правильний переклад оригінального тексту, за якого його зміст, форма, стилістичні особливості і авторська спрямованість / підтекст відтворюються без спотворення і суттєвих змін. Адекватний переклад завжди є літературним, тобто орієнтованим на літературні норми мови перекладу.

Крім своєї посередницької ролі в процесі міжмовного спілкування, перекладач іноді виконує комунікативні функції, що виходять за рамки мовного посередництва. Як правило, це має місце в процесі усного перекладу, коли

перекладач безпосередньо спілкується з учасниками міжкультурного спілкування. Кожному перекладачу як учаснику своєрідного комунікативного акту абсолютно необхідно володіти певною екстралінгвальною інформацією. Перекладачеві також необхідно знати культурні особливості народів, що розмовляють даними мовами.

2. Предмет і завдання лінгвістичної теорії перекладу.

Зв'язок ТПП з іншими науками

Переклад – це дуже давній вид людської діяльності. Без нього важко уявити такі добре відомі історичні факти, як утворення великих імперій, населених багаточисленними багатомовними народами, панування культури однієї нації, яка має більший соціальний престиж, розповсюдження релігійних та соціальних вчень тощо.

Найдавнішим прикладом серед відомих людству вважається переклад книг Біблії. Старий Заповіт спочатку був написаний давньоєврейською мовою (гібрим), яка з часом стала мертвою. У II-I ст. до н.е. був зроблений переклад Біблії на арамейську мову, століттям пізніше – грецькою мовою, так званий Переклад Сімдесятьох або Септуагінта. За легендою, він був зроблений за 72 дні 72 старійшинами на о.Фарос під Олександрією. У IV ст. латинський переклад – так званий простонародний, або Вулгата (вульгата). Тож уже в давні часи перекладацька діяльність була важливою складовою суспільного життя.

В останні десятиліття розвиток перекладацької діяльності дає підстави говорити про початок нового етапу в історії перекладу та становлення окремої наукової галузі з відповідними теоретичними та практичними надбаннями. Бурхливий розвиток науки, техніки, міжнародної діяльності викликає потребу в активному обміні інформацією та якісному перекладі її на зрозумілу мову.

Усе це викликає досить велику потребу в перекладах та перекладачах. Виникли нові підвиди перекладу (синхронний переклад, переклад кінофільмів, телепередач, судовий переклад тощо). У грудні 1954 року відбувся установчий

конгрес Міжнародної федерації перекладачів (ФІТ), котра об'єднала письмових перекладачів багатьох країн світу. Синхронні перекладачі також створили самостійну організацію – Міжнародну асоціацію синхронних перекладачів (АПК).

У середині ХХ століття явище перекладу стало об'єктом наукового дослідження. У цей період робляться перші спроби створити теоретичну модель перекладацького процесу, описати саме ті сторони цього процесу, котрі визначають його своєрідність, відрізняють його від інших видів мовленнєвої або літературної діяльності.

Предметом лінгвістичної теорії перекладу є порівняльне вивчення мовних засобів різних мов і їхнього використання в процесі перекладу.

Об'єктом теорії перекладу є сам процес перекладу (аналіз, тлумачення та розуміння оригіналу) та його результат, який отримують в результаті відбору відповідних засобів висловлювання на мову перекладу, тобто відбувається свідоме встановлення відношень між оригіналом та транслятом..

Більшість дослідників вважає, що наука про переклад вивчає і повинна вивчати процес перекладу. Під процесом перекладу звичайно розуміють міжмовні перетворення, трансформацію тексту на одній мові в текст іншою мовою.

Теорія перекладу ставить перед собою наступні основні завдання:

1) розкрити й описати загально лінгвістичні основи перекладу, тобто вказати, які особливості мовних систем і закономірності функціонування мов лежать в основі процесу перекладу, роблять цей процес можливим і визначають його характер і межі;

2) визначити переклад як об'єкт лінгвістичного дослідження, вказати його відміну від інших видів мовного посередництва;

3) розробити основи класифікації видів перекладацької діяльності;

4) розкрити сутність перекладацької еквівалентності як основи комунікативної рівноцінності текстів оригіналу та перекладу;

5) розробити загальні принципи та особливості побудови приватних і спеціальних теорій перекладу для різних комбінацій мов;

б) розробити загальні принципи наукового опису процесу перекладу як дій перекладача з перетворення тексту оригіналу в текст перекладу;

7) розкрити вплив на процес перекладу прагматичних і соціолінгвістичних факторів;

8) визначити поняття «норма перекладу» і розробити принципи оцінки якості перекладу.

У системі лінгвістичних наук теорія і практика перекладу пов'язана із загальним мовознавством, положення якого, як узагальнюючої дисципліни, вона не може не використовувати, з лексикологією, граматикою, стилістикою, історією окремих конкретних мов, з усіма їх специфічними аспектами. З них вона черпає і факти, і деякі висновки, що стосуються тих особливостей конкретних мов, про відповідність яких йдеться і в мові перекладу, і в мові оригіналу.

Серед перерахованих лінгвістичних дисциплін до теорії перекладу найближче відношення має порівняльна стилістика, яка є однією з теоретичних його основ, тому що будь-який текст першотвору належить до певного функціонального стилю. Перекладач має бути знавцем як мови оригіналу, так і мови перекладу, а отже, і знавцем виражальних, стилістичних особливостей обох мов, що зіставляються.

3. Поняття білінгвізму та фонових знань у перекладі.

Білінгвізм трактується як здатність до оперування кількома мовами. Білінгв – це людина, яка володіє як мінімум двома мовами. Нерідко як знання більше двох мов зустрічається багатомовність (або мультилінгвізм, полілінгвізм). Він буває двох видів – національний (вживання декількох мов у певній суспільній спільноті) та індивідуальний (вживання індивідом декількох мов, кожна з яких обирається відповідно до певної мовленнєвої ситуації). Наприклад, у Європі, у Люксембурзі основна місцева мова – летцебургиш, а

офіційними мовами є французька та німецька. В Бельгії три державні мови – нідерландська, французька та німецька, в Нідерландах – англійська та німецька. Мешканці цих країн є білінгвами та полілінгвами.

В. П. Белянін виділяє природній (побутовий) та штучний (навчальний) білінгвізм. При цьому, природній білінгвізм з'являється відповідно до мовного оточення (у наявності якого радіо і телебачення) та завдяки багатій мовній практиці.

- Згідно з віковими періодами, білінгвізм має поділ на ранній, зумовлений перебуванням і життєдіяльністю у двомовному культурному середовищі; та пізній, при якому оволодіння другою мовою відбувається у старшому віці, після оволодіння рідною мовою. Із погляду ступеня володіння мовами та кількості мовленнєвих дій розрізняють рецептивний, репродуктивний і продуктивний види білінгвізму. Рецептивний (сприймаючий) білінгвізм існує тоді, коли людина задовольняється приблизним розумінням іноземної мови. Сама людина при цьому майже не говорить і не пише. Репродуктивний (відтворювальний) білінгвізм дозволяє білінгву не тільки сприймати (переказувати) тексти іноземної мови, але і відтворювати прочитане та почуте. Продуктивний (породжуючий) білінгвізм дозволяє білінгву не тільки розуміти і продукувати іноземні тексти, але і породжувати їх. Іншими словами, при продуктивному білінгвізмі людина може більш-менш вільно розмовляти та писати та породжувати самостійні творчі повідомлення іноземною мовою.

“Фонові знання” – сукупність уявлень про те, що складає реальний фон, на якому розгортається картина життя іншої країни, іншого народу.

Є.М. Верещагіним та В.Г. Костомаровим, які визначили *фонові знання* як знання, наявні у свідомості людини та спільноти, до якої вона належить. Фонова інформація – це соціокультурні знання, які є характерними лише для певної нації, або національності, засвоєні масою їх представників та відображені в картині світу певної національної спільноти.

Якщо розглянути ступінь еквівалентності англійського “scholarship” і німецького “Stipendium”, обидва терміни відносяться до видів фінансової підтримки для навчання, але є деякі відмінності:

Scholarship: в основному використовується в англійськомовних країнах. Може охоплювати не тільки фінансову підтримку, але і академічні чи спортивні досягнення. Надається на основі заслуг, академічних досягнень або інших критеріїв.

Stipendium: термін, що використовується в німецькомовних країнах. Часто вказує на фінансову підтримку студентам, аспірантам або дослідникам для покриття витрат на навчання чи дослідження. Може бути наданий як за досягнення, так і за потребу.

Отже, хоча обидва терміни відносяться до фінансової підтримки для освітніх цілей, контекст і використання можуть варіюватися в залежності від країни та ситуації.

Ще один приклад, що показує важливість фонових знань для оволодіння комунікативною компетенцією. Якщо у німецькій мові існує фраза *"Das ist ein alter Hut"*, буквально перекладаючи на українську, можна отримати *"Це старий капелюх"*. Однак справжнє значення цієї фрази в німецькій культурі означає, що щось є застарілим або неактуальним. Тому більш вірним перекладом українською буде *"Це стара історія"* або *"Це вже нікого не цікавить"*. Як бачимо, тут важливо розуміти культурний контекст, щоб передати справжній сенс фрази.

Розглянемо ще декілька прикладів:

Німецька: "Der Apfel fällt nicht weit vom Stamm."

Українська: "Яблуко від яблуні не далеко падає."

Англійська: "The apple doesn't fall far from the tree."

Німецька: "Du gehst mir auf die Nerven."

Українська: "Ти мене дратуєш."

Англійська: "You are getting on my nerves."

Українська: "Вибачте, не могли б ви підказати мені дорогу до станції метро?"

Німецька: "Entschuldigen Sie, könnten Sie mir bitte den Weg zur U-Bahn-Station sagen?"

Англійська: "Excuse me, could you please tell me the way to the metro station?"

Кожен з цих прикладів відображає, як можна адаптувати фрази з однієї мови до іншої з урахуванням культурних та мовних відмінностей.

Отже, можна сказати, що фонові знання є надзвичайно важливими для перекладача, адже без таких знань переклад буде здійснено не точно.

4. Особа перекладача, його психолінгвістичні характеристики та професійні установки

Перекладач – спеціаліст, який займається перекладом, тобто створенням письмового або усного тексту на певній мові, еквівалентній письмовому або усному тексту на іншій мові (перекладом з однієї мови на іншу).

Функції перекладача досить широкі й різноманітні й залежать також від того, у якій сфері він працює: у науково-дослідному інституті або у якості викладача.

Об'єктом професійної діяльності фахівця є: теорія іноземних мов, іноземні мови і культури, теорія культури і міжкультурна комунікація.

Відповідно до отриманої підготовки лінгвіст-перекладач може виконувати наступні види діяльності: викладацьку, науково-методичну, культурно - освітню. Области застосування професійних знань: освітні заклади, переговори, ділові зустрічі, міжнародні компанії та організації, музеї, галереї, виставки, туристичні фірми, агентства, бюро, готелі та ресторани.

Перекладач повинен знати:

- досконало іноземні мови;
- фонетику й граматику;
- лексикологію;
- теорію і практику перекладу;

- практику усної та письмової мови;
- принципи міжособистісної і масової комунікації;
- фонетичну і граматичну будову мов, що вивчаються, специфіку смислової структури слів, одиниць фразеологізмів, сполучуваності лексичних одиниць;
- широкий діапазон знань з гуманітарних наук: соціології, філософії, психології, культурології, педагогіки, зарубіжної літератури тощо.

Повинен уміти:

- синхронно перекладати усну мову;
- здійснювати письмові переклади;
- організовувати й проводити екскурсії культурними та історичними місцями;
- швидко ухвалювати рішення в умовах ситуації, що змінюється;
- підлаштовуватись під конкретну аудиторію;
- швидко встановлювати й налагоджувати контакт з незнайомими людьми різного віку, статі, соціального положення й культури;
- послідовно й чітко висловлювати власні думки;
- безперервно навчатися.

Професійно важливі якості:

- розвинене аналітичне мислення;
- довготривала структурована пам'ять;
- концентрація і стійкість уваги;
- розвинене словесно-логічне мислення;
- комунікативні і організаторські здібності, вміння чути і слухати;
- добре поставлена мова, багатий словниковий запас;
- емоційна стійкість, терплячість, ретельність, пунктуальність, фізична і психічна витривалість;
- високий рівень відповідальності, дотримання конфіденційності, а також конфіденційних стандартів.

Професійна установка перекладача включає в себе прагнення до високої якості перекладу, постійного покращення своїх навичок, а також глибокого розуміння культурних особливостей обох мов, які він використовує.

5. Види перекладу

Переклад – це процес відтворення письмового тексту чи усного вислову однієї мовою засобами іншої мови і результат цього процесу.

Суть перекладу полягає у тому, щоб точно й повно висловити засобами однієї мови те, що вже зафіксовано засобами іншої мови у нерозривній єдності змісту і форми.

Види перекладу:

За формою:

- Письмовий

- Усний

а) послідовний (переклад після прослуховування)

б) синхронний (переклад одночасно з отриманням усного повідомлення)

в) переклад з аркуша

- Машинний (автоматичний)

- Опосередкований (здійснений не з оригіналу, мовою якого перекладач не володіє, а з посередника — перекладу цього тексту на третю мову)

За способом:

- Буквальний

- Адекватний

За змістом:

- Суспільно-політичний

- Художній

- Науково-технічний (технічний)

У найбільш загальному вигляді переклад можна розділити на *усний* і *письмовий*. Між ними існує суттєва різниця. Якщо під час письмового посередництва перекладач зазвичай має достатньо часу аби користуватися словниками, іншими довідковими матеріалами і навіть проводити консультації з фахівцями для вирішення проблем, пов'язаних з інтерпретацією тексту оригіналу, то в усному такої можливості немає. Тлумач має прийняти рішення дуже швидко, не вдаючись до сторонньої допомоги. Звідси неважко зробити висновок, що для усного перекладу надзвичайно важливу роль відіграють обсяг словникового запасу перекладача та його фонових знань стосовно якомога ширшого кола галузей життя в усіх його проявах.

Іншою відмінністю між *усним* та *письмовим* посередництвом є різниця у ступені розгорнутості процесу перекладу. У письмовій формі чітко розрізняються принаймні три етапи: доперекладацький аналіз тексту оригіналу, власне переклад і редагування тексту перекладу.

На першому етапі визначається тема, якої стосується текст, жанр, до якого він належить (художній, науково-популярний, публіцистичний тощо), його стиль (офіційний, емоційний, нейтральний, підвищений), особливості мовних засобів тощо. Тут також може проводитися робота з довідковою літературою і фахівцями, а також вивчення складу інформації, яка міститься у тексті.

На другому етапі відбувається власне переклад, змістом якого є аналітичний варіативний пошук оптимального співвідношення прийомів для вирішення проблем, що зосереджені в основі певних фрагментів тексту оригіналу. Для цього перекладач визначає одиницю перекладу і обирає тип відповідника.

На заключному етапі проводиться аналіз тексту перекладу, метою якого є його порівняння з текстом оригіналу, аби переконатися в їхній ідентичності з точки зору змісту, а також його редагування з метою усунення можливих стилістичних недоліків.

На відміну від письмового перекладу, де, як впливає з викладеного вище, кожен з трьох етапів чітко відділений у часі, під час усного перекладу

згадані етапи накладаються один на один, створюючи суттєві проблеми для перекладача.

Вирізняють кілька видів усного перекладу. Три з них є основними – це ***послідовний переклад, переклад з аркуша та синхронний переклад***.

Контактний переклад, переклад-шепотіння та синхронний переклад з текстом вважаються підвидами основних видів усного перекладу.

Послідовний переклад передбачає знаходження перекладача поруч з промовцем (біля трибуни, на сцені, за столом переговорів і т. ін.). Перекладач слухає оратора, часто вдаючись при цьому до занотовування, чекає паузи чи закінчення виступу і перекладає.

Різновидом послідовного перекладу є ***контактний переклад***. Він застосовується в умовах безпосереднього жвавого контактування співрозмовників – при ділових переговорах, візиті на підприємство, на виставках, круглих столах, тощо. При контактному перекладі перекладаються невеликі за обсягом фрагменти тексту – репліки, питання, відповіді, пояснення. Зазвичай це переклад двосторонній. Навантаження на пам'ять перекладача є меншим, ніж при послідовному перекладі, є можливість добре зорієнтуватися в ситуації спілкування, зробити належну прагматичну адаптацію перекладу, при потребі перепитати, уточнити. Вимоги до мовного оформлення контактного перекладу не є надто суворими, але лише за умови, що це не вплине на бізнесові інтереси замовника перекладу.

Переклад з аркуша або як його ще називають, усно-зоровий переклад, відбувається тоді, коли виникає потреба швидко, не вдаючись до письмового оформлення, перекласти написаний чи надрукований текст. Сучасна практика перекладу свідчить, що це дуже розповсюджений вид перекладу – таким чином перекладають електронні та друковані на папері листи, факси, тексти на моніторі комп'ютера, різні інструкції, програми, рекламні буклети, різні документи тощо.

Синхронний переклад є найсучаснішим за часом виникнення видом усного перекладу. Він з'явився у 30-і роки ХХ століття, коли виникли необхідні для нього технічні засоби (мікрофони, магнітофони, навушники), адже

синхронний переклад вимагає особливого технічного устаткування. При синхронному перекладі перекладач разом із своїм колегою сидить у спеціально обладнаній кабіні. Перекладач слухає через навушники оратора (який говорить у мікрофон) і миттєво відтворює текст мовою перекладу, послуговуючись мікрофоном, – слухачі у залі сприймають переклад через навушники.

Переклад–«шепотіння» є своєрідним синхронним перекладом без обладнання. До нього вдаються у випадку, коли лише один або кілька учасників круглого столу, семінару, лекції потребують усного перекладу. Перекладач сидить поруч (або трохи позаду) учасника зустрічі і пошепки, фактично у вухо, синхронно перекладає те, що говорить виступаючий. Зазвичай кількість перекладачів у залі, які здійснюють переклад-«шепотіння», не перевищує двох осіб, оскільки, якби перекладачів було більше, їхні голоси заважали б проведенню заходу. Такий переклад найчастіше передбачає недовгі за часом виступи.

Синхронний переклад з текстом в кабіні міг би вважатися вдалим синтезом перекладу з аркуша та синхронного перекладу. Але досвідчені перекладачі найчастіше і не заглядають у текст доповіді чи промови. Хіба що текст вони отримали за день чи кілька днів до конференції, і тоді в них була можливість ознайомитися із темою, термінологією, датами, власними назвами тощо. Але часто тексти, якщо і з'являються в кабіні з ласки організаторів, то відбувається це буквально в останні хвилини перед перекладом. Вигоди від того, що перед очима перекладача в кабіні є текст виступу, виявляються сумнівними. Нерідко промовець відхиляється від підготовленого тексту, і сліпе слідування друкованому тексту може призвести до кризової ситуації в перекладі. Тому текст в кабіні може допомогти зорієнтуватися в прецизійній інформації, але здійснювати замість синхронного перекладу переклад з аркуша не варто.

В усному перекладі допускається (і навіть здебільшого є неминучим) втрата другорядної інформації за рахунок компресії вихідного тексту. Усному перекладачеві також, зазвичай, вибачають незначні відхилення від норм

конкретної мови, особливо коли він перекладає на мову, яка не є рідною для нього.

Машинний переклад у сучасному розумінні цього терміна вперше було зроблено 1954 року в Джордж-таунському університеті. Сьогодні створено багато експериментальних і практичних систем автоматичного перекладу, напр., системи SYSTRAN, LOGOS, ALPS, METAL, GETA, EUROTRA тощо, до яких входить понад 15 версій для різних пар мов.

Буквальний переклад називають також дослівним, у такому перекладі можуть зберігатися порядок слів та граматичні конструкції, невластиві мові, якою перекладають.

Адекватний переклад точно передає зміст оригіналу, його стиль, і відповідає усім нормам літературної мови

За змістом виділяють такі основні різновиди перекладу:

а) **суспільно-політичний**, який передбачає усне чи письмове відтворення засобами іншої мови суспільно-політичних матеріалів: виступів та заяв політичних діячів, інтерв'ю, матеріалів брифінгів, прес-конференцій, дипломатичних документів, наукових праць з політології, соціології тощо;

б) **художній**, тобто переклад творів художньої літератури (поезія, проза, драма), який дає змогу кожному народові долучитися до скарбів світової літератури, а також сприяє популяризації національної культури. Твори світової класики українською перекладали Леся Українка, Іван Франко, Микола Зеров, Борис Тен, Максим Рильський, Микола Лукаш, Григорій Кочур та багато інших. В Україні існує премія за кращий переклад імені Максима Рильського;

в) **науково-технічний (технічний)** – переклад, який використовують для обміну науково-технічною інформацією між людьми, які спілкуються різними мовами.

6. Специфіка роботи над перекладом усних та письмових текстів

Основними прийомами при *усному перекладі* є *компресія тексту* і *розвиток тексту*.

Розвиток тексту – це вміння виокремити в реченні — «згусток» смислу і розвинути (розгорнути) його за правилами мови перекладу. Переважно застосовується у послідовному перекладі.

Компресія тексту – трансформація вихідного тексту з метою надати йому більш стислої форми за рахунок спрощення синтаксичної структури тексту і вилучення надлишкових елементів. Широко застосовується у синхронному перекладі.

Перекладацький скоропис – система записів усного перекладача у процесі сприйняття мовлення, яка ґрунтується на фіксації думок, а не слів.

Охарактеризуємо ті *текстові жанри*, які найчастіше зустрічаються у перекладацькій практиці.

Інформаційне повідомлення – зазвичай короткий текст, який містить загальнозначиму нову інформацію із галузі політики, культури, мистецтва, суспільного життя, спорту. Такий текст є типовим для засобів масової інформації. Цьому текстовому жанру притаманні такі особливості:

- Текст витриманий у межах літературної норми. Просторіччя, жаргон, високий стиль у ньому неприпустимі.

- Текст спеціалізований на передачі когнітивної інформації, тому тут важливо зберегти дати, власні і географічні назви, цифрові дані. Емоційна інформація обмежена, тому перевага надається нейтрально-оцінній лексиці.

Інтерв'ю – це публічний діалог, який складається з питань і відповідей, присвячений певній темі. Особливості цього текстового жанру:

- Когнітивна інформація накладається на емоційну, тому, поряд з нейтральною лексикою і граматиною, тут присутні емоційнооцінні засоби.

- Особа, у якої беруть інтерв'ю, часто має яскраво виражену власну манеру, відхиляється від літературної норми, вживає улюблені слова і образи.

- Не усі репліки кореспондента можуть бути оформлені як питання, іноді – як твердження з долею сумніву чи просто твердження.

Переговори – це офіційна бесіда за участю двох чи більше сторін з метою розв’язання певних запланованих питань чи вироблення певного рішення. Особливості цього текстового жанру:

- Переговори – це вільне спілкування, у ході якого можуть виникати конфліктні ситуації. Дотримуючись нейтральної позиції, перекладач може випустити чи згладити певну інформацію при перекладі.

- У даному жанрі для перекладача важливо знати формули офіційного етикету і стилістику нормативного офіційного спілкування.

- Характерним є широке вживання юридичної і фінансової лексики.

Письмовий переклад. Специфіка письмових жанрів.

Науковий і технічний тексти – це спеціальні тексти науково-технічного характеру, складені згідно чітких вимог, які містять нові дані і призначені для спеціалістів у даній галузі знань. Особливості даного жанру:

- Науковий текст служить для передачі когнітивної інформації, що спонукає перекладача викладати матеріал об’єктивно, логічно і компактно, використовуючи однозначні терміни, загальнонаукову лексику.

- Використання дієслівних форм теперішнього часу дає змогу представити інформацію як абсолютно об’єктивну.

- У даному жанрі поширені різноманітні засоби вираження пасивності стосовно формального підмета.

- Широко застосовуються спеціальні термінологічні і загальномовні скорочення.

- Синтаксичні структури наукового тексту характеризуються максимальною складністю і різноманіттям.

Інструкція – текст, основним призначенням якого є повідомити певну об’єктивну інформацію і рекомендувати пов’язані з нею необхідні дії. В інформаційному складі інструкції домінує когнітивна інформація; тому матеріал викладається засобами консервативної літературної мови з низкою

застарілих мовних зворотів; широко застосовуються терміни і тематична лексика.

- Текст характеризується підвищеною номінативністю.
- Численні наказові структури у текстах інструкцій відображають різний ступінь наказовості, що слід відобразити у перекладі.
- Скорочення представлені лише загальномовними лексичними скороченнями і термінологічними скороченнями.

Діловий лист – текст, комунікативним завданням якого є налагодження і підтримка контакту і повідомлення об’єктивної інформації. Особливості:

- Формули ввічливості в рамках офіційно-ділового стилю створюють позитивне емоційне оточення для когнітивної інформації.
- Когнітивна інформація подається шляхом застосування номінативного стилю, термінів, офіційно-ділового варіанта нейтральної письмової літературної норми з низкою застиглих мовних зворотів.
- Основний текст пишеться від 1-ої особи множини.
- Погляди викладаються за допомогою лексики з оцінною семантикою.

Документи фізичних і юридичних осіб – це тексти, необхідні для підтвердження прав і повноважень осіб. Під час перекладу слід враховувати:

- Переклад здійснюється за аналоговим текстом документу в мові перекладу, тому одиницею перекладу є словосполучення чи речення.
- Домінантами перекладу є мовні засоби канцелярського різновиду письмової літературної мови: канцелярські кліше, складний синтаксис, номінативність стилю, форми теперішнього часу. Застосовуються переважно однозначні еквіваленти. Емоційна інформація відсутня.

Газетно-журнальний інформаційний текст – це текст, комунікативним завданням якого є передати нові відомості, нав’язавши читачеві їх оцінку. Особливості перекладу:

- Основна ознака тексту – клішованість засобів мовного вираження; кліше і фразеологізми перекладаються за допомогою варіантних відповідників.

- Когнітивна інформація, виражена незалежними від контексту мовними засобами (цифровими даними, власними назвами, назвами фірм, установ і організацій), передається при перекладі однозначними еквівалентами.

- Приховані цитати й алюзії перекладають за допомогою варіантних відповідників чи трансформацій, через коментування.

- Іронія як важлива риса газетно-журнального тексту передається за допомогою відтворення принципу контрасту.

7. Редагування перекладу. Критерії оцінки якості перекладу. Прагматичний компонент перекладу

Закінчивши переклад, перекладач повинен його відредагувати. Крім елементарного звірення змісту тексту, потрібно зробити стилістичну правку, тобто проконтролювати його стилістичну єдність. Для цього необхідно володіти навиком самоконтролю в цілому і саморедагування – зокрема. Редагування перекладу, тобто вдосконалення того варіанту, що існує, є двох видів. По-перше, це авторське редагування, коли редактором свого тексту виступає сам перекладач. Така робота не відрізняється нічим істотним від пошуків нових варіантів у процесі перекладу. По-друге, це редагування готового перекладу, яке здійснює інша людина. У цьому випадку в перекладі можуть з'явитися риси, привнесені в нього ззовні редактором. Редакторська праця потребує великого вміння, досвіду й такту. Захищаючи інтереси іншомовного автора і читача-співвітчизника від тих чи інших помилок перекладу, виправляючи переклад, редактор, разом з тим, має виявляти виняткову чутливість до творчого почерку перекладача. Будь-який переклад повинен підлягати науковому і літературному редагуванню з додержанням стилю, єдиної термінології, стандартних позначень скорочень.

Якість перекладу, незалежно від жанру тексту, типу перекладу (усного, письмового, спонтанного) повинна оцінюватись відповідно до наступних принципів сучасної теорії перекладу.

1. Принцип перекладності:

Теоретично кожен текст може бути перекладений. Неперекладних текстів не існує. Навіть, якщо певні елементи оригіналу не мають відповідностей у мові перекладу, текст, як ціле, може бути перекладений. Проте, тут слід зауважити, що ступінь перекладності – змінна величина, вона буде різною для різних текстів.

2. Принцип функціональної еквівалентності:

Переклад не завжди відтворює засоби оригіналу, але він завжди і обов'язково повинен відтворювати функції мовних засобів у системі цілого тексту. При перекладі відтворюють не лише формальні чи структурні засоби певної мови, а також їхні функції – семантичні, естетичні, прагматичні тощо. А це, своєю чергою, вимагає іноді заміщень засобів одного лінгвістичного рівня засобами іншого лінгвістичного рівня.

3. Принцип динамічної еквівалентності:

Перекладач адресує свою роботу адресатові, мову якого він використовує. Саме тому він зобов'язаний приймати до уваги:

- 1) можливості його (адресата) сприйняття;
- 2) загальний освітній рівень адресата;
- 3) фонові знання у сукупності соціальних, історичних, економічних, культурних, психологічних особливостей народу і країни;
- 4) літературні традиції народу;
- 5) інтелектуальний рівень адресата (оперування знаннями, логіка).

Перекладач зобов'язаний володіти засобами, що є актуальними, узуальними та такими, що використовуються сучасним адресатом.

4. Принцип ієрархії цінностей:

Переклад є завжди певною мірою інтерпретацією. Цей інтерпретаційний характер зумовлює певні втрати і відповідні компенсації. А це вимагає

встановлення градації цінностей, визначення того, чим можна пожертвувати при перекладі, а що необхідно обов'язково зберегти.

Оцінюючи переклад іншомовного тексту в цілому, слід уточнити:

- 1) чи науковий, ідеологічний, естетичний тощо зміст тексту-оригіналу переданий у тексті-перекладу;
- 2) чи прагматичний ефект тексту-оригіналу і тексту-перекладу ідентичні (чи вони викликають ту ж саму реакцію адресата);
- 3) чи збережена в цілому автентичність образів;
- 4) чи відтворені стиль і індивідуальне мовлення автора, тон оповіді, інтонаційні особливості;
- 5) чи добре перекладена художня література (реалії, інтернаціоналізми);
- 6) чи переклад не порушує норм мови - перекладу;
- 7) чи досягнута еквівалентність на рівні окремих лексичних одиниць.

8. Переклад і стиль

Стиль – це різновид літературної мови (її функціональна підсистема), що обслуговує певну сферу суспільної діяльності мовців і відповідно до цього має свої особливості добору й використання мовних засобів (лексики, фразеології, граматичних форм, типів речення тощо).

Кожний стиль має свою сферу поширення, призначення (функції повідомлення, впливу тощо), систему мовних засобів і стилістичні норми, що оберігають цю систему, власне, роблять її досить стійким утворенням.

Літературна норма охоплює всі сфери використання мовних одиниць у літературному (відшліфованому, культурному) мовленні.

Стилістична ж норма – це частина літературної норми, вона не заперечує літературну норму, а тільки обмежує використання літературно унормованої одиниці (слова, форми) певним стилем мовлення. Отже, стилістична норма – це норма використання слова чи форми у певному стилі чи з певним стилістичним значенням.

Стилі літературної мови.

Науковий стиль. Сфера використання наукового стилю мови – наукова діяльність, науково-технічний прогрес суспільства, освіта. Основне його призначення – повідомлення про результати дослідження, доведення теорій, обґрунтування гіпотез, класифікацій, роз’яснення явищ, систематизація знань.

Основні ознаки наукового стилю: понятійність і предметність, об’єктивність, логічна послідовність, узагальненість, однозначність, точність, лаконічність, переконливість, аналіз, синтез, аргументація, пояснення причинно-наслідкових відношень, висновки.

Основні мовні засоби: велика кількість термінів, схем, таблиць, графіків, абстрактних (часто іншомовних) слів, наукова фразеологія (стійкі термінологічні словосполучення), цитати, посилання; відсутність всього того, що вказувало б на особу автора, його уподобання: емоційно-експресивних синонімів, суфіксів, багатозначних слів, художніх троп, індивідуальних неологізмів.

Науковий стиль має такі підстили: *власне науковий* (з жанрами текстів – монографія, стаття, наукова доповідь, повідомлення, тези);

науково-популярний (виклад наукових даних для нефахівців – книги, статті в неспеціальних журналах); науково-навчальний (підручники, лекції, бесіди тощо). Зберігаючи основні ознаки стилю, кожний з підstilів характеризується своїми особливостями використання мовних засобів. Скажімо, науково-популярний підстиль користується й елементами художнього мовлення (епітетами, порівняннями, метафорами).

Офіційно-діловий стиль. Сфера використання офіційно-ділового стилю мови – спілкування в державно-політичному, громадському і економічному житті, законодавство, адміністративно-господарська діяльність.

Основне призначення – регулювати ділові стосунки мовців у державно-правовій і суспільно-виробничій сферах, обслуговувати громадянські потреби людей у типових ситуаціях.

Основні ознаки офіційно-ділового стилю: документальність (кожний офіційний папір повинен мати характер документа), стабільність (довго

зберігає традиційні форми), стислість, чіткість, висока стандартизація вислову, суворе регламентація тексту.

Основні мовні засоби: широке використання суспільнополітичної і адміністративно-канцелярської термінології, специфічна фразеологія на зразок порушити питання, подати пропозицію; відсутність емоційно-експресивної лексики і будь-якої мовної індивідуальності автора, обмежена синонімія, наявність безособових і наказових форм дієслів; чітко регламентоване розміщення і будова тексту, обсяг основних частин, наявність обов'язкових стандартних висловів (тому в діловому спілкуванні прийнято частіше користуватися готовими бланками).

Офіційно-діловий стиль мови має такі підстилі:

- *законодавчий* (закони, укази, статuti, постанови);
- *дипломатичний* (міжнародні угоди – конвенції, повідомлення - комюніке, звернення - ноти, протоколи);
- *адміністративно - канцелярський* (накази, інструкції, розпорядження, довідки, заяви, звіти).

Художній стиль. Це – найбільший і найпотужніший стиль мови. Він включає використання, в міру потреби, з стилістичною метою елементів інших функціональних стилів.

Сфера використання художнього стилю – творча діяльність, література, різні види мистецтва, культура, освіта.

Основне призначення – впливати засобами художнього слова через систему образів на розум, почуття і волю читачів, формувати ідейні переконання, моральні якості та естетичні смаки.

Основні ознаки художнього стилю: образність, поетичність, естетика мовлення, експресія як інтенсивність вираження, зображувальність (конкретно-чуттєве живописання дійсності – людей, природи, явищ, понять, якостей, властивостей, відношень). В художньому стилі все подається через призму інтелекту і світовідчуття особистості (образ автора), і все спрямовується на особистість читача (слухача). Тому в художньому стилі (зокрема в художніх

творах), крім об'єктивності реального світу, існує і суб'єктивність сприйняття його людиною.

Основні мовні засоби: багатство найрізноманітнішої лексики з переважанням конкретно-чуттєвої (назви осіб, речей, дій, явищ, ознак, емоційно-експресивна лексика, різні види синонімів, омонімів, фразеологізмів, використання з стилістичною метою історизмів, архаїзмів, діалектизмів, просторічних елементів.

Художній стиль поділяється на підстилі за родами і жанрами літератури:

- *епічні* (прозові: епопея, роман, повість, оповідання, нарис);
- *ліричні* (поема, балада, пісня, поезія);
 - *драматичні* (драма, трагедія, комедія, мелодрама, водевіль);
 - *комбіновані* (ліро-епічний твір, драма феєрія, усмішка тощо).

Кожний з них має свої особливості мовної організації тексту.

Публіцистичний стиль. Сфера використання публіцистичного стилю – громадсько-політична, суспільно-культурна, виробнича діяльність, навчання.

Основне призначення – вирішення суспільно-політичних питань, активний вплив на слухача, спонукання його до діяльності, пропаганда певних думок, переконань, агітація за втілення їх у життя.

Основні ознаки публіцистичного стилю: поєднання логічності доказів, точності висловлення наукових положень з емоційно - експресивною образністю, використання художніх засобів – епітетів, порівнянь, метафор.

Основні мовні засоби – сплав елементів наукового, офіційноділового, художнього стилів. У ньому широко використовуються суспільно-політична лексика, політичні заклики, гасла, точні найменування (подій, дат, місцевості, учасників), а також багатозначна образна лексика, що здатна привернути увагу слухача (читача) і вплинути на нього.

В публіцистичному стилі виділяються кілька підстилів, кожен з яких має жанрові й мовні особливості:

- стиль засобів масової інформації (газети, журнали, радіо, телебачення);
- художньо - публіцистичний стиль (памфлети, фейлетони, нариси);
- есе (короткі нариси вишуканої форми);

- науково-публіцистичний стиль (літературно-критичні статті, огляди тощо).

Розмовний стиль. Сфера використання – усне повсякденне спілкування у побуті, на виробництві.

Основне призначення розмовного стилю – бути засобом невимушеного спілкування, живого обміну думками, з'ясування побутових стосунків.

Основні ознаки розмовного стилю: усна форма спілкування, неофіційність стосунків між мовцями і невимушеність спілкування, лаконізм, емоційні реакції.

Основні мовні засоби: багатство інтонацій, емоційно-експресивна лексика, суб'єктивної оцінки, різних типів простих речень (переважно коротких, неповних, обірваних, односкладних і т.д.), можливі діалектизми, фольклоризми, просторічна лексика. Типовими формами мовлення є усні діалоги і полілоги.

Перекладач повинен навчитися читати текст у його внутрішній, мовній формі, включаючи його стилістичну специфіку. Адже саме вона розкриває арсенал можливих мовних засобів доречних при перекладі текстів того чи іншого стилю. З іншого боку, стилістична спрямованість тексту накладає певні обмеження і вимагає адекватного перекладу, що відповідає його жанровій та функціональній особливості.

9. Особливості перекладу офіційних документів та текстів ділової спрямованості

Цей вид матеріалів включає *дипломатичні документи, комерційне листування, попередні постанови, укази, парламентські резолюції, матеріали конференцій та нарад*, тощо. Перекладач, який має справу з подібними матеріалами, несе велику відповідальність за точність перекладу, тому що на основі його перекладу часто приймаються важливі політичні рішення, уточнюються умови торговельних угод та ін. Дуже часто при

перекладі офіційно-ділових матеріалів перекладач відмовляється від пошуків контекстуальних заміन, надаючи перевагу дослівному перекладу тексту для того, щоб виключити можливі різночитання або неправильну інтерпретацію перекладу документів. У зв'язку з цією тенденцією в українську мову проникає низка дослівних перекладів з німецької мови, недопустимі при перекладі матеріалів іншого виду. Наприклад: конференція на вищому рівні – die Gipfelkonferenz, в очікуванні візиту – im Vorfeld des Besuches; від імені (за дорученням) – im Namen (im Auftrag); підприємство – freies Unternehmen; документ – Papier.

Справа в тому, що для документів такого жанру характерне вживання великої кількості штампів, які стали традиційними. Як приклад, можна назвати такі звороти: покладати великі надії на щось – große Hoffnungen setzen auf (Akk); висловити вдячність – den Dank aussprechen (ausdrücken).

Перекладачеві потрібно добре знати штампи такого виду і обов'язково користуватися ними під час перекладу подібних текстів.

Особливість цього жанру – прагнення до стислості. Також для цього стилю характерна чіткість побудови, що забезпечує логічну структуру відокремлення однієї думки від іншої. Зазвичай великі розділи поділяються на статті, статті – на пункти, які як правило складаються з одного речення, що містить закінчену думку.

У німецькій мові використовуються наступні терміни, аналогічні англійським:

Chapter - Kapitel

Section - Abschnitt

Subsection - Unterabschnitt

Article - Artikel

Point - Punkt

Ці терміни використовуються для позначення частин або розділів тексту та організації інформації в логічній послідовності.

Цей стиль характеризується великою кількістю термінів та понять, притаманних саме цьому вищезазначеному стилю. За сукупністю мовних

засобів та прийомів основними ознаками офіційно-ділового стилю є послідовність і точність викладу фактів, чіткість, однозначність та лаконічність висловлювань, наявність усталених словесних формул (наприклад, з метою, у зв'язку з, відповідно до, у порядку, згідно з та ін.), вживання слів у прямому значенні, широке використання спеціальних термінів, дотримання прямого порядку слів у реченні тощо.

Офіційно-діловий стиль за експресивним забарвленням називають холодним, нейтральним, оскільки він підкреслює ділові стосунки й не передає суб'єктивної оцінки того, що викладається. Тому характерною рисою є відсутність будь-яких емоційно-експресивних засобів. Перекладач повинен пам'ятати про таку особливість.

У офіційно-діловому стилі дуже важливо дотримуватися наступних граматичних правил:

1. Слід обмежити вживання ускладнених синтаксичних побудов речень з дієприкметниковими і дієприслівниковими зворотами.

2. Стислість викладу досягається шляхом заміни складних речень простими, а також за допомогою усунення дієприкметникових і дієприслівникових зворотів і вживання загальноприйнятих скорочень.

3. Вживання безособових і наказових форм дієслів у формі теперішнього часу із зазначенням позачерговості, постійності дії.

4. Слід звести до мінімуму використання складних речень із сурядним та підрядним зв'язком, натомість широко використовуються безсполучникові, прості поширені речення.

Належність тексту оригіналу до особливого функціонального стилю може впливати на характер перекладацького процесу і вимагати від перекладача застосування особливих методів та прийомів. Під час перекладу текстів офіційно-ділового стилю ми зустрічаємося з багатьма лексичними та граматичними труднощами, причинами існування яких перш за все є розбіжності в картині світу німецької та української мов, а відтак – відсутність в мові перекладу відповідників нових термінів, особливості багатозначності німецьких і українських слів, особливості словотвору і термінотворення в

німецькій та українській мовах та ін. Стійкість і чіткість побудови речень допомагає легко розпізнати трансформації та конструкції, що мають місце у текстах оригіналах і їх відповідниках. Проте, у деяких випадках, стикаючись з термінологією текстів офіційно-ділового стилю, необхідно вміти адекватно підібрати певний вид перекладу. Саме тому, досліджуючи переклад текстів офіційно-ділового стилю, дуже важливо відмітити, які конструкції вживаються найчастіше, і який спосіб передачі матеріалу слід застосовувати в тій чи іншій ситуації. До таких перекладацьких прийомів ми відносимо конкретизацію та генералізацію значення слова, додавання або вилучення слова та перестановку слова.

10. Переклад текстів наукового стилю

До матеріалів такого стилю належать *наукові статті, монографії, технічні описи* та інші види спеціальної літератури, пов'язані з вузькопрофесійною спрямованістю, з різними галузями науки й техніки. Визначальним фактором для жанру науковотехнічних текстів є їхня велика насиченість спеціальною термінологією.

Термінами називаються слова та словосполучення, які означають спеціальні об'єкти і явища, установлюючи однозначне розуміння спеціалістами інформації, що перекладається. Тому до термінів висувають особливі вимоги. Передусім, термін має бути точним, тобто мати чітке значення, яке може бути розкрито через логічне визначення, що встановлює це поняття та його місце в системі окремої галузі, науки й техніки.

У цілому, переклад спеціального тексту не становить особливих труднощів для перекладача, який добре ознайомлений із термінологією цієї галузі знань. Однак, у спеціальному тексті нерідко буває елемент новизни, який є особливо цікавим для читача, але пов'язаний із вживанням нових термінів, ще не зафіксованих у словниках.

Зрозуміло, що такі випадки можуть створювати серйозні проблеми для перекладача. Основна умова подолання цієї труднощі полягає у детальному аналізі описуваного явища та передачі його термінами, що вже є усталеними в науці. Актуальні наукові проблеми, найновіші технічні винаходи і відкриття висвітлюються у друкованих виданнях і перш за все – у періодичних виданнях, до яких і повинен звертатися перекладач. Велику допомогу може надати тут консультація фахівця в даній галузі.

Будь-який науковий текст характеризується певною повторюваністю термінів. Тому для правильної передачі значення незнайомого та відсутнього у словниках терміна або термінологічного сполучення дуже важливо врахувати і співставити всі випадки його вживання в тексті та лише після цього спробувати в'яснити значення терміну шляхом ознайомлення із спеціальною літературою з даного питання. Велику допомогу перекладачеві може надати уже існуюча перекладна література, особливо якщо є можливість порівняти оригінал і переклад.

Науково-технічні тексти характеризуються особливим стилем, який відрізняє їх від інших типів текстів. При перекладі таких текстів ця особливість створює додаткові труднощі та проблеми.

Серед лексичних труднощів науково-технічного перекладу виокремлюють:

- багатозначність слів (термінів) та вибір адекватного словникового відповідника або варіанту перекладу слова (терміна);
- особливості вживання загальновідомих слів у науковотехнічних текстах;
- правильне застосування того чи іншого способу перекладу лексики;
- визначення межі припустимості перекладацьких лексичних трансформацій;
- переклад термінів-неологізмів, абревіатур, "хибних друзів" перекладача таких як псевдоінтернаціоналізмів, іншомовних слів і термінів, власних імен і назв (фірм, установ і організацій) тощо.

До граматичних відмінностей відносимо особливості граматичної будови мови, форми і традиції письмового наукового мовлення. Так, в англійських та німецьких фахових текстах значно частіше, ніж в українській мові вживаються

форми пасивного стану, неособові форм дієслова, дієприкметникові конструкції і специфічні синтаксичні конструкції, особові займенники першої особи однини та одночленні інфінітивні й номінативні речення тощо. Також виявляється тенденція до використання особових займенників першої особи однини, інфінітивних та номінативних речень у фахових текстах. Наприклад, фахові тексти німецькою мовою можуть містити конструкції з вживанням пасивного стану: "Die Studie wurde von einem erfahrenen Forscherteam durchgeführt." - *Експеримент був проведений досвідченою командою науковців.* Також в німецьких наукових текстах можуть використовуватися неособові форми дієслова, наприклад: "Es wird angenommen, dass..." - *Припускається, що...* . Загальна тенденція використання цих мовних засобів у наукових текстах є схожою як у німецькій, так і в англійській мові.

В технічних німецьких текстах також можна виявити деякі відмінності у граматичних особливостях порівняно з українськими науковими текстами. Характерно для технічних німецьких текстів:

- Вживання інфінітиву та безособових форм: Аналогічно до української та англійської мов, технічні німецькі тексти можуть використовувати інфінітивні дієслова та безособові конструкції для надання інструкцій чи вказівок. Наприклад, "Das Produkt zu verbessern ist wichtig". (Покращення продукту є важливим).

- Вживання операторів: Технічні німецькі тексти також можуть використовувати дієслова-оператори, подібно до англійської мови. Наприклад, "Wirksamkeit prüfen" (перевіряти ефективність).

- Широке вживання термінів та скорочень: У технічних текстах, німецькі інженери можуть широко використовувати терміни та скорочення для конкретних технічних понять. Наприклад, "FEM-Analyse" (аналіз методом скінченних елементів).

- Формалізована термінологія: Технічні тексти у німецькій мові відрізняються формалізованою термінологією та науковим підходом. Здебільшого вони відзначаються об'єктивністю та стислим викладом інформації.

Незважаючи на ці спільні риси, варто враховувати, що стиль та граматики можуть різнитися залежно від конкретного технічного сектору та авторського підходу. У технічних німецьких текстах, подібно до описаних особливостей, можна спостерігати певні тенденції стосовно використання стилістичних засобів та граматичних конструкцій. Наприклад:

- Номінативні конструкції: Заміна прислівників сполучниково-прийменниковими сполученнями в технічних німецьких текстах також може спостерігатися. Наприклад: "genau" (точно) - відповідник: "mit Genauigkeit" (з точністю).

- Модально-експресивні прислівники: Використання підсилюючих прислівників у науково-технічних німецьких текстах також є типовим: "deutlich" (ясно) - відповідник: "auf deutliche Weise" (чітко).

- Формалізована термінологія: В технічних німецьких текстах можна очікувати широке використання термінів та скорочень для конкретних технічних понять. Наприклад, у біології термін "Evolution" перекладається як "Evolution" і не повинен змінюватися, оскільки це ключовий термін із чіткою визначеністю.

У науково-технічному стилі німецької мови також характерно прагнення до стислості і використання еліптичних конструкцій. Нижче наведено приклад німецької еліптичної конструкції та її можливий переклад: "Flüssigkeitsrakete" (рідинна ракета). Можливий переклад: "Rakete mit Flüssigbrennstoff" (ракета з рідким паливом) У цьому прикладі слово "Flüssigkeitsrakete" є еліптичною конструкцією, оскільки воно не розкриває всіх деталей і може викликати непорозуміння. Точний переклад залежить від контексту і конкретного значення терміну "Flüssigkeitsrakete" у науковому або технічному контексті.

У науково-технічному стилі німецької мови також спостерігається відсутність артикля перед назвами наукових галузей та використання

причинно-наслідкових сполучників. Наприклад: "Chemie ist eine Naturwissenschaft." - Хімія є природничою наукою. У цьому прикладі перед "Chemie" (хімія) відсутній артикль, що є характерною рисою для наукового стилю. Також можна відзначити використання причинно-наслідкового сполучника "ist eine" (є) для встановлення логічного зв'язку між поняттям хімії та природничою наукою.

Отже, науково-технічні тексти характеризуються такими особливостями: інформативністю, логічністю, точністю, об'єктивністю, наявністю термінів, речень-штампів, постулатів, аргументів, формулювань, цитат.

Лексика в науковому тексті достатньо одноманітна за складом, її називають загальнонауковим шаром термінології або лексикою загальнонаукового опису і має такі ознаки:

- 1) вона позбавлена емоційного забарвлення;
- 2) її можна віднести до нейтрального варіанта сучасної письмової літературної норми;
- 3) у ній широко розвинута синонімія.

Отже, під час перекладу наукового й технічного текстів домінантами перекладу будуть усі засоби, що забезпечують об'єктивність, логічність і компактність викладу: терміни, загальнонаукова лексика без оцінного забарвлення, дієслівні форми теперішнього часу, пасивні дієслівні конструкції, безособові структури, складні слова, словотворчі моделі з абстрактною семантикою, скорочення, цифри, формули, схеми, максимальна складність і різноманітність синтаксичних структур, велика кількість засобів когезії, графічні засоби логічної організації, формалізовані засоби емоційності наукової дискусії.

11. Особливості перекладу суспільно-політичної літератури.

Переклад текстів преси

Матеріали газетно-інформаційного жанру складають основний зміст суспільно-політичної літератури. Перекладачу суспільно-політичної літератури часто доводиться перекладати статті та замітки з німецьких газет, тому перекладач має бути добре ознайомлений зі стилістичними особливостями таких матеріалів. Газета – засіб інформації, а також засіб впливу на широку та неоднорідну аудиторію читачів. Так як газету зазвичай читають в умовах, коли важко зосередитись (в метро, за обідом, після роботи і т.п.), то існує необхідність подавати матеріал стисло, але повідомивши всю необхідну інформацію. В газетно-інформаційному стилі дуже часто вживаються власні назви, імена, що роблять повідомлення більш конкретним, описуючи якісь події на певній місцевості, що стосуються певних людей або установ. Ще однією особливістю цього жанру є намагання журналістів зробити сухе повідомлення більш емоційно яскравим за рахунок вживання в тексті жаргонізмів. Зазвичай при перекладі вони не передаються. Особливістю німецьких газет є заголовки газетних матеріалів. Автори статей докладають максимум зусиль аби заголовок статті складався з якомога меншої кількості слів, але при цьому передавав інформацію про яку йдеться і привертав до себе увагу читача. Перекладач має добре зрозуміти зміст газетного заголовку та вміти гарно та правильно його передати з мови оригіналу на мову перекладу, адже заголовок може мати і подвійний зміст. Перекладач має постійно пам'ятати про особливості вживання часових форм в заголовках.

Переклад німецької суспільно-політичної літератури та текстів преси має свої особливості, які визначаються специфікою мови, культурних реалій та стилістичних особливостей цих текстів. Нижче розглянемо деякі ключові аспекти, що важливі при перекладі таких матеріалів:

- Точність та прецизія (викінченість, точність вислову): Німецька мова славиться своєю точністю, а переклад німецької суспільно-політичної

літератури вимагає від перекладача точності у виборі лексичних одиниць. Перекладач повинен уникати вільних та вільновиражених тлумачень, намагаючись максимально точно передати сенс інформації.

- Культурні реалії: Перекладач повинен бути ознайомлений з політичною системою, історією та культурними особливостями Німеччини для вірного відтворення контексту тексту. Розуміння політичного вживання та конотацій слів є ключовим у виборі еквівалентів.

- Формальність та нормативність: Німецька мова має високий рівень формальності. Перекладач повинен дотримуватися відповідних нормативних стилістичних рішень, особливо при перекладі офіційних документів та ділової кореспонденції.

- Специфічна лексика: Термінологія у суспільно-політичній літературі може бути дуже специфічною. Перекладач повинен володіти термінологією політичних процесів та установ.

- Структура та логіка: Німецькі тексти часто мають виразну структуру та логічний порядок подання інформації. Перекладач повинен дбати про те, щоб зберегти цю структуру в перекладі.

- Активне вживання мови: Німецькі автори активно використовують мовні засоби для досягнення різних ефектів, таких як переконливість, емоційність чи авторитетність. Перекладач повинен ураховувати ці функції мовних засобів у перекладі.

- Дотримання термінів: У сфері суспільно-політичного перекладу дуже важливо дотримуватися термінів. Інформація в цих текстах часто є актуальною та може втратити свою значущість з плином часу.

Переклад німецької суспільно-політичної літератури вимагає від перекладача високого рівня мовної та культурної компетентності, а також уважності до деталей.

Наведемо декілька прикладів назв німецьких газет та абревіатур:

Bild - найбільша німецька таблоїдна газета.

Frankfurter Allgemeine Zeitung (FAZ) - одна з провідних національних газет.

Die Zeit - щотижневе видання, висвітлює політику та культуру.

Süddeutsche Zeitung (SZ) - газета зі сходу Німеччини, розглядає національні та міжнародні теми.

Die Welt - газета з великим розгортанням міжнародних подій.

ARD - Arbeitsgemeinschaft der öffentlich-rechtlichen Rundfunkanstalten der Bundesrepublik Deutschland (Кооператив публічних мовленнєвих установ Федеративної Республіки Німеччина).

Також наведемо декілька прикладів аббревіатур, які часто вживаються у німецькій пресі:

CDU - Christlich Demokratische Union Deutschlands (Християнсько-демократичний союз Німеччини) - політична партія.

SPD - Sozialdemokratische Partei Deutschlands (Соціал-демократична партія Німеччини) - політична партія.

BVG - Berliner Verkehrsbetriebe (Берлінські транспортні підприємства) - транспортна компанія у Берліні.

DAX - Deutscher Aktienindex (Німецький акційний індекс) - індекс німецького фондового ринку.

EU - Europäische Union (Європейський Союз) - Європейський союз.

DHL - Dalsey, Hillblom and Lynn - міжнародна компанія з доставки пошти та кур'єрських послуг.

BMW - Bayerische Motoren Werke (Баварські моторні заводи) - автомобільна компанія.

Ми дали лише кілька прикладів, але існує безліч інших аббревіатур, що використовуються у німецькій пресі в залежності від контексту та тематики матеріалу.

Специфіку газетно-інформаційних матеріалів складають також фразеологізми. Суспільно-політичний стиль більше ніж будь-який інший стиль є наближеним до художньої літератури. В суспільно-політичних текстах, статтях, оглядах широко використовується образна фразеологія. Характеризуючись метафоричністю, вона надає висловлюванню виразності,

яскравості, своєрідності. За способом перекладу на українську мову образну фразеологію можна умовно розділити на чотири групи:

- *Фразеологізми, що мають повний відповідник в українській мові і повністю калькуються при перекладі:* "Ефект доміно" – Dominoeffekt - вплив події, що спричинює послідовний ланцюг подій.

"Вдаватись у поле невідомого" - sich ins Unbekannte begeben - вступати в невідому справу, ситуацію; прийматися за щось, не знаючи, як це виходитиме.

"Ставити крапку над і" - den Punkt über das i setzen – " вирішити останнє невирішене питання; завершувати щось остаточно та визначено.

"Брати бика за роги" - den Stier bei den Hörnern packen – братися за справу рішуче та енергійно; взяти ініціативу у власні руки.

"Робити з мухи слона" - aus einer Mücke einen Elefanten machen – перебільшувати незначне.

- *Фразеологізми, які образно частково не співпадають з українськими:*

"Das ist nicht mein Bier." – "Це не моє пиво."- Це не моя справа.

"Die Kirche im Dorf lassen." – "Залишити церкву в селі. - Не перебільшувати, не вигадувати проблеми там, де їх немає; не витратити даремно час.

"Da sterpt der Bär." – "Тут танцює ведмідь." - Тут весело, тут діється щось цікаве.

"Die Daumen drücken." – "Стискати кулаки." - тримати кулаки, сподіваючись на успіх.

Фразеологізми, при перекладі яких образ повністю змінюється:

"Die Flinte ins Korn werfen." – Покласти рушницю в колосся. - відмовитися від спроби, визнати поразку. - "Кинути рушницю в кущі."

"Etwas in den falschen Hals bekommen." – "Щось потрапило в не те горло." - зрозуміти щось неправильно, взяти образливо або неправильно – "Не так мені подавай."

- *Фразеологізми, які перекладаються нейтральною лексикою:*

"Die Katze aus dem Sack lassen." – "Випустити kota з мішка." - Розкрити секрет чи розголосити плани.

"Die Flügel strecken." – "Розправити крила."- Відпочивати або відсвяткувати успіх після досягнення мети.

Отже, переклад суспільно-політичної літератури характеризується певними специфічними особливостями, які перекладач обов'язково повинен враховувати при перекладі.

12. Способи перекладу лексичних одиниць. Перекладацькі лексичні трансформації

Переклад – відтворення оригіналу засобами іншої мови із збереженням єдності змісту і форми. Переклад може бути *адекватним*, тобто таким, який є відповідним тексту оригіналу й виражає ті ж комунікативні установки, що й оригінал та *неадекватним*.

Як зазначає український дослідник О.В. Швець, *перекладацькими трансформаціями* називають «специфічні зміни мовних елементів оригінального твору, які застосовують через неможливість буквального перекладу із погляду значеннєвих відтінків, гри слів і контексту – для кращої передачі авторської семантики, стилю і змісту із врахуванням норм та мовленнєвої практики мови перекладу». Лексичні перекладацькі трансформації – це перекладацькі прийоми, за допомогою яких розкривається значення іншомовного слова в контексті, а також вони включають в себе усі наступні зміни, що відбуваються під час німецько-українського перекладу лексичних одиниць із метою досягнення адекватності перекладу. Лексичні трансформації використовуються головним чином через те, що об'єм значень лексичних одиниць мови оригіналу та мови перекладу не співпадає. Немає таких двох мов, чийі смислові одиниці – морфеми, слова і стійкі словосполучення, повністю співпадали б у всьому об'ємі своїх значень. Під час передачі значення слова у перекладі зазвичай доводиться вибирати між декількома можливостями перекладу. Існує три найхарактерніші випадки, що призводять до цього:

1. У мові перекладу немає словникового відповідника того або іншого слова оригіналу (взагалі, або в даному його значенні).

2. Відповідність є неповною, тобто лише частково покриває значення слова мови оригіналу.

3. Різним значенням багатозначного слова оригіналу відповідають різні слова в мові перекладу.

Є такі види німецько – українських перекладацьких трансформацій:

лексичні, граматичні, синтаксичні, стилістичні, семантичні, комплексні.

1) *лексичні* – заміна лексичних одиниць синонімами, антонімами, експлікація тощо;

2) *граматичні* – заміна форми слова, пунктуаційні зміни та перебудова речень;

3) *синтаксичні* – зміна синтаксичної функції слів і словосполучень;

4) *стилістичні* – зміна стилістичного забарвлення;

5) *семантичні* – зміна не тільки форми вираження змісту, але і самого змісту, а саме тих ознак, за допомогою яких описана ситуація;

б) *змішані, комплексні* – лексико-семантичні, синтаксично-морфологічні тощо.

До видів лексичних трансформацій належать:

а) *транскрипція та транслітерація* : Walter – Вальтер; кава – Kaffee;

б) *калькування* : "хмарочос" – Wolkenkratzer; "Handschuh" – "рукавичка"; "Kühlschrank" – "холодильник". Часто використовується і напівкалькування, яке є частковим запозиченням слів та виразів, які складаються частково з елементів вихідної мови, частково з елементів мови перекладу. Наприклад: Kap der Guten Hoffnung – Мис Доброї Надії; дискова пам'ять - "Datenspeicher" або "Festplattenspeicher", залежно від контексту.

в) *лексико-семантичні заміни* - "Der Regen kam in Strömen" – "Es regnete stark" – Пішов сильний дощ.

г) *конкретизація* - Bei der Nachwahl gewann der Kandidat der Labour-Partei.
– У виборах переміг кандидат з лейбористської партії.

д) *генералізація, диференціація значень* - Gegenangebot, "Alternative Vorschlag" – Альтернативний пропозиція.

е) *модуляція та смисловий розвиток* певного слова, фрази чи речення: "Ich tadel sie nicht / Ich verstehe sie" – "Ich habe kein Grund, sie zu tadeln" – Я не маю підстав їх звинувачувати / Я розумію їх.

є) *вилучення, додавання слів* (з лексичних причин), а також компенсація втрат при перекладі: "Er ist jetzt tot." – Він тепер мертвий, Компенсація втрат – Ich mache keine Witze - "Я не жартую"), "Ich meine es ernst." – Я серйозно це маю на увазі.

ж) *антонімічний переклад* - "Nicht hetzen" - не поспішай, bleib ruhig - не хвилюйтеся / не беріть до голови / серця.

13. Переклад термінів, архаїзмів, неологізмів

У процесі суспільного виробництва значно посилюється пізнання навколишньої дійсності, що спричиняє до кількісного збільшення зрозумілих для людини її аспектів та, відповідно, до суттєвого зростання необхідних слів. Значну кількість з них складають *терміни* та фахові жаргонізми, сформовані спеціалістами в процесі фахової комунікації для своїх професійних занять, кількість яких перевищує загальноживану лексику щонайменше в 5 разів. Термінами виступають чітко дефіновані, однозначні та стилістично нейтральні слова та вирази, що вживаються в певній галузі: Quadratwurzel (квадратний корінь); Diesel. За сферою вживання відрізняють відносно точні природничі (Membran, Synthese), технічні (Schraubenzieher - викрутка; PC) та нечіткі суспільні терміни (Demokratie, Freiheit). Фаховими жаргонізмами виступають експресивно переосмислені в комунікації варіанти відомих слів, як наприклад: метонімічний ужиток eine Lunge, ein Magen для позначення шлункової чи легеневої операції в медицині. До них належать і ряд скорочень: OB (ohne Befund: без змін), OP-Saal (операційний зал). Завдяки дії мас-медіа термінологія (і новостворена, і запозичена) все глибше проникає в

загально-побутову мову, про що засвідчує широкий вжиток лексики освіти (Ausbildung -освіта, herausbilden- формувати(ся), heranziehen – притягувати, приваблювати), політики (Lobby – хол, вестибюль, Image), економіки (Wirtschaften -економіка; Management), медицини (Herztransplantation, AIDS), електроніки (Software, PC, Taschenrechner, Smartphone, Algorithmus), мистецтва (Mosaik) та музики (Fuge) у мові художніх творів. Вивчення термінологічних аспектів для практики та теорії перекладу є настійною потребою сьогодення, бо навіть у художньому тексті ці аспекти стають стилістичним засобом, за використанням якого приховуються певні авторські наміри.

На основі постійних змін у мові та факту про те, що у різні епохи використовувалися різні методи, необхідно розібратися із словом у часі, *неологізмами і архаїзмами* та особливостями їх перекладу.

Неологізми – це закріплені у мові слова та значення, що виражають нові поняття світу, який розвивається. Неологізми наповнюють мову новими поняттями. Це можуть бути нові слова, які приходять у мову шляхом запозичень, або ті, що формуються всередині самої мови, наприклад слова-композиції або слова-скорочення, чи тінейджерський сленг, який формується на розмежуванні англіцизмів та скорочень, тощо.

Один зі шляхів виникнення неологізмів та їх асиміляції у мові – це запозичення слів з іншої мови або з фахової індустрії та трансформація/приспосовування їх у німецьку мову чи перебудова звичайних слів у нові конструкції. Новаторами тут виступають журналісти. Шлях займає від 3 до 5 років. Але під час екстраординарних подій: війн, інтернаціональних проблем, епідемій будьякої хвороби, або інших явищ, які зачіпають всі верстви суспільства чи одночасно виходять за межі однієї народності, відбувається сплеск виникнення нових слів. Останнім прикладом такого явища стала пандемія коронавірусу, обмеження та ізоляції, що пов'язані з нею. За оцінками німецьких дослідників-філологів із Лейпцизького університету, було зібрано та внесено до словників близько 1000 нових слів.

Частина цих слів групується за емоційним складником, зокрема з погляду на розвиток подій, і містить у собі слово die Welle (хвиля): Corona-

Welle (хвиля коронавірусу), Pandemiewelle (хвиля пандемії), die zweite Welle (друга хвиля), Wellenbrecher (хвилелом), яким називають методи та способи боротьби із вірусом, або Tsunami (цунамі) – слово, яке відображає безпорадність людства перед новим явищем: der Corona-Tsunami ein Gefühl von Hilflosigkeit. Частина таких слів несе у собі відбиток мілітаризму: die Virusfront (фронт протидії вірусу), die Anti-Corona-Schutzwand (захисна стіна/захисний вал проти коронавірусу), die Quarantänefestung (посилення карантину), Hygiene-Ritter (лицарі гігієни), Seuchen-Sheriffs (дослівно: шерифи, які борються з епідемією, але так називають не саме шерифів, а й усіх, хто став на шлях боротьби із лихом). Цікавим є слово Infodemie, створене завдяки злиттю двох слів: інформація та пандемія (die Info und die Pandemie), застосоване у відповідь на тотальне і постійне поширення інформації Всесвітньою організацією здоров'я. «Коронакриза» – одна з провідних тем, яку порушували журналісти «Deutsch Perfect» в останні роки. На сторінках журналу часто можна зустріти неологізми, які виникли внаслідок епідемії коронавірусу. Наприклад, прикметник Corona leer, що виник шляхом поєднання запозиченого слова corona, до якого додали німецьке слово leer – порожній. Або в одній зі статей можна знайти інший приклад: Der Stadtbiologe Bernard Kegel findet die Frage, ob die wilden Tiere die coronastille Städten übernehmen würden, sehr interessant. (Міський урбан біолог Бернад Кегель вважає дуже цікавим питання стосовно того, чи опанують дикі звірі спорожнілі внаслідок коронакризи міста). Die coronastille Städte (дослівно) – міста, які застигли у тиші через коронакризу, де означення coronastill виражене словом-неологізмом. Низка слів поповнила німецьку мову в 2020 р. у відповідь на політичні явища або екологічні проблеми, які охопили значну частину населення Європи та вплинули на більшість населення Землі. Так, із політичних явищ варто згадати про Brexit (брекзит), Remainer (противник брекзиту) або Pegidist (прихильник організації PEGIDA, той, хто виступає проти ісламізації західноєвропейських країн). Тобто мова постійно консеквентно поповнюється за рахунок неологізмів, що проникають у мову завдяки запозиченням, асиміляції запозичених слів – пристосуванню їх до граматичних явищ мови, яка їх взяла на «озброєння», або

завдяки створенню власних слів. Одним із таких явищ є наявність слів-комполітів, притаманних німецькій мові. Слова-комполіти – це характерна особливість німецької мови. Офіційно визначено, що одне з таких слів визнано найдовшим словом на світі: «Donaudampfschiffahrtselektrizitätenhauptbetriebswerkbauunterbeamtengesellschaft» та перекладається як «Об'єднання службовців нижчого рангу органу за наглядом за будівництвом при головному управлінні електричного обслуговування Дунайського пароплавства». Слово складається з 80-ти букв. Подібних слів у німецькій мові багато: die Schönheitskönigin – королева краси; das Schmerzensgeld – гроші, передбачені як компенсація тілесних ушкоджень; Pflanzenschutzmittel – засоби із захисту рослин тощо. Ось ще один приклад, взятий із контексту вже згаданої статті з журналу «Deutsch Perfekt» про захоплення дикими звірами міст Німеччини: Man muss eine Langzeitstudie machen (Треба проводити постійні спостереження), де слово Langzeitstudie є прикладом слова-комполіта. Цікавим фактом щодо перекладу слів-комполітів українською мовою, особливо тих, що містять у собі більше двох слів, є рішення перекладача пропустити те чи інше слово, яке суттєво не впливає на загальне значення або є зрозумілим із контексту. Іноді їх зміст зрозумілий зі складників, а іноді їх треба перекладати із поясненнями. До наступної групи входять слова, що важко перекласти одним словом, їх можна умовно назвати «неперекладайки». Вони мають форму не тільки слів-комполітів. Згідно з дослідженнями, які було проведено журналістами та опубліковано у журналі «Deutsch Perfekt» (№ 6, 2018), виявлено 19 слів, аналогів яким в інших мовах, зокрема і в українській, не існує. Їх важко перекладати буквально. Ось приклади деяких із них: – der Brückenstag (назва додаткового вихідного дня, котрий виникає тоді, коли святковий день припадає на четвер, і щоб не працювати у п'ятницю, роботодавці роблять Брюкентаг – день, який, наче міст, пов'язує святковий день із вихідними); – die Erklärungsnot (потреба/необхідність дати роз'яснення, яких немає, наприклад, коли дитина питає: чому Санта Клаус схожий на дядька; або начальник запитує підлеглого, коли він закінчить із доповіддю, роботу над якою підлеглий і не розпочинав); –

das Fernweh (туга за подорожами, бажання виїжджати якомога частіше); – das Fingerspitzengefühl (це відчуття кінчиками пальців, аналогічне слово – «інтуїція»); – das Fremdschämen (означає сором за вчинок незнайомця, наприклад, коли герой телепередачі або кінофільму поводить себе нечемно, тому, хто дивиться, стає соромно за чужу людину і він воліє вимкнути телебачення, виходячи із цього почуття. Зараз це відчуття має вживану назву «іспанський сором»); – die Geborgenheit (слово у багатьох мовах перекладають як впевненість, але це не зовсім вірно. Це більше про захищеність, яку відчуває маленька дитина на руках у батьків). Звісно, таких слів, які потребують додаткових пояснень під час перекладу, набагато більше, але вони роблять мову більш цікавою. Перекладачеві не завжди треба знати їх усі, зміст можна зрозуміти, виходячи зі змісту окремих слів, що складають композит.

У продовження теми збагачення мови запозиченнями треба зазначити, що в німецькій мові багато англіцизмів – слів, які прийшли з англійської: Teamfläche (робоча зона для команди" або "площа для роботи команди"), Facility Manager ("менеджер з управління об'єктом" або "керівник з експлуатації об'єкту"). Вони поповнюють не тільки специфічні галузі мови – професійну мову програмістів, тінейджерський сленг; такі запозичення можна зустріти навіть у скороченнях та «оновлених фразеологізмах».

Довести це можна багатьма прикладами. Тінейджерський сленг був нещодавно досліджений у журналі «Deutsch Perfekt». Наприклад, замість німецьких дієслів absenden, schicken (відправляти) найбільш вживаним стає слово posten від англійського to post (відправляти поштою). Або цікавим є дієслово flaschen, яке походить від позначення в англійській мові блискавки Blitz та означає aufblitzen, beleuchten – спалахувати, виблискувати. У німецькій мові це слово асимілювалося та набуло нового значення: begeistern (захоплюватися, надихатися) або in einen Rausch versetzen (п'яніти). Найчастіше вживаним серед молоді у 2012 р. стало слово Yolo – скорочення від англійської фрази You only live once, що означає Du lebst nur einmal. Ця фраза перекладається буквально як заклик насолоджуватися кожним днем свого

життя, тобто «живемо один раз». Цікавим є вираз chillen у значенні kühlen/abstrecken, тобто «розважатися, розслаблятися, відпочивати».

Тінейджерськими словами неологізмами зараз наповнилася мова і більш дорослих людей. Тому перекладачеві важливо бути в курсі поточних тенденції розвитку німецької мови. Для цього варто читати пресу, слухати радіо та збирати мовні цікавинки для подальшого використання в обігу під час перекладу.

Кількість неологізмів у мові постійно зростає – за матеріалами кожного нового видання ДУДЕН, кожні 3-5 років словниковий склад мови поповнюється новими (6 %) неологізмами. Переклад неологізмів не викликає великих проблем. Вони перекладаються за допомогою еквівалентного неологізма, що може бути зафіксованим у словнику мови перекладу, транскрибуються чи описуються описово.

Життя неологізмів залежить від того, наскільки вони апробовані суспільною практикою, наскільки сильна потреба в даному слові для позначення відповідних понять, і яку кількість «суперників» – синонімічних засобів має дане слово в словниковому складі мови. Багато неологізмів повністю зникають із мови. Ті ж слова, які народилися в гушавині народних мас, часто взагалі не фіксуються й зникають безвісти. Неологізм живе недовго. Як тільки він апробується практикою суспільного вживання, він перестає бути неологізмом.

До числа неологізмів належить велика кількість фірмових найменувань, які становлять чималий інтерес. Деякі з них відрізняються оригінальністю, гранично стисло характеризують предмет і вдало передають сутність поняття, що виражають. Багато фірмових позначень, з'явившись у технічній літературі, швидко стають загальноновизнаними технічними термінами.

Розвиток комп'ютерних технологій, електроніки спричинив появу великої кількості неологізмів: HTTP, HTML, homepage, spam, WAP, information; Videokonferenz- відеоконференція; Onlineshop: онлайн-магазин; vloggen – блогувати.

Але зрозуміло, що такі слова сприймаються як неологізми до того часу, поки поняття, що ними виражаються не стануть звичними, після чого вони міцно входять в мову і вже не сприймаються як нові. Якщо в синхронії переклад неологізмів не складає особливої проблеми, то для діахронії репрезентація неологізмів є значною.

Архаїзми, як правило, позначають такі застарілі слова, денотати (поняття на позначення предметів) які витіснені іншими словами (Advokat / Rechtsanwalt; Ratschlagung / Ratschlag; Schulmeister / Lehrer; Gewand: одяг, вбрання - замість більш сучасного "Kleidung"; Einstweilen: поки що- замість більш сучасного "vorläufig" або "im Moment).

Основною для перекладацької практики є вимога дотримуватися принципу історизму. Це означає, що при перекладі необхідно враховувати:

а) соціальну дійсність віддаленої від нас епохи, що відображається в творі такою, якою вона була (ідея, мораль, менталітет, відношення);

б) явища, події, відображені в творі, тобто епоху, якою її побачив та відтворив автор згідно зі своїми намірами;

в) стан мови, що розкриває найхарактерніші ознаки, особливості часу створення оригіналу.

Не менш важливо при перекладі уникнути авторських виразів чи афоризмів, які належать митцям наступних епох. Якщо в оригіналі архаїзми передають емоційно-експресивні відтінки, то вони відтворюються відповідними архаїзмами чи книжковими словами. Тому переклад архаїзмів вимагає, по змозі, пошуку спершу національних корелятивів, та лише потім транскрипції.

14. Переклад інтернаціоналізмів та псевдоінтернаціоналізмів

Інтернаціоналізми – це слова або словосполучення, які запозичені з одного і того ж джерела і використовуються принаймні в трьох неспоріднених мовах.

1. *Власне інтернаціоналізми* – слова, які співпадають як за формою, так і за змістом: терміни з галузі міжнародних відносин та дипломатії (парламент - das Parlament, міністр- der Minister, агреман –der Agreement (угода) , меморандум – das Memorandum, ратифікація – die Ratifizierung, агресор - der Aggressor, блокада – die Blockade, банк – der Bank, аудит – das Audit); наукова та технічна термінологія (реакція - Die Reaktion, машина - die Maschine, цемент - der Zement, циліндр - der Zylinder, платформа - die Plattform, стартер - der Starter, комп'ютер - der Computer, пневмонія - die Pneumonie); спортивна термінологія (футбол - der Fußball, хокей - das Eishockey, гандбол - der Handball , спідвей -das Speedway , більярд - der Billard), музичні терміни (алегро - das Allegro, анданте - das Andante, інтервал - das Intervall , арпеджіо – das Arpeggio, мордент – das Mordent), мовознавча та літературознавча термінологія (жанр – das Genre, драма - das Drama , поет – der Poet/ der Dichter, метафора - die Metapher , синонім - das Synonym) тощо.

Псевдоінтернаціоналізми – це слова, які співпадають за формою, але відрізняються за змістом:

1. слова, які мають різні значення в мові оригіналу і в мові перекладу;
2. слова, які в мові перекладу мають вужче значення, ніж в мові оригіналу;
3. слова, які в мові перекладу мають ширше значення, ніж в мові оригіналу.

Наприклад: das Hotel (готель): Зовсім однаково виглядає та вимовляється, але в німецькій мові це означає те саме, що і в англійській чи французькій мовах; das Restaurant (ресторан): Спільна форма для ресторану як в німецькій, так і в українській; der Computer (комп'ютер): Схожа форма, але специфіка використання може відрізнятися; das Ticket (квиток): Однаково виглядає, але

може мати різні значення в залежності від контексту; *das Auto* (авто): Означає автомобіль, але може сприйматися як скорочення від "automatisch" (автоматичний); *das Baby* (бемі): Часто використовується в обох мовах для назви немовлят; *die Party* (паті): В обох мовах вказує на святковий захід.

Інтернаціоналізми – це лексичні одиниці, які виникли у багатьох мовах, близькі за значенням або подібні за своїм культурним розвитком. Вони можуть відрізнитися за написанням, фонетичною і граматичною формами, але відповідають лінгвістичним вимогам, тієї мови, яка їх адаптує. Інтернаціональні слова з'явилися у результаті запозичення їх з однієї мови іншою. Більшу частину інтернаціоналізмів складають наукові терміни, створенні на основі латинського та грецького походження. Багато слів із цієї категорії використовуються у мові як загальноживані слова, змінюючи своє значення відповідно до контексту. У результаті цього склалося так, що одне й теж саме слово, наприклад, латинського походження у різних сучасних мовах має різне значення. Перекладачі інколи про це забувають, а двомовні словники, на жаль, не завжди повністю відображають специфічне значення інтернаціональних слів та їх переклад. Існують різні способи перекладу інтернаціональних слів:

1. група слів з однаковою семантичною формою;
2. група слів з частковою семантичною формою;
3. група гібридних слів;
4. група калькованих слів

До першої групи можна віднести такі слова як: *Die Illustration* – ілюстрація; *Die Imitation* – імітація; *die Demonstration* – демонстрація. У перекладі ці терміни не змінюють своєї мовної форми (графічної, семантичної, фонетичної).

Друга група являє собою терміни з частковою передачею семантичної форми при написанні. Серед них: *die Publikation* – публікація; *der Zeremonien* – церемонія; *der Intellekt* – інтелект; *das Plagiat* – плагіат.

До третьої групи інтернаціоналізмів належить поширена група слів – це слова гібриди, тобто складні терміни, що складаються із різних компонентів. Насамперед із інтернаціонального кореня. Здебільшого вони грецького або

латинського походження. Наприклад: *Lizenstätigkeit* – ліцензійна діяльність; *Antimonopolgesetzgebung* – антимонопольне законодавство; *Referatedienst* – реферативне видавництво, *Romanze* – романс; *Protese* – протез.

Ще одним способом інтернаціоналізації є калькування, коли співпадає лише значення і повністю відрізняється звукобуквенне вираження. Наприклад: *Autorenmanuscript* – авторський рукопис; *Autorenvertrag* – авторський договір; *Autorenkollektiv* – авторський колектив. Деякі інтернаціоналізми позначають величини (вага, довжина, об'єм), але мають різні значення. Це необхідно знати і враховувати не тільки в тих випадках, коли потрібно передати відповідні точні дані, але й у перекладі художньої прози. У романі Гюнтера де Бройна “*Preisverleihung*”: ... ein Mann groß, schwer, hoch. Seinem Gewicht wird zu zwei Zentnern nicht fehlen. – Чоловік товстий, високий. Він важить не менше двох центнерів. Насправді герой роману не такий товстий: справа в тому, що німецький центнер дорівнює п'ятдесяти кілограмам, а не ста, як в Україні. У даному випадку, використавши інтернаціоналізм, перекладач допустив помилку – необхідно було перекласти два німецьких центнера у кілограми. Інтернаціональна лексика посідає важливе місце у німецькій мові. При перекладі інтернаціональної лексики перекладач не повинен забувати про багатозначність деяких слів та їх використання у мові перекладу. Потрібно знати специфіку інтернаціоналізмів для адекватного перекладу науковотехнічних, суспільно-політичних, медичних та публіцистичних текстів.

15. Переклад слів – реалій

Протягом тисячоліть формуються традиції та звичаї, які передаються з покоління в покоління. Кожна держава відрізняється своєю унікальністю, своєю специфікою розвитку. Тому не дивно, що для кожного народу притаманні спеціальні слова, дослівний переклад яких не можливо знайти у іншій культурі. Слова, аналоги яких не можливо знайти у іншій культурі, називають – *реалії*. Реалії передають колорит та самобутність кожного народу.

Реалії – це предмети чи явища матеріальної культури, етнонаціональні звичаї, обряди, а також історичні факти чи процеси, що зазвичай не мають еквівалентів в інших культурах.

Існує декілька класифікацій реалій за різними ознаками. Реалії як одиниці перекладу поділяються на:

- **скорочення** (BRD *Bundesrepublik Deutschland*, RG *Reichsgesetz*, VVN *Vereinigung der Verfolgten des Naziregimes*);
- **слова** (*der Advent*, *das Butterbrot*, *der Hamburger*);
- **словосполучення** (*das Dritte Reich*).

Предметна класифікація реалій

Географічні реалії:

- назви об'єктів фізичної географії (*die Steppe*, *der Passat*);
- назви об'єктів, пов'язаних з діяльністю людини (*die Landwirtschaft*, *die Viehwirtschaft*)

Етнографічні реалії:

- побутові реалії (*die Tracht*);
- трудові (*der Ostarbeiter*);
- найменування понять мистецтва та культури (*die Gotik*);
 - етнічні поняття (*der Wolgadeutsche*, *der Recke*);
- міри та гроші (*Deutsche Mark*, *Euro*, *das Phund*).

Суспільно-політичні реалії:

- поняття, пов'язані з адміністративно-політичним устроєм (*die Deutsche Demokratische Republik*, *die Bundesrepublik Deutschland*, *das Bundesland*, *das Estland*, *das Weißrußland*);
 - найменування носіїв та органів влади (*der Bundestag*, *die Bundesregierung*, *der Bürgermeister*);
 - назви організацій, титулів (*der Volkswagen*, „Hitlerjugend“).

Історичні реалії:

der Einsatzstab, *der Reichsleiter*.

В межах однієї мови слід розглядати власні та «чужі» реалії, які, в свою чергу поділяються на національні (відомі всім жителям країни, всьому

народові), локальні (належать одному діалекту), мікролокальні (характерні для певної місцевості).

Розглядаючи декілька мов, можна виділити регіональні реалії («єуро» для країн, прийнявших цю валюту за національну) та інтернаціональні, які присутні в лексиці багатьох мов, які увійшли в словник, при цьому зберігши початкове забарвлення.

З усього сказаного можна зробити висновок, що основною рисою реалій є її колорит. А саме передача колориту при перекладі тексту з однієї мови на іншу і складає головну проблему перекладача при роботі з реаліями.

Деякі дослідники-науковці відносять реалії до розряду безеквівалентної лексики, стверджуючи, що вони не підлягають перекладу. Однак реалія є частиною вихідного тексту, тому її передача в текст перекладу є однією з умов адекватності перекладу. Отже, питання зводиться не до того, можна чи не можна перекладати реалію, а до того, як її перекладати.

Основних труднощів передачі реалій при перекладі дві: відсутність в мові перекладу відповідників (еквівалентів, аналогів) із-за відсутності у носіїв цієї мови позначеного реалією об'єкта (референта) та необхідність, поряд з предметним значенням (семантикою) реалії, передати і колорит (конотацію) – її національне та історичне забарвлення.

Однак деякі реалії мають в мові перекладу одиничні відповідники (*der Adventskranz* – різдвяний вінок). «Одиничний відповідник означає те, що у більшості випадків подана одиниця вихідної мови перекладається однією тією ж одиницею мови перекладу». При перекладі такого типу реалій, які мають одиничні відповідників, труднощі майже не виникають.

Можливості перекладу реалій, які фактично зустрічаються в перекладах, зводяться до чотирьох основних випадків: транслітерація чи транскрипція, створення нового (чи складного) слова на основі вже існуючих в мові елементів, уподібнюючий переклад, уточнюючий при умовах контексту та гіпонімічний переклад (заміна видового поняття на родове). Питання про вибір між транскрипцією (транслітерацією) та безпосередньо перекладом стосується, головним чином, ще незнайомих носіїв мови перекладу слів.

Терміном “транскрипція” позначають віднайдення якомога точнішого відповідника через запис звучання слів мови-джерела графемами мови-переймача. Транскрипція зв’язана з точною (наскільки це можливо) передачею звучання іноземного слова (примат вимови),- не єдиний спосіб передачі. Можливий і примат графіки – транслітераційна передача. Транскрипція і транслітерація – найлаконічніші способи. Завдяки ним створюється певний експресивний потенціал: у контексті слів рідної мови транскрибоване слово виділяється як чуже, надає предмету, який воно позначає, конотацій небуденності, оригінальності.

Der Bundestag – бундестаг;

Der Einsatzstab – айнзацштаб;

Die Wehrmacht – вермахт.

Однією з основних переваг транскрипції як прийому є максимальна стислість, що в багатьох випадках є основною причиною транскрибування. Слід зазначити, що транскрипцію, як і будь-який інший прийом, слід використовувати з обережністю, оскільки в деяких випадках передача колориту, який не є основною ціллю, може відтіснити на другий план передачу смислового змісту реалії, не виконавши тим самим комунікативну задачу перекладу. Велика кількість транскрибованих слів може призвести до перевантаження тексту реаліями, яка не зближує читача з оригіналом, а віддаляє від нього.

Застосування транслітерації при передачі реалій дуже обмежене, про це можна говорити при перекладі понять, які стосуються в основному суспільно-політичного життя та власних імен:

Berlin – Берлін;

die Mitra – мітра.

Спосіб створення нового/складного слова використовується, якщо транскрипція (чи транслітерація) за певних причин небажана чи неможлива. Введення неологізма – найбільш підходящий (після транскрипції) шлях збереження значення змісту та колориту реалії, яка перекладається: шляхом створення нового слова (чи словосполучення) іноді вдається досягнути майже

такого ж ефекту. Такими новими словами можуть бути, в першу чергу, кальки та напівкальки.

а) Калькування.

Калька – запозичення шляхом буквального перекладу – дозволяє перенести в мову перекладу реалію при максимально повному збереженні семантики. Однак збереження семантики не означає збереження колориту, оскільки частини слова передаються засобами мови перекладу. Найбільш яскравим прикладом калькування є:

der Bundesspräsident – федеральний президент,
der Jugendsenator – сенатор у справах молоді.

б) Напівкалькування.

Напівкалькування - це часткове запозичення слів та виразів, які складаються частково з елементів вихідної мови, частково з елементів мови отримувача. Так, напівкалькуванням в українській мові є німецька реалія «третій рейх», яка є аналогом виразу «das Dritte Reich».

в) Створення неологізму.

Останнім в групі вище згаданих прикладів є створення перекладачем семантичного неологізму, тобто слова чи виразу, який дозволяє зрозуміти сенс змісту реалії: «*Handwerkbusch*» - ремісничий челядник.

Уподібнюючий переклад - спосіб перекладу, який вживається доволі часто, наприклад, дуже поширений підбір функціонального еквіваленту, який у читача викликає такі ж асоціації, як і у читача вихідного тексту.

Ich habe eine Konfirmation gemacht. – Я причастився в перший раз.

Контекстуальний переклад - цей прийом за своїм принципом схожий з уподібнюючим перекладом та протиставляється словниковому, оскільки слово, яке перекладається при використанні цього прийому може мати відповідності, які відрізняються від наведених в словнику. В даному випадку головною орієнтацією для перекладача слугує контекст, тому сам спосіб «заключається в заміні словникового відповідника при перекладі контекстуальним, логічно пов'язаним з ним». Ілюстрацією такого прикладу може слугувати переклад фрази «*Entschuldigung, wir haben keinen Speisen im*

Menü!» - «Вибачте, але ми не зможемо Вам подати форшмак та вагінгамзе. У нас немає німецької кухні».

Гіпонімічний переклад - заміну видового поняття на родове, тобто передача реалії деякою мовною одиницею, яка має більш широке значення, ніж та, яку перекладають. За своїм значенням це прийом генералізації, який дуже часто використовується. Він дозволяє відмовитись від транскрипції та провести заміну понять, різниця між якими в умовах даного контексту незначна.

Der Gastarbeiter – іноземний робітник, робітник-емігрант, «гостьовий» робітник;

Der weißer Kreis – «білий круг» (в якому розмір квартплати визначається виключно домовласником);

Der Blaubrier – синій конверт з повідомленням про звільнення.

Переклад фразеологізмів, до складу яких входять слова-реалії

В лінгвістиці до реалій відносять також стійкі вислови, до складу яких входять слова, які безпосередньо позначають реалії. В деяких випадках використання фразеологізма у висхідному тексті будується на використанні можливостей національно-культурного колориту, наприклад, для побудови художнього чи публіцистичного образу. В цьому випадку проблема вибору прийому перекладу реалії постає найбільш гостро. Таким чином, питання про переклад реалій стосується також і проблеми перекладу фразеологізмів, які несуть будь-яку національну забарвленість.

sich beim Salzamt klagen - даремно скаржитись (Salzamt – легендарна вигадана державна установа);

jmdn. katholisch machen - виправити когось, наставити на шлях істинний.

Власні назви як компоненти фразеологічних одиниць складають найчисленнішу підгрупу серед лексичних маркерів німецьких та австрійських фразеологічних одиниць. Серед них переважають антропоніми. Їх умовно можна розділити на підгрупи:

- Імена та прізвища відомих діячів австрійської та німецької історії та культури:

Fix Laudon! - чорт забирай! (Фельдмаршал Лаудон - один із відомих австрійських вельмож); *Mozartzopf tragen* - носити перуку зі штучною кіскою або коротку косичку з власного волосся (на манер В.А.Моцарта.);

- Поширені австрійські імена в символічному значенні:

Da will ich Veithl heißen - не я буду, якщо це не так; (Veithl - lat. Vitus - поширене австрійське ім'я);

Wie Frantischek meint - як вважає середній, пересічний віденець. Не випадково середній віденець носить слов'янське ім'я).

- Імена фольклорних та літературних образів, гра слів у формі антропонімів:

Der glaubt, er ist ja Fürst Pämstli - він веде себе пихато, зверхньо;

Herr Adabei sein - бути всюдисущим всезнайкою (Томас Адабай - персонаж книги А.Чіаваччі "Wiener Typen");

- Етноніми та їх ад'єктивні деревати. Ці компоненти також часто відображають історичні контакти австрійців та німців із сусідніми народами:

richtiger Slawiner sein - бути хитрим, лукавим (Slawiner - Slowene);

etw. böhmisch einkaufen- вкрасти;

böhmische Stunde - дуже довго;

böhmische Weinberl – картопля.

- Історичні, політичні та звичаєві реалії:

ein Illegaler sein - бути націонал-соціалістом до аншлюсу Австрії в 1938р.;

das Rote Wien - "червоний" Відень (в період правління соціал-демократів у 30-і рр.);

europäisches Konzert - віденський конгрес 1815 р.

Перифраза

Географічні перифрази:

deutsches Eck - південно-східна окраїна Баварії;

Kornkammer Europas - Україна;

Rom des Nordens - Зальцбург.

Етнічні перифрази:

Herr und Frau Österreicher - середні, пересічні австрійці;

die Tschusch - Kolonne - югославські жінки-прибиральниці (ймовірно від слов`янського "чуєш").

Перифразові найменування відомих історичних діячів Австрії та Німеччини:

der alte Herr in Schönbrunn - імператор Франц-Йозеф;

der österreichische Molke - фельдмаршал ерцгерцог Фердинанд; власник молочарні (натяк на відомого пруського полководця Мольтке);

Friedens-Bertha - Берта фон Зуттнер (відома австрійська письменниця-пацифістка, лауреат Нобелівської премії);

Straßenmeister aus Kärnten - Йорг Гайдер (лідер правоекстремістської Вільної австрійської партії, губернатор Карінтії).

Прецензійні слова

Прецензійні слова можуть також представляти національні реалії, які складають природну і невід'ємну частину дійсності і мови, що вивчається. До національних реалій відносяться назви провінцій, районів, історичних пам'ятників, окремих будівель, визначних пам'яток, які відомі всім культурним людям даної країни. У Німеччині національними реаліями є:

die Berliner Mauer – Берлінська стіна.

Майже всі способи перекладу реалій можна назвати загальноживаними, однак, сумуючи все вищезгадане, слід відмітити, що не дивлячись на позитивні сторони вище згаданих способів, при перекладі завжди необхідно враховувати також й пов'язані з ним обмеження.

Отже, були перераховані та детально розглянуті найбільш часто вживані способи, які були використані при перекладі основної маси реалій. Однак унаслідок різноманіття цих мовних одиниць та їх індивідуальних особливостей, прийоми передачі реалій в мову перекладу можуть видозмінюватись та стискатися один з одним. Перекладач обирає той чи інший прийом, покладаючись на свій перекладацький інстинкт, спираючись на отримані знання та накопичений в процесі роботи досвід, тому вирішальне слово,

незалежно від теоретичних досліджень у більшості випадків залишається за перекладачем-практиком.

Не дивлячись на велику кількість німецької літератури: народні казки, поезія, романи, проблема перекладу реалій постає дуже гостро. На сьогоднішній день існує дуже мало наукових праць про відтворення національно специфічних реалій Німеччини в українських перекладах. Тому ми повинні прикласти багато зусиль для вирішення цієї проблеми, щоб переклади з німецької мови були більш чіткішими та доцільнішими, без так званих «білих плям».

16. Переклад назв установ, підприємств, навчальних закладів

При перекладі назв установ, підприємств та навчальних закладів з німецької мови на українську можна використовувати різні стратегії залежно від контексту та конкретної назви.

Назви підприємств не перекладаються, а транскодуються, наприклад:

англ. Sony Corporation - укр. "Соні корпорейшн ", BMW – БМВ. Також у перекладах доцільно наводити характеристики підприємства, іноді разом з поясненням щодо сфери діяльності: нім. Waschmaschine von Bosch - укр. пральна машина фірми "Бош ", Siemens AG - Зіменс АГ. Аббревіатури у складі назв компаній звичайно транскрибуються, а не транслітеруються: англ. ІК Marketing - укр. компанія "Ай-Кей Маркетинг", CNN- укр. "Си-Ен-Ен ", нім. Ruhrgas AG - укр. компанія "Рургаз АГ".

Назви громадських, наукових і технічних організацій, партій та ін.

перекладаються повністю, наприклад: англ. International Society of General Research – укр. Міжнародне товариство фундаментальних досліджень, англ. Conservative Party - укр. Консервативна партія, нім. CDU- Christlich Demokratische Union- ХДС-Християнсько-демократичний союз; нім. Technisches Hilfswerk (THW) - укр. організація "Технічна допомога " (аварійно-рятувальна служба Німеччини).

Назви фірм за своєю структурою поділяються на прості, що складаються з одного слова і часто утворюються шляхом скорочення складних слів або словосполучень, та складні, що складаються з двох або більше слів, наприклад: Toyota - "Тойота", Winterm - (Windows terminal) - термінал "Вінтерм " для роботи з прикладними програмами Windows та глобальною мережею Internet; Orbitest machine – машина Орбітест (для випробування якості сталевих труб); Tetra Pack - упаковка "тетрапак" (термозварювальна картонна пачка у формі тетраєда для молока, соків тощо).

Фірмові назви звичайно не перекладаються, а транскодуються, тобто транслітеруються або транскрибуються, наприклад: Mercedes - Мерседес, Concord - Конкорд, fiberglass - фіберглас. У випадку перекладу нових або маловідомих фірмових назв доцільно надавати пояснення у дужках або як лівостороннє означення: Dicyl - фотополімерний матеріал "Дікріл ", або "Дікріл " (фотополімерний матеріал). Якщо фірмова назва має український відповідний термін, то, звичайно, застосовується переклад: Ругех - пірексове скло. Коли необхідно максимально точно передати фірмову назву, її доцільно перенести в оригінальному вигляді в український текст.

Назви навчальних закладів, що містять назви штатів (СІЛА, Австралія), провінцій (Канада), графств (Великобританія), земель (Німеччина), міст тощо перекладаються переважно такими способами:

1) до назви додається слово "штат", "місто" тощо, наприклад: англ.

University of Toledo - укр. університет міста Толедо, нім. Universitäten von Nordrhein-Westfalen – укр. університети федеральної землі Північний РейнВестфалія;

2) топонім-іменник перетворюється у відповідний прикметник, наприклад: англ. University of California - укр. Каліфорнійський університет, нім. Universität zu Berlin – укр. Берлінський університет;

3) якщо назва навчального закладу містить антропонім, то у назву при перекладі вводиться слово "імені" або форми родового чи називного відмінків: Max-Planck-Institut für Astrophysik - Інститут астрофізики імені Макса Планка , die Humboldt-Universität—університет імені Гумбольдта.

Назви факультетів, кафедр, лабораторій тощо перекладаються таким чином: англ. geophysics laboratory - укр. геофізична лабораторія, нім. Fakultät für Fremdsprachen - укр. факультет іноземних мов; Fakultät für Internationale Beziehungen; der Lehrstuhl für Fremdsprachen und Übersetzung – кафедра іноземних мов та перекладу.

17. Переклад скорочених назв

Сучасний середньостатистичний дорослий німець активно вживає у мові, не тільки у письмовій, але і в усній, **скорочення**. Це ще один аспект, на якому повинен розумітися перекладач. **Скорочення** – окреме явище у морфології та словотворенні. Виокремлюють, зокрема, ініціалізми/алфавітismi: (LKW Lastkraftwagen, ATZ Automatische Telefonzentrale – автоматична телефонна станція), акроніми, створені шляхом складання перших букв назви кожного слова, їх читають як слова (NATO – North Atlantic Treaty Organization – організація Північноатлантичного Альянсу нім: Organisation des Nordatlantikvertrags" або скорочено "Nordatlantikpakt-Organisation"; EVA – Eingabe-Verarbeitung-Ausgabe – введення-опрацювання-вивід; API – Adaptive Plannungsintelligenz, GIS Geoinformationssystem).

Є скорочення-англіцизми, які найчастіше зустрічаються у діловій німецькій мові, особливо у листуванні: fyi – for your information (до Вашої уваги), asap – as soon as possible (якомога швидше), afaik – as far as I know (наскільки мені відомо). Є варіанти схожих акронімів, які походять із німецької мови – GmbH - Gesellschaft mit beschrenkter Haftung (товариство із обмеженою відповідальністю), i.G. im Ganzen (загалом), OMG – Oh Mein Gott (Oh, my Godness) (о, мій бог), або артикль ein або eine трансформувався у `n та `ne, відповідно, тощо.

У розмовній мові також багато цікавих скорочень типу: LG – Liebe Grüsse (з найкращими побажаннями), bb – bis bald (до побачення).

Ще один варіант скорочень – усічення – утворені за рахунок скорочення повного слова до одного чи кількох складів (Dok – від слова Doktor (доктор), Uni – Universität (університет), Limo – Limonad (лимонад), Litte – Literature (література), Mathe – Mathematik (математика)).

Бувають слова-сполучення, які містять у собі сполучення кількох складів від кожного слова: Kripo KRIminalpolizei (кримінальна поліція), GROWIAN Gross Wind Anlage (великі вітряні турбіни). Зустрічаються випадки, коли за допомогою скорочень або аббревіатур утворюють нові слова шляхом поєднання аббревіатури та звичайного слова. Такі новоутворення базуються на схожості, асоціаціях, наприклад: LKW-Fresse (LKW Last-Kraft-Wagen –вантажівка плюс Fresse – паща, морда широкий рот); PS-Braut (подружка/наречена володаря легкового авто); A-Saft (Apfelsaft –яблучний сік); O-Saft (Orangensaft – апельсиновий сік).

Із наведених прикладів видно, що скорочень у сучасній мові безліч. Їхній список постійно поповнюється іноді навіть самими перекладачами. Часто одне скорочення може розшифровуватися абсолютно по-різному, залежно від специфіки тексту, приналежності термінології до тієї чи іншої сфери людської діяльності. Щоб кваліфіковано перекладати скорочення, бажано володіти не однією іноземною мовою, а декількома, мати широкий словниковий запас та користуватися спеціальними словниками скорочень.

18. Переклад фразеологізмів

Фразеологія – це складне явище, що вивчається вже багато століть та є предметом вивчення таких наук, як: лексикологія, стилістика, історія мови, логіка та країнознавство. Одним із перших досліджував теорію фразеології швейцарський лінгвіст Ш. Баллі, який дослідив стійкість та системний характер фразеологічних одиниць (далі – ФО). Вважається, що ФО належать до таких одиниць, які складно відтворити в перекладі, адже вони формуються по-різному в кожній мові. Загалом ФО найчастіше походять із культури народу, її

історії, традицій і звичаїв. Саме тому підібрати аналог у мові перекладу (далі – МП) частіше за все неможливо, а буквальный переклад не передає значення ФО.

Г. Бургер, німецький дослідник, визначає **фразеологічну одиницю** як стійке словосполучення, що складається з двох або більше слів, яке являє собою синтаксичну та семантичну єдність і відтворюється мовцями як одиниця мови. Основними ознаками ФО, на думку Г. Бургера, є: стабільність, ідіоматичність, лексикалізація або відтворюваність.

Стабільність часто називають основною ознакою ФО. Стабільність означає сталість виразу, тобто у ФО неможливо замінити одну лексему іншою, навіть синонімом. Заміна лексем у ФО призводить до втрати змісту. Наприклад: «ins Gras beißen». Українські відповідники: «дуба дати (врізати); догори очима, до землі плечима». Якщо замінити хоча б одну лексему, значення втрачаться: «in den Pfirsich beißen», або: «ins Gras fallen», ці вирази не мають нічого спільного зі значенням «померти».

Наступним критерієм ФО є *ідіоматичність* – переосмислене значення, семантична трансформація компонентів фразеологізму. Словосполучення є ідіомою, якщо сума значень його окремих компонентів не відповідає значенню словосполучення. Це найбільш поширені ФО в мові, які часто існують як у мові оригіналу (далі – МО), так і в МП. Наприклад, «den Kopf verlieren – втратити голову». Також виокремлюють часткові ФО, значення окремих компонентів яких не є трансформованим, наприклад, «das fünfte Rad am Wagen sein – як собаці п'ята нога» та неідіоматичні конструкції або мовні штампи.

Останнім критерієм є *лексикалізація* або *відтворення*. Під лексикалізацією розуміємо цілісність значення, що породжує сприйняття ФО мовцем як однієї лексеми. Тому для перекладача дуже важливо вміти розпізнавати ці ФО для адекватного перекладу. Наприклад, «kalte Füße bekommen – злякатися; die Hand ins Feuer legen – ручатися за когось». Крім вище згаданих ознак науковці також виокремлюють:

– семантична цілісність (значення сприймається як єдине ціле);

- метафоричність нового цілісного значення, що виникло після втрати первісних реалій;
- образність;
- експресивність (у більшості випадках);
- неможливість дослівного перекладу іншими мовами.

Чіткий перелік мовних утворень, що належать до фразеологізмів ще не сформований мовознавцями. Слід розрізняти фразеологізми у вузькому розумінні (*власне фразеологізми*) та в широкому (*фразеологічні одиниці*).

Об'єктом нашого дослідження стали саме ФО, до яких, окрім фразеологізмів, також відносимо мовні штампи, фразеологічні колокації, кліше, ідіоми, напівідіоми, прислів'я, приказки, порівняння, літературні цитати, крилаті вислови, дієслівні словосполучення тощо.

Враховуючи вище згадане, **фразеологічна одиниця** – це стійке словосполучення, що складається з двох або більше слів, яке являє собою синтаксичну та семантичну єдність, має узагальнене або переосмислене значення, формується під впливом культури, історії, традицій та звичаїв певного народу.

Отже, характерними ознаками ФО є стабільність, ідіоматичність, відтворюваність, семантична цілісність, метафоричність нового цілісного значення, образність та експресивність.

ФО поділяються на референційні (*referentielle*), структурні (*strukturelle*), комунікативні (*kommunikative*) та спеціальні класи (*spezielle Klassen*). Розглянемо кожну категорію ФО детальніше. Референційні ФО належать до предметів та фактів дійсності. Вони можуть виступати в якості члена речення або цілим реченням. У свою чергу, як члени речення, референційні ФО поділяються за «ідіоматичністю» на фразеологічні колокації, напівідіоми та ідіоми. Референційні ФО в якості речення поділяються на сталі вирази та приказки. Структурні ФО мають у тексті лише структурні функції, а саме: створювати зв'язки. Наприклад: «sowohl, ...als auch...; weder..., noch...; mit Rücksicht auf ...». Функцією комунікативних ФО є створення умов для виконання комунікативних дій. Наприклад, «Sehr geehrte Damen und Herren;

Lassen Sie mich kurz auf folgendes zu sprechen kommen». До спеціальних класів ФО відносимо модельні утворення, парні фразеологізми, компаративні фразеологізми, кінєграми та крилаті вирази. До модельного утворення належать вирази, які були побудовані нетипово відповідно до певної структурної схеми, наприклад: «Stock und Stein; mehr oder wenig». До модельних утворень часто належать однакові слова, поєднані прийменником, наприклад, «Flasche um Flasche, Stein um Stein» . До парних фразеологізмів належать поєднання слів однієї частини мови за допомогою «і», або іншого сполучника. Наприклад: «klipp und klar; hin und her». Компаративний фразеологізм – це стале порівняння, яке часто супроводжується прикметником чи дієсловом, що використовуються в їх основному значенні. Наприклад, «dumm wie Bohnenstroh; schweigen wie ein Grab». Кінєграми – це сполучення слів, які виражають немовну поведінку людини мовними засобами, внаслідок чого виникає метафоричне переосмислення. Наприклад, «Die Nase rümpfen (über etw.) – наморщити носа (бути незадоволеним)» . До крилатих виразів відносимо вирази, які походять з якогось авторизованого джерела, наприклад: «Berlin, Berlin, wir fahren nach Berlin» – це слова з бойової пісні футбольних вболівальників, що стали крилатим виразом. Окрім вище згаданих категорій ФО Т. Р. Кияк, А. М. Науменко та О. Д. Огуй додають :

– фахові фразеологічні вирази – компоненти, які нейтрально переосмислені та нормовано вживаються в межах фахової лексики. Наприклад, у сфері правознавства «rechtliches Gehör». Завдяки мас-медіа ці вирази поширюються в побутовому мовленні.

– кліше – стереотипні вирази, які образно описують якусь політичну чи економічну ситуацію, наприклад: «einen Schritt in die Richtige Richtung machen – зробити крок у правильному напрямку» .

– авторські фразеологізми – okazionalnі словосполучення, що вживаються у межах окремого твору та зазвичай не виходять за його межі.

– онімічні фразеологізми, в основі яких використані власні назви, наприклад, «das Weiße Haus – Білий Дім».

Т. Р. Кияк, А. М. Науменко та О. Д. Огуй розглянули більшість існуючих класифікацій ФО та створили класифікацію, за якою ФО поділяються на:

- номінативні фразеологічні єдності (цілком семантично переосмислені),
- номінативні фразеологічні сполучення (містять один переосмислений компонент)

- та комунікативні фразеологічні висловлювання (утворюють завершене речення). До фразеологічних єдностей вони відносять ідіоматичні вирази, компаративні фразеологізми, парні словосполучення та модельні утворення. Фразеологічне сполучення виникає під час поєднання одного семантично трансформованого компонента та непереосмисленого, наприклад: «ein bliender Passagier – безквитковий пасажир», «der Schwarze Markt – чорний ринок». Німецький мовознавець В. Шмідт поділяє ФО за сферами їх виникнення, а саме ФО :

- з селянського побуту (Danach wird weder Hund noch Katze krähen);
- з мови мисливців (jemandem auf die Spur kommen);
- з життя ремісників (über die Schnur hauen);
- із солдатського жаргону (von der Pike aufdienen);
- зі сфери ігор та музики (den Ton angeben).

Способи і прийоми перекладу ФО.

Мовознавці наголошують на важливості збереження в МП значення, а не форми: «у мовленні фразеологізми відтворюють своє значення, а не значення окремих слів, їх внутрішня форма нейтралізована» та вважають фразеологізми неперекладною лексикою і зазначають, що більшість дослідників відносять фразеологізми до такої, яку важко або неможливо перекласти. Отже, під час перекладу ФО перекладач повинен кожного разу аналізувати ФО та підбирати найбільш адекватний спосіб перекладу. Прийнято поділяти способи перекладу ФО на фразеологічні та нефразеологічні. Більшість дослідників виділяють такі способи перекладу фразеологізмів:

- Дослівний (також ототожнюють з калькуванням) – це той, що буквально передає зміст МО, слово в слово, наприклад: «im siebenten Himmel sein, – бути на сьомому небі».

- Еквівалентно-повний – той, що повністю відповідає змісту МО, може його замінити або виразити, наприклад: «aus dem Finger saugen, – висмоктати з пальця»; «goldenes Zeitalter, – золотий вік»; «Judass Kuss, – поцілунок Юди» .

- Еквівалентно-неповний – той, що відповідає значенню МО, але не відповідає змісту, наприклад: «Auf der Bärenhaut liegen, – бити байдики».

Крім того, більшість вчених виділяють фразеологічні та нефразеологічні прийоми перекладу. До фразеологічних прийомів перекладу відносять:

- повний фразеологічний еквівалент,
- частковий фразеологічний еквівалент (підбір аналога),
- вибіркового фразеологічного еквіваленту,
- індивідуальний еквівалент.

До нефразеологічних прийомів перекладу відносять:

- калькування, лексичний, описовий переклад, транскрипція і транслітерація, трансформаційні методи і прийоми .

Отже, під час перекладу потрібно шукати змістовий, експресивний та функціонально-стилістичний еквівалент у МО, а не намагатись відтворити форму, що вважається калькуванням. Найбільш бажаний варіант перекладу – це фразеологічний еквівалент (еквівалентно-повний спосіб), найменш бажані – дослівний та описовий. У представленому дослідженні ми послуговуватимемося фразеологічними та нефразеологічними способами перекладу. До першої групи віднесемо такі прийоми перекладу, як: семантичне запозичення та підбір аналога, до другої – синтаксичне уподібнення (послівний переклад) та експлікація (описовий переклад). Крім того, важливим завданням перед нами постає аналіз ФО в публіцистичних текстах, які в перекладі зазнали вилучення та додавання.

19. Граматичні труднощі у перекладі

Як відомо, **граматика** (грец. *grammatike*) - це розділ мовознавства, який містить учення про форми словозміни, особливості будови слів,

словосполучень та речень. На противагу синтаксису, спрямованому на вивчення речення, предметом *морфології* (грец. "форма + вчення") виступає саме *граматична*, чи морфологічна структура слова, що містить морфеми (неподільні значущі частини слова: корінь, афікси, флексії). На морфологічній структурі слів ґрунтуються й інші складові морфології: утворені на їх основі частини мови з властивими їм способами словотвору; форми словозміни та способи вираження граматичного значення тощо. На основі морфологічних характеристик за допомогою певних морфем (флексій) забезпечується утворення та функціонування одиниці синтаксису - речення. Певна самодостатність морфологічних категорій та ієрархічна підпорядкованість морфем у межах мови (морфеми, що складаються з одиниць нижчого рівня - фонем, спрямовані на побудову одиниці вищого рівня - слова) дозволяє говорити про морфологічний рівень мови як мовної діяльності.

Основні морфологічні категорії граматики (рід, число, відмінок, відміна; тип дієслова, що знаходять своє вираження в певних афіксах та флексіях тощо) служать для оформлення певного, змісту при творенні оригінального тексту. Як правило, їх не перекладають, оскільки в цьому немає особливої потреби - граматичні категорії різнотипних мов не завжди збігаються, а їх відтворення (наприклад, *Maskulinum* лише через чоловічий рід) рідко коли несе змістову інформацію, хоча в деяких випадках саме ця категорія може бути визначальною - як же перекласти укр. калина (символ жіночності та України) в українських піснях німецькою мовою? Поряд з тим, осмислений переклад тексту буде неможливим без урахування взаємовідношень граматичних категорій - поєднання слів, а звідти й вираження думок у тексті відбувається за правилами граматики. У деяких випадках морфолого-словотвірні показники, стаючи визначальними для розуміння самого змісту оригінального тексту (ОТ), виступають одиницею перекладу. Так, наприклад, за допомогою словотвірного суфікса *-er* утворюється німецький віддієслівний іменник, що виражає агента дії. При перекладі українською мовою подібний іменник, як правило, відтворюється через дієслово: *Ich bin aber kein guter Schwimmer*: я не вмію, однак, добре плавати, тобто перекладається особливим чином, відмінним від

загального. У такий спосіб подібні елементи морфолого-словотвірної парадигми творять окремий морфологічний рівень перекладу.

Загалом, між текстами, написаними українською та німецькою мовами, саме на морфологічному рівні особливо чітко спостерігаються суттєві міжмовні відмінності, в основі яких лежать різні мовні картини світу, особливості граматичної будови мови, певні мовні норми та традиції тощо. До граматичних особливостей, які впливають на переклад через т. зв. морфологічно-категорійні трансформації, належать, у першу чергу:

- розбіжності в будові мови як наборі певних граматичних категорій та форм: у німецькій мові функціонують, наприклад, невідомі для української мови артиклі, що як категорія означеності/неозначеності сигналізують про особливості розподілу нової/відомої інформації;

- різний обсяг змісту подібних конструкцій (родовий відмінок у німецькій мові передається не лише генетивом чи *von*, а й різними конструкціями, що мають специфічне - регіональне чи соціальне функціональне навантаження: *dem Vater seiner Tochter*);

- відмінні функціональні характеристики (різні форми однини та множини: *die Schere* - ножиці; різнотипні омоніми);

- відмінне частотне навантаження активного та пасивного стану, дійсного та умовного способів, інфінітивних конструкцій, специфіка вираження тощо;

- різнотипність вираження "формального" підмета та додатка, неможливих у структурі українського речення (*man, es*); використання лексичних засобів для вираження граматичних категорій, коли при використанні німецького плюсквамперфекта в українській з'являються "раніше, перед цим, до того" і т. п.;

- відмінна сполучуваність слів тощо.

Ці обставини, що потрібно врахувати для адекватного відтворення змісту, спонукають до проведення переважно морфологічних трансформацій, за якими відбувається зміна категорійних характеристик слова чи словосполучення в перекладеному тексті. Морфологічно-категорійні трансформації переважно проявляють себе в синтагматичних змінах тексту - у перестановці слів чи

категорії, заміні категорії, запровадженні нового слова чи вилученні слів та в їх комплексній взаємодії. Перестановка як морфолого-категорійна трансформація призводить до зміни порядку слів у словосполученні: *die deutsche Botschaft* - німецьке посольство чи посольство Німеччини. Перестановки нерідко супроводжуються іншою морфолого-категорійною трансформацією - заміною, внаслідок якої змінюються категорійні ознаки словоформ (замість множини з'являються, наприклад, форми однини: *Kernwaffen* - атомна зброя) чи частин мови (див. приклад з *deutsche Botschaft*) і т. п. Унаслідок запровадження чи вилучення слова змінюється кількість слів, словоформ або членів речення (наприклад *zum Ausdruck bringen* — виразити). Комплексна трансформація включає дві або більше простих морфологічних трансформацій. Прикладом можуть бути морфолого-категорійні заміни, які для компенсації при антонімічному перекладі супроводжуються чи запровадженням нових, чи вилученням старих слів: *Er ist kein guter Schwimmer* - він погано плаває.

Розглядаючи приклади (особливо комплексних трансформацій), можна сказати, що розділ складних випадків перекладу на граматичні та лексичні явища досить умовний, бо в кожній мові граматичне тісно пов'язане з лексичним, і спосіб передачі в перекладі граматичних форм і конструкцій нерідко залежить від їх лексичного наповнення. Поза сумнівом, одне й те ж граматико-морфологічне явище можна перекладати різними способами, якщо враховувати його конкретне лексичне вираження. Однак існують загальні закономірні відповідники граматичних форм і конструкцій оригіналу та перекладу, опис яких видається необхідним для репрезентації цього матеріалу.

Спосіб подачі його, зважаючи на наявний досвід попередніх авторів, можна вибрати чи традиційно граматичний - за частинами мови, чи функціональний - за функціями, які ті частини мови виконують у реченнях (група підмета, присудка, додатка тощо). Обидва підходи не позбавлені певних недоліків. Так, суто функціональний підхід (за частинами речення), що спонукає до повторення опису (іменник як підмет, додаток чи частина іменного присудка), стає плеонастичним (*зайвим; у стилістиці - сполучення близьких за значенням слів, з яких одне або кілька логічно зайві*), що є, однак, необхідним

для розуміння синтаксичного рівня мови. Суто граматико-морфологічний підхід (за частинами мови: основними та допоміжними) позбавляє аналізовані категорії життя, яким вони (завдяки своїм морфологічним характеристикам) живуть у реченні. Тому оптимальним видається поєднання цих двох підходів у морфолого-функціональному, аналізуючи окремо "навколоіменну" групу підмета (іменник, займенник, числівник, прикметник) та "навколодієслівну" групу присудка (дієслово, прислівник) і гранично-допоміжних частин речення (прийменник, артикль).

20. Переклад речень з дієсловами активного та пасивного стану

Дієслово – це частина мови, що позначає дію чи стан як процес (семантична ознака), виражає в реченні предикацію, виконуючи в основному функцію присудка (синтаксична ознака), відзначаючись певними граматичними категоріями (морфологічна ознака). Властиві дієслову категорії виду, способу, часу, дієвідміни тощо показують характер перебігу дії в часі, відношення дії до її суб'єкта, співвідношення з моментом мовлення чи дійсністю і т.д. Категорії виду та стану вважають властивими для всіх граматичних форм українського дієслова, категорії часу, особи та дієвідміни відсутні для інфінітива та дієприкметників. Відсутність цих категорій відбивається на особливостях перекладу, що спонукає до репрезентації інфінітива та дієприкметників. Набір граматичних категорій для німецьких та українських дієслів в основному збігається: категорія способу (дійсний, умовний та наказовий), часу (теперішній, минулий та майбутній), особи (1-3) та числа (однина та множина), стану (активний та пасивний). Відмінною є категорія виду (аспектуальності: доконаний та недоконаний вид), яка, узагальнено вказуючи на характер перебігу дії в часі, її завершеність чи незавершеність, в німецькій мові

передається лише лексичними засобами. Інші категорії збігаються за своїм обсягом майже повністю. Це стосується в першу чергу категорії числа (кількісні характеристики предметів думки) та особи – граматичної узгоджуваної чи словозмінної категорії, яка показує відношення суб'єкта дії до мовця.

В основі категорії часу лежить одне і теж граматичне значення – відношення моменту дії, яка позначається дієсловом, до моменту повідомлення про цю дію, тобто до моменту мовлення. В українській мові для вираження трьох часових значень є три часові форми, в німецькій – шість. Категорія часу в німецькій мові ускладнена значенням відносного часу. Вона включає в себе часове відношення двох планів: абсолютний час, тобто відношення моменту дії до моменту мовлення; відносний час, тобто відношення моменту однієї дії до моменту іншої. Відносними часовими формами в німецькій мові є плюсквамперфект і футурум II. Часова форма перфект вживається у двох функціях: як абсолютний час, який виражає минулий час поруч із претеритом та як відносний час (відносний теперішній чи майбутній). Як відомо, основним значенням *нім. Präsens* є вираження теперішнього часу (Ich arbeite jetzt). Поряд із тим презенс виражає дію в минулому часі (Präsens historicum: 1810 Kolumbia wird/ ist unabhängig) та в майбутньому (Präsens futuralis). Останній, в першу чергу, стосується перфективних дієслів (тобто завершеного виду), які (разом із модифікаторами часу) вживаються для передачі майбутньої дії: Ich komme bald. Morgen beginnt das neue Schuljahr. Для передачі майбутньої дії дуративних дієслів без особливої різниці може вживатися як футур I, так і презенс: Bald werden wir zusammenarbeiten/ bald arbeiten wir zusammen. Переклад футурального презенсу доцільно здійснювати синтетичними формами майбутнього часу (незабаром ми співпрацюватимемо). Досить складним є переклад типових іменних присудків, що ґрунтуються на допоміжних дієсловах sein "бути", heißen "зватися" та werden "ставати" у презенсі. Як правило, дієслово sein в перекладі опускається (das ist ein Theater), хоча зрідка воно може вживатися для підсилення самого висловлювання, як у відповіді Понтія Пилата (Was ist/ heißt Wahrheit? – Що є істина?). У деяких випадках спостерігається

еквівалентна заміна sein іншими відповідниками, зумовлена нормами мови перекладу: Die Sprache ist ein Kommunikationsmittel. – Мова репрезентує засіб комунікації. Wo ist der Flughafen? – Де знаходиться аеродром? Dort ist nichts. – Нічого там немає. Подібним чином перекладають конструкції з heißen (Was heißt Alibi?- Що таке алібі?). Іншу конструкцію (werden + іменний присудок) часто перекладають дієсловом (Das Papier wird dunkel: папір темніє). Це ж стосується описових частин складного дієслівного присудка. Багато конструкцій із десемантизованими дієсловами перекладаються за іменними частинами: Wir können diesen Gedanken zum Ausdruck bringen: ми зможемо виразити цю думку; sie beschließen uns Hilfe zu leisten: вони вирішують нам допомогти. У ряді випадків необхідно пристосувати частини дієслівного присудка до норм української мови: Wir leisten Ihrer Einladung gerne Folge: ми охоче прийємо Ваше запрошення (замість дослівного: охоче послідуємо Вашому запрошенню). Усі три групи минулого часу (Präterit, Perfekt, Plusquamperfekt) у німецькій мові перекладаються здебільшого минулим часом. Це в першу чергу стосується *претерита*, який характеризує повторювану дію в минулому часі, що відбувається без зв'язку з теперішнім. Претерит засвідчує інформаційне повідомлення (Die Arbeiter legten die Arbeit nieder) та перелік подій (Ich stand auf, wusch mich, turnte, usw.). Поряд із тим, він отримує в німецькому публіцистичному тексті не властиву йому перфективну функцію – залучення до інформації: Auf Einladung der Regierung traf in Kyjiw eine deutsche Delegation ein.

Плюсквамперфект, що, узгоджуючись з претеритом, відзначає передування дії в минулому часі, при перекладі може уточнюватися лексичними засобами (раніше; перш ніж; після того як): Die Regierung führte die Reform durch, die sie versprochen hatte (Уряд провів реформу, яку він раніше пообіцяв). Речення з nachdem "після того як" звичайно перекладають дієприслівниковим зворотом: Nachdem wir diese Aufgabe gelöst hatten: вирішивши це завдання.

Перфект, як правило, вживається в німецькій розмовній мові, переважно діалоговій за своїм характером. У часовому відношенні перфект сумісний із

презенсом (у газетному тексті – також з претеритом). Він або характеризує актуальні події минулого часу, пов'язані з моментом мовлення (bist du schon erwacht?), або суттєво підкреслює результативну завершеність дії. Саме на цій основі Perfekt futuralis (ПФ) може додатково виражати майбутню результативну дію (проте з великою часткою категоричності): Nach den Prüfungen bin ich sehr müde, aber in ein Paar Tagen habe ich mich erholt: після іспитів дуже втомився, проте через декілька днів відпочину. Замінити футуральний перфект у змозі лише дещо віджилий футур II (werde ich mich erholt haben), властивий саме для німецької письмової мови та мовлення вищих прошарків населення. Заміна ж футурального перфекта на футур I спотворює зміст висловлювання – виходить, що відпочинок розпочнеться лише за декілька днів. Особливо характерна ця форма ПФ для підрядних речень часу, коли майбутня дія головного речення відбуватиметься за майбутньою дією підрядного. Українським відповідником у такому випадку виступає синтетична форма майбутнього часу від дієслів доконаного виду: Hast du das Buch gelesen, gibst du es mir zurück: Коли прочитаєш книгу, віддаси її мені назад. Ich komme zu dir erst, nachdem ich die Arbeit beendet habe: Я почекаю, поки ти не прийдеш. Я прийду до тебе лише після того, коли закінчу роботу. У деяких випадках перфект допомагає здійснити міжрівневий перерозподіл змісту. За допомогою цього часу вдало передається результативна безповоротність у поєднанні зі зловтішною насмішкою, які відтворюються за допомогою лексичних засобів: "... Es war wirklich sehr klug von mir, mich so lange zu demütigen und zu erniedrigen und zu dulden, dass Sie Liebhaber meiner Frau waren. Jetzt sind Sie es gewesen. Sie hat gewählt. Die Sicherheit und mich" (J. M. Simmel. Liebe ist nur ein Wort). "... Я дуже правильно вчинив, коли принижувався та терпів, коли Ви були коханцем моєї дружини. Тепер Ви коханець у відставці. Вона вибрала надійність та мене" (И. М. Зіммель. Кохання - всього лиш слова).

Futurum I досить часто позначає дію в майбутньому часі – суттєву конкуренцію йому складає презенс футураліс перфективних дієслів (Ich komme bald). Футур I вживається лише тоді, коли необхідно підкреслити категоричність чи невідворотність майбутньої дії, посилену модальною

часткою doch: Я все-таки туди поїду: Ich werde doch hinfahren; Ми все-таки виконаємо свій обов'язок: Wir werden unsere Pflicht doch erfüllen. Значно частіше німці використовують футур I у модальному значенні, виражаючи теперішню (а не майбутню!) дію, реальність якої ми тільки припускаємо з невеликим ступенем впевненості. Переклад цієї розмовної форми, незвичної для українського мовця, здійснюється лише теперішнім часом: Ти, мабуть, його знаєш: Du wirst ihn (wohl) kennen; Він, напевно, сидить зараз удома: Er wird jetzt zu Hause sitzen.

Досить рідко вживається *футур II*, який показує припущення про завершеність дії в майбутньому часі: Hoffentlich werden Sie bis dahin den Entwurf ausgearbeitet haben: Мабуть, ви розробите до цього часу проєкт.

Категорія стану – граматична категорія дієслова, що виражає суб'єктно-об'єктні відношення. *Пасив* виражає дію, спрямовану на мовця чи суб'єкт дії. Пасивні конструкції, використання яких звичне для німецької мови, охоплюють більшість перехідних дієслів (за винятком haben, besitzen, kriegen, bekommen, kennen lernen, betreffen, erfahren, kosten, interessieren) та неперехідних дієслів типу (es wird gelacht; es wurde Schritt gefahren), що неможливо для української мови. Вони перекладаються українською мовою кількома різними способами:

1) зрідка безособовим дієсловом (на –ся): Die Druckfestigkeit metallischer Werkstoffe wird bis auf einige Sonderfälle selten untersucht. – За винятком деяких особливих випадків, міцність металів на стискання перевіряється зрідка.

2) переважно неозначено-особовою формою дієслова в активному стані (через –ють) у науково-технічному тексті: Die Brammen werden nach Bochum gebracht und dort ausgewalzt. – Сляби доставляють до Бохума і там їх розвальцьовують.

3) предикативним дієприкметником з формою на –но, –то (в різних часових формах): Darüber wird / steht in den Büchern geschrieben. – Про це написано в книгах.

4) лексичним розгортанням дієслова в дієслівно-іменне словосполучення: Zu dieser Zeit werden alle Seiten der Ausbildung allseitig vervollkommnet. – На даний час відбувається всебічне вдосконалення професійної підготовки.

5) використанням недієслівних конструкцій (особливо при вживанні пасиву в підрядних реченнях): Als die Brücke gebaut wurde, war der Verkehr nicht so intensiv. – На час будівництва мосту рух тут не був досить інтенсивним.

б) конверсивною заміною, за якою пасив замінює форму активу: Die Gäste wurden vom Präsidenten empfangen. – Гостей прийняв президент.

7) вживаючи приблизний / аналогічний переклад:

а) за допомогою зворотніх дієслів: Die neuen Wege werden angelegt. – Прокладаються нові дороги.

б) дієприкметником з дієсловом «бути»: Er wurde vom Autor eingeladen. – Він був запрошений автором.

8. граматичними трансформаціями:

а) переклад активною формою дієслова: - неозначено-особовим реченням: Wo gehobelt wird, fallen Späne. – Ліс рубають, тріски летять.

б) активним реченням з трансформацією непрямого додатка пасивного речення (при тричленному Passiv)

в) суб'єкт активного речення: Es wird von den Jugendlichen getanzt. – Молодь танцює.

г) активним реченням з підставленням підмета, який не виражений в початковому реченні (при двочленному пасиві): Jetzt wird sich hingelegt! – А зараз ми ляжемо / ти ляжеш спати!

д) безособовим реченням: Er wurde vom Blitz getroffen. – Його вбило блискавкою.

е) переклад за допомогою інфінітива: Jetzt wird sich gewaschen! – А зараз – вмиватися!

9) лексико-граматичні трансформації (перетворення безособового пасивного речення шляхом заміни дієслова на сполучення «віддієслівний іменник + десемантизоване дієслово в активній чи пасивній формі»): Verhandelt

wurde unter Ausschluss der Öffentlichkeit. – Проходили судові засідання за закритими дверима. // Судові засідання проводились за закритими дверима.

10) комплексні трансформації (повне перетворення конструкції під час перекладу). Згідно з аналізом способів перекладу найбільш поширеним є приблизний переклад пасивних конструкцій: Gleichzeitig wurden 552,9 Milliarden Dollar ins Land hineintransferiert. – Одночасно в країну було направлено 552,9 млрд. доларів. Із такою ж частотою використовується переклад за допомогою зворотніх дієслів. Наприклад: Und jetzt wird über die Details verhandelt. – А зараз обговорюються деталі.

Третій за частотою вживання спосіб перекладу – переклад пасивного речення неозначено-особовим реченням. Наприклад: Wilhelm wurde nur seines Postens enthoben. – У Вільгельма забрали лише його посаду.

Наступним способом перекладу за частотою вживання є перетворення безособового пасивного речення шляхом заміни дієслова на конструкцію «віддієслівний іменник + десемантизоване дієслово»: Wozu werden dann aber allenthalben Konzilsjubiläen begangen? – Навіщо тоді скрізь проводити урочистості на честь річниці собора?

Найменша кількість пасивних речень перекладається активним реченням. Наприклад: 1809 wurde er von Jérôme Bonaparte im Königreich Westphalen in den Staatsrat berufen. – У 1809 році Жером Бонапарт призвав його до державної ради королівства Вестфалії.

Отже, у більшості випадків використовується приблизний переклад пасивних конструкцій. Різноманітні трансформації вживаються лише тоді, коли речення, яке перекладається на українську мову, при збереженні пасивної форми звучить неприродно.

21. Способи передачі модальності у перекладі

В німецькій та українській мовах семантичною основою дієслівної категорії способу дії є відношення дії до дійсності, а саме, оцінка її з точки зору

реальності. Форма способу дії показує, чи має місце конкретна дія чи вона лише важлива, чи бажана. Це – основне значення *модального* плану. Воно обов'язково виражається в особовій формі дієслова, а тим самим в присудку, і є, таким чином, одним з основних компонентів предикативності. Інші *модальні значення* – це, по-перше, відношення суб'єкта дії до дії (*можливість, необхідність, бажаність*) і, по-друге, відношення того, хто говорить до того, що висловлюється (радість, співчуття, передбачення). Ці значення виражаються лексичними засобами і є необов'язковими в кожному реченні. Наприклад: *Das könnten wir leider nur bei Tageslicht ausführen.* - Це ми могли б зробити, на жаль, лише при денному світлі. Умовний спосіб у вищенаведеному реченні виражає відношення дії, а тим самим всього змісту речення до дійсності. Модальне дієслово *können* виражає відношення суб'єкта до дійсності, а саме можливість. Модальне дієслово *leider* виражає відношення того, хто говорить до того, що говорить. Як в українській, так і в німецькій мові дієслово має три способи дії, основні значення яких у двох мовах співпадають. Дійсний спосіб виражає дійсність, умовний – можливість або бажаність, наказовий – спонування до дії.

В німецькій мові існує шість модальних дієслів *wollen, sollen, müssen, können, dürfen, mögen*, які у морфологічно-синтаксичному та семантичному значенні представляють собою відносно закриту групу дієслів. Вони показують ставлення особи, яка виконує дію, до самої дії, вираженої повнозначним дієсловом, або ставлення особи, яка говорить, до змісту сказаного. Разом з повнозначними дієсловами вони утворюють складний дієслівний присудок.

Думки дослідників щодо статусу модальних дієслів відрізняються. Одні вважають їх допоміжними дієсловами, а інші наголошують на тому, що вони є самостійними, повнозначними дієсловами.

Об'єктивна модальність – обов'язкова ознака будь-якого речення одна з категорій, що формують предикативну одиницю – речення. Об'єктивна модальність виражає відношення відправника повідомлення до дійсності в плані реальності (здійсненості) та ірреальності (нездійсненості), наприклад: *Ich hoffe, wir können mit Ihrer Firma schon in den nächsten*

zehn Monaten ins Geschäft kommen. – Я сподіваюсь, ми зможемо співпрацювати з Вашою фірмою вже в наступні десять місяців.

Суб'єктивна модальність, тобто відношення мовця до повідомлення, є факультативною ознакою повідомлення. Семантичний об'єм суб'єктивної модальності ширше семантичного об'єму об'єктивної модальності. Значення, що складають зміст категорії суб'єктивної модальності, неоднорідні. Змістову основу суб'єктивної модальності утворює поняття оцінки в широкому значенні цього слова, включаючи не лише логічну (інтелектуальну, раціональну) кваліфікацію повідомлення, але й різні види емоційної (ірраціональної) реакції.

В німецькій мові модальні дієслова, що використовуються для вираження об'єктивної модальності, вживаються і для суб'єктивної модальності. Саме таке “подвійне” навантаження модальних дієслів і становить специфіку їх вживання в німецькій мові. Для суб'єктивної оцінки висловлювання модальні дієслова використовуються в презенсі та в імперфекті (розповіді та повідомленні). Різниця між об'єктивною та суб'єктивною оцінкою в презенсі встановлюється або з контексту, або за допомогою наголосу в мовленні. Для суб'єктивної оцінки висловлювання про розвиток подій в минулому використовується інфінітив II. З точки зору семантики модальні дієслова з суб'єктивною модальністю поділяються на дві групи: модальні дієслова, що виражають **припущення** та модальні дієслова, що виражають **чуже твердження**, яке неможливо спростувати або довести правильність за відсутністю точнішої інформації .

До першої групи, тобто до дієслів, що виражають припущення, належать: **dürfen, müssen, mögen, können**. Значення цих дієслів із суб'єктивним використанням відрізняється тим, що вони виражають різний ступінь припущення. За їх думкою, дієслово **müssen** виражає **точність, певність**.

Die Preisen dürften im Januar steigen. Ціни у січні, очевидно, підвищаться.

До другої групи належать **sollen, wollen**.

Er soll einen wichtigen Passus in neuem Vertragsentwurf vereinbart haben. Кажуть, він домовився про важливий пункт в новому проекті договору.

Цікавим з точки зору перекладу є той факт, що одне й теж модальне дієслово має різні значення або варіанти їх значення. Кожне модальне дієслово має головне та додаткові значення. Це можна пояснити у тому випадку, якщо назвати модальні дієслова поліфункціональними.

Основне значення **können** – вираження можливості. Можливість може бути різного характеру.

- Фізична можливість, напр.: Können Sie uns bei der Suche nach neuen Gläubigern behilflich sein? – Ви б могли нам допомогти в пошуку нових кредиторів?

- Можливість, обумовлена зовнішніми обставинами, напр.:

Wir können auch andere Details unseres Geschäftes besprechen - Ми можемо обговорити також й інші деталі нашої угоди.

- Можливість, обумовлена вмінням, напр.: Wir können die Geräte innerhalb 3 Monate nach dem Vertragsabschluss liefern. – Ми можемо доставити прилади протягом 3-х місяців після укладання договору.

- Дозвіл, що випливає з об'єктивної можливості що-небудь зробити, напр.: In unserem Unternehmen können Sie nähere Auskünfte einholen. – На нашому підприємстві Ви можете отримати всю інформацію.

- Припущення, засноване на об'єктивній можливості. У цьому значенні können часто вживається з інфінітивом II, напр.: Er konnte sich versprochen haben. Він, можливо, обмовився .

Основне значення **dürfen** – вираження можливості, що випливає з дозволу “сміти”, “мати право”.

- Модальне дієслово dürfen найчастіше позначає дозвіл, що залежить від волі або бажання іншої людини: Sie dürfen diese Ware auch in anderer Farbe liefern. Ви можете випустити цей товар також іншого кольору.

- Dürfen означає мати внутрішнє, моральне право на який-небудь учинок – Der Hersteller darf uns über die Resultate der Güterkontrolle informieren –

Виробник має право інформувати нас про результати перевірки якості.

- Dürfen означає досить невизначене припущення. У цьому значенні вживається найчастіше претерит кон'юнктива. Die Preisen dürften im Januar steigen.- Ціни у січні, очевидно, підвищуються.

Основне значення **mögen** – вираження особистої схильності, симпатії до когось або чого-небудь.

- Mögen виражає прихильність, напр.: Ich mag ihre Preise für die Ware. Мені подобаються їх ціни на товар.

Дієслово mögen може сполучитися з інфінітивом, як і всі інші модальні дієслова – Ich mag mit Kunden arbeiten. - Мені подобається працювати з клієнтами.

- Mögen може мати допустове значення, напр.: Mögen sie sich mit unserem Vorschlag eines 25%igen Preisnachlasses einverstanden sein, zweifle ich daran, einen Vertrag mit dieser auf dem Markt unbekanntem Firma zu schliessen. - Хоча вони й згодні з нашою пропозицією щодо знижки на ціну у розмірі 25%, я сумніваюся в тому, чи укласти договір з цією невідомою на ринку фірмою.

- Дієслово mögen може бути вживане для вираження побажання, напр.: Wir mögen noch einige Fragen bezüglich unseres Auftrages klären. - Ми б хотіли ще з'ясувати декілька питань стосовно нашого замовлення.

- Mögen може позначати припущення, допущення якої-небудь можливості,напр.: Ihr Unternehmen mag kreditwürdig sein, aber wir brauchen die Bestätigung Ihrer Bank.- Безперечно, Ваше підприємство кредитоспроможне, але нам потрібне підтвердження Вашого банку.

- Форма **möchte** або **mag** з інфінітивом II вживається в тому випадку, коли про те, що повідомляється, говориться з дуже невеликим ступенем ймовірності -

Wie möchten wir in Augen unserer Partnern ausgesehen haben, als wir unseren Vertrag unterbrächen. - Як би ми виглядали в очах наших партнерів, якщо б ми розірвали нашу угоду.

- Форма претерита кон'юнктива *möchte* вживається для вираження бажання. Модальні дієслова *möchten* та *mögen* етимологічно споріднені, але вказують на різні значення, напр.: *Wir möchten in den Vertrag die Qualitätsklausel aufnehmen.* - Ми б хотіли внести в договір умови, що стосуються якості.

Деякі вчені (Brünner та Redder) вважають, що *mögen* у формі кон'юнктива можна розглядати як окреме модальне дієслово.

Головне значення **wollen** – бажання, воля, обумовлені не тільки суб'єктивною схильністю або прихильністю, а також і об'єктивними причинами.

- Wollen виражає бажання, волю, як вираження обов'язку, напр.: *Wir wollen den Arbeitsplan überbieten, wir wollen die neuen Maschinen in Betrieb setzen.* - Ми хочемо перевиконати план, ми хочемо ввести в експлуатацію нові механізми.

- Wollen виражає взагалі будь-яке бажання, у виконанні якого є впевненість. Значення впевненості додає той факт, що це бажання звичайне, об'єктивно обґрунтоване, напр.:

Heute Mittag spreche ich Herrn Toff und ich will Preise vereinbaren. - Сьогодні вдень я буду розмовляти з паном Тоффом і узгоджу ціни (тому що для цього маються всі необхідні передумови).

- Основне значення *wollen* як бажання, у виконанні якого є впевненість, уможливорює його вживання в значенні наміру. Оскільки намір пов'язаний з майбутньою дією, то *wollen* може мати значення майбутнього часу, тобто при перекладі відбувається випущення модального дієслова, напр.:

Wir wollen die Qualität unseren Waren im nächsten Jahr erhöhen. - В наступному році ми підвищимо якість наших товарів.

- Wollen може мати значення запрошення, пом'якшеного наказу. Така конструкція з *wollen* служить для опису імператива – наказового способу в 1-й особі множини. У цьому випадку дієслово стоїть в реченні на першому місці й при перекладі має місце випущення модального дієслова, напр.: *Wollen wir die Bestandteile der Maschine möglichst genau dem Gebrauchszweck anpassen!* Давайте пристосуємо деталі машини точніше до цілей її використання.

Вживання *wollen* у 2-й особі може означати досить категоричний наказ, напр.: *Willst du doch aufhören, die Rechnungen unpünktlich zu bezahlen!* - Чи припиниш ти, сплачувати рахунки невчасно !

- Конструкція *wollen* з інфінітивом II використовується для передачі слів іншої людини, у вірогідності яких мовець сумнівається:

Herr Dowbusch will rechtzeitig mit dem Spediteur Verbindung aufgenommen haben. - Пан Довбуш стверджує, що зв'язався з відправником своєчасно.

Sollen виражає повинність в результаті наказу, т.б. як виконання чужої волі.

- *Sollen* передає повинність, обов'язок, що накладаються іншою особою, напр.: *Sie sollen den Betrag bis 01.05.05 bezahlen.* Ви повинні сплатити цю суму до 01.05.05.

- Запитання з *sollen* – це нейтральне звернення до іншої особи без висловлювання свого власного бажання, напр.: *Sollen wir für Ihre Fachleute*

Hotelzimmer reservieren oder Wohnungen zur Verfügung stellen? - Ми маємо забронювати для ваших спеціалістів номери у готелі або надати у їх розпорядження квартири ?

- *Sollen* може позначати побажання, напр.: *Eine Partie Herren- und Damenschuhe soll höher Qualität sein.* Партія чоловічого і жіночого взуття має бути високої якості.

- Дієслово *sollen* може використовуватися для передачі чужої думки, що стає відомою зі слів інших осіб, і особисто не перевіряється, напр.: *Der LKW mit Ihren Waren soll die BRD/ukrainische Grenze ohne Probleme passieren.* Грузовий автомобіль з Вашим товаром має/повинен перетнути німецько-український кордон без проблем.

Це значення особливо чітко проявляється у конструкції *sollen* + інфінітив II, оскільки тут хтось стверджує якийсь факт, напр.: *Er soll einen wichtigen Passus in neuem Vertragsentwurf vereinbart haben.* Кажуть, він домовився про важливий пункт в новому проекті договору.

Diese Technologie für Softdrinks und andere karbonisierte Getränke soll schon im Dezember eingesetzt werden. Насправді, цю технологію для виготовлення соків та інших карбонізованих напоїв мають вже застосувати у грудні.

Дієслово **müssen** позначає необхідність у широкому значенні слова.

- Необхідність внаслідок умов, що створилися, напр.:

Ich muss Ihnen leider mitteilen, dass wir an Ihrer Anlage einige Mängel festgestellt haben. На жаль, я маю повідомити, що ми констатували деякі дефекти у Вашій установці.

- Необхідність у силу внутрішнього переконання, усвідомленого обов'язку, морального обов'язку, напр.: Sie müssen pfleglich mit dem Fotoapparat umgehen. З фотоапаратом необхідно поводитися обережно.

- Фізична необхідність, необхідність у природі, напр.: Die Pflanze muß sterben ohne Licht und Wärme. Рослина помре без світла і тепла.

- Обгрунтоване припущення, що межує із впевненістю, напр.: Die Einstellung muss nicht unbedingt mit den Mustern identisch sein.

Установка не обов'язково має бути ідентичною до зразків.

- Особливо часто müssen вживається з інфінітивом II, що виражає суб'єктивну модальність, напр.: Er hat einen erfolgreichen Vertrag geschlossen, er muß viel daran gearbeitet haben. Він заключив успішний договір, він певно/точно багато над ним працював.

Використанню двох останніх модальних дієслів sollen та müssen присвячена велика увага, в тому числі і німецьких граматистів. В основі проблеми, яка виникає при перекладі, як з німецької мови українською, так і навпаки, лежить питання, яке з дієслів є сильнішим й виражає наказ. Обидва дієслова виражають необхідність, зобов'язання, але граматисти по-різному її розуміють, оскільки вона може мати різний ступінь вираження. В деяких випадках, тобто в одному й тому ж реченні müssen можна замінити на sollen. Більшість вчених пострадянського простору впевнені, що модальне дієслово sollen має більш сильніше значення. Думки німецьких вчених з цього питання теж не зовсім співпадають.

На прикладах можна переконатися в тому, що модальні дієслова можуть перекладатися на українську мову за допомогою інших засобів передачі модальності, аніж просто модальними дієсловами української мови, наприклад, за допомогою модальних слів, а саме прислівників (можливо, ймовірно, очевидно, можна, слід, варто). Іноді можна подати кілька варіантів перекладу, використовуючи синонімічні конструкції, наприклад, не можна – не дозволяється, я повинен – мені потрібно, слід – варто.

Кожне модальне дієслово має своє коло значень. При цьому переплітаються обидва види модальності (суб'єктивна й об'єктивна модальність), тому що виражається не тільки відношення суб'єкта до процесу, але і відношення мовця до висловлення.

22. Переклад безособових форм дієслова

Infinitivus (der Infinitiv) і дієприкметники (*Partizipien*) — перший і другий (*Partizip I, II*) є безособовими або іменними формами дієслова. Іменними ці форми називаються тому, що вони мають деякі властивості іменників і прикметників. Der Infinitiv (Інфінітив) – це перша форма дієслова, на що в німецькій мові вказує закінчення *-en*:

1 spielen – 2 spielte – 3 gespielt

В німецькій мові розрізняють два інфінітиви – *Infinitiv I, Infinitiv II*, наприклад,

- spielen, laufen (Infinitiv I)

- gespielt haben, gelaufen sein (Infinitiv II)

Infinitiv II утворюється від Partizip II основного дієслова та інфінітиву допоміжного дієслова (haben або sein).

Infinitiv I часто субстантивується (перетворюється на іменник):

das Lachen, das Schweigen, das Leben, das Flüstern.

Субстантивовані іменники завжди середнього роду.

В німецькій мові розрізняють *Infinitiv Aktiv* і *Infinitiv Passiv*.

Порівняємо:

Infinitiv Aktiv — fragen, Infinitiv Passiv — gefragt werden

Перехідні дієслова можуть утворювати дві пасивні форми інфінітиву:

Infinitiv I Passiv, Infinitiv II Passiv: gelesen werden (Infinitiv I Passiv),
gelesen worden sein (Infinitiv II Passiv).

Найбільш вживаними формами інфінітиву є Infinitiv I Aktiv, Infinitiv I Passiv.

Наприклад: Wir wollen den Artikel übersetzen. (Infinitiv I Aktiv)

Der Artikel soll bis morgen übersetzt werden. (Infinitiv I Passiv)

Інфінітив слугує:

а) для утворення часових форм: Futur I, Futur II:

Er wird diese Rolle spielen. (Futur I Aktiv)

Er wird diese Rolle gespielt haben. (Futur II Aktiv)

Das Kind wird gelobt werden. (Futur I Passiv)

б) для утворення форм умовного способу (Konjunktiv) – Konditionalis I, Konditionalis II.

Wir würden die Ausstellung besuchen, (der Konditional I)

Wir würden die Ausstellung besucht haben, (der Konditional II)

Infinitiv I Aktiv може вживатися в реченні з часткою zu або без неї і може виражати різні члени речення.

Partizip I утворюється від інфінітива за допомогою суфікса -end, рідше -nd.

les + end = lesend

einschlaf + end = einschlafend

lächel + nd = lächelnd

Partizip I виражає активну незакінчену дію.

Наприклад: Im Frühling kann man in Gärten und Parks viele spielende Kinder sehen. - Весною можна бачити в са-дах і парках багато дітей, що граються.

Das brennende Haus war schon von weitem zu sehen. - Палаючий будинок було видно вже здалеку.

Schweigend standen wir vor der Sixtinischen Madonna und bewunderten dieses Meisterwerk von Raffael. - Мовчки ми стояли перед Сикстинською Мадонною і милувались цим чудовим твором Рафаеля.

So fröhlich kam Fritz nach Hause, dass die Mutter ihn scherzend fragte, ob er das große Los gewonnen hätte.- Фріц прийшов додому такий радісний, що мати жартуючи спитала його, чи не дістався йому найбільший виграш.

Partizip II утворюється від основи дієслова за допомогою префікса ge- і суфіксів -(e)t (для слабких дієслів) і -en (для сильних дієслів).

ge-mach-t, ge-arbeit-et, ge-bad-et, ge-les-en, ge-fund-en, ge-nann-t, auf-ge-stand-en, durch-ge-seh-en, be-komm-en, er-zähl-t, marsch-ier-t, deklin-ier-t

Partizip II вживається в короткій і повній формі. У короткій формі Partizip II входить до складних дієслівних форм (Perfekt, Plusquamperfekt) індикатива (актива і пасива), а також кон'юнктива і є в реченні частиною простого дієслівного присудка. Наприклад, Wir haben mit großem Vergnügen den Roman von E. Strittmatter „Tinko“ gelesen. - Ми з великим задоволенням прочитали роман Е. Штріттматтера «Тінко». Auf dem Tisch lag ein aufgeschlagenes Buch. - На столі лежала розкрита книжка.

До безособових форм дієслова належить також конструкція *Es gibt*, наприклад, "Es gibt viele Bücher." - Є багато книг. Або, *Es gibt viele Möglichkeiten.* - Є багато можливостей.

Переклад залежить від конкретного контексту і ситуації використання безособових форм дієслів у німецькому тексті.

23. Труднощі перекладу інфінітиву та ініцітивних конструкцій

Інфінітив як вихідна форма дієслова, що за своїм походженням є віддієслівним іменником, позначає дію поза її зв'язком із суб'єктом, тобто безвідносно з особою, числом, часом та дієвідміною. У сучасній німецькій мові склалася досить непроста система інфінітивів (безособових форм дієслова). Це інфінітив I активного стану (Infinitiv I Aktiv): prüfen, kommen; інфінітив II

(Infinitiv II Aktiv): geprüft haben; gekommen sein; інфінітив I пасивного стану (Infinitiv I Passiv): geprüft werden; інфінітив II пасивного стану (Infinitiv II Passiv): geprüft worden sein.

Правила їх вживання, які відомі більшості читачів, прості. За своїм вжитком інфінітиви I стосуються теперішнього часу, а інфінітиви II - минулого часу. Інфінітиви активу засвідчують, що суб'єкт речення сам виконує дію, а інфінітиви пасиву - що дія виконується над суб'єктом. Інфінітивні конструкції конкурують у німецькій мові з підрядними реченнями, що необхідно врахувати в перекладі. Наведемо кілька типових прикладів щодо вживання та перекладу інфінітивних конструкцій.

Ich freue mich, ihn zu sehen (Infi Akt.): я радий його бачити (що бачу його);

Ich freue mich, ihn gesehen zu haben (Inf.II Akt.): Я радий, що (по) бачив його;

Ich bin glücklich, dort immer herzlich empfangen zu werden (Inf. I Pass.): Я щасливий від того, що мене добре там приймають;

Ich bin glücklich, dort herzlich empfangen worden zu sein (Inf. II Pass.): Я щасливий від того, що мене там добре прийняли.

З модальними дієсловами з'являється конструкція, дещо ускладнена як у структурному відношенні, так і для перекладу:

Er ist froh, hier länger bleiben zu dürfen (zu können; zu müssen): Він щасливий, що має змогу тут залишитися на довше (пор.: Er bat hier länger bleiben zu dürfen; Ich werde glücklich sein, Ihnen meine Arbeit bald zeigen zu können)

За місцем розташування інфінітива розрізняють його вживання як частини присудка (er begann zu arbeiten), як підмета (es ist richtig, es mit anderen Augen anzusehen), які перекладають, як правило, інфінітивом поряд із змінюваною формою дієслова (чи іменного присудка): На це важливо подивитися іншими очима.

Вживання інфінітива як додатка з попереднім корелятом (man arbeitete lange daran, einen tieferen Einblick in die Natur zu gewinnen) часто відтворюють

через указівний займенник "той" (у відповідному відмінку) та сполучник "щоб" (що): над тим довго працювали, щоб досягти глибшого розуміння природи.

Вживання інфінітива як означення (*es gibt keine Möglichkeit, das zu bestimmen*) відтворюють чи неозначеною формою дієслова, чи віддієслівним іменником: Немає іншої можливості для визначення цього.

Інфінітив часто з'являється в *інфінітивних зворотах im...zu+Inf* для того, щоб); *(an)statt... zu+Inf.* (замість того, щоб); *ohne... zu+Inf.* (не дієприслівник). Останній Інфінітивний зворот з Part. I перекладається дієприслівником теперішнього часу, а з Part. II - дієприслівником минулого часу: *Er kehrt nach Hause zurück, ohne die Prüfungen abzulegen (abgelegt zu haben)*= Він повертається додому, не складаючи іспитів (не склавши іспитів).

Ще один приклад з цією конструкцією. *Er hat sich noch nicht immer ganz an die coronaleeren Straßen gewöhnt, an dieses typisches Gefühl, nicht am richtigen Ort zu sein am Abend* (Він ще не зовсім звик до вулиць, спорожнілих через коронакризу, до цього типового відчуття, що він перебуває ввечері не в тому місці). У цьому ж реченні вжито й інфінітивну конструкцію з часткою *zu, nicht am richtigen Ort zu sein am Abend* (бути не в тому місці), яка перекладається з кінця: спочатку називаємо дієслово бути, а вже потім перекладаємо слова, що стоять перед ним: не на тому місці ввечері.

Також приклад із інфінітивною конструкцією *ohne ...zu*, яка взагалі перекладається українською дієприкметниковим зворотом із запереченням не: *Und wirklich, fast stur, ohne ihn aus seinen normalerweise so weichen Augen anzuschauen, läuft der Fuchs an ihm vorbei* - І дійсно, практично нахабно, навіть не придивившись до нього своїми зазвичай настороженими очима, повз нього пробігла лисиця.

Інфінітиви після дієслів із модальним значенням: *scheinen, glauben, verstehen, pflegen, suchen, haben, sein*. Багато дієслів, виражаючи відношення мовця до дії, стабільно вживаються з інфінітивами I та II (за умови, що підмет і головного, і підрядного речень ідентичний). Як правило, у перекладах з'являються підрядні додаткові речення (з що), проте інфінітив I виражає

недоконаність дії, а інфінітив II перекладається минулим часом dokonanoї завершеної дії.

Scheinen+zu - *Infinitiv I Aktiv* - Er scheint das zu verstehen. - Здається, він це розуміє. *Infinitiv II Aktiv* - Er scheint das verstanden zu haben.- Здається, він це зрозумів.

Glauben+zu - *Infinitiv I Aktiv* - Er glaubt das zu verstehen- Він вважає, що це розуміє. *Infinitiv II Aktiv*- Er glaubt, das verstanden zu haben.- Він вважає, що це зрозумів.

Dieses Buch ist heute zu lesen - Цю книжку можна сьогодні прочитати.

Слід відзначити певні особливості вживання конструкцій haben + zu I Інфінітив чи sein + zu + інфінітив у спеціальних (юридичних тощо) текстах, де модальні значення, як правило, імпліцитно виражаються в перекладі українською мовою формами індикатива смислових дієслів в активі чи пасиві: Jeder Hohe Vertragschließende Teil... hat den Generalsekretär des Europarats eingehend über die getroffenen Maßnahmen und deren Gründe zu unterrichten : Будь-яка Висока Договірна Сторона... повною мірою інформує Генерального секретаря Ради Європи про вжиті нею заходи і про причини їх вжитку; Dasselbe Verfahren ist, soweit anwendbar, einzuschlagen : Така сама процедура застосовується за можливості... Лише у 20 % випадків фіксується переклад словосполучення sein + zu + Infinitiv за допомогою предикативного прикметника повинен у складі інфінітивної конструкції: Das Urteil des Gerichtshofs ist zu begründen = Рішення Суду повинні бути вмотивовані.

24. Труднощі перекладу дієприкметників та дієприкметникових конструкцій.

Німецькі дієприкметники (Partizipien), що мають водночас властивості і прикметника / прислівника, і дієслова, часто з'являються в атрибутивному (прикметниковому) вжитку, відповідаючи як дієприкметникам теперішнього

(Парт. I: *eintreffend*) чи минулого (Парт. II: *eingetroffen*) часу: *Wir grüßen die eingetroffenen Gäste - die eintreffenden Gäste treten in unser Zimmer ein:* Ми вітаємо гостей, що прибули - Прибуваючі гості заходять до приміщення.

Ряд партиципів перекладаються специфічно:

das kommende Jahr = майбутній рік;

der führende Betrieb = провідне підприємство;

ein bedeutender Schriftsteller = видатний письменник;

bedeutende Mängel = значні недоліки;

tiefgreifende Maßnahmen = глибокі зміни;

der fliegende Teppich = килим-літак;

fortgeschrittene Technologien = передові технології;

die fortgesetzten Luftangriffe = безперестанні авіаційні нальоти.

У деяких випадках перекладні конструкції суттєво відрізняються від німецького оригіналу й тому мають належати до завчених перекладацьких кліше:

die wiederholten Versuche = неодноразові спроби;

die genannten Empfehlungen = всі ці рекомендації;

die geplante Modernisierung = плани модернізації тощо.

2. Дієприкметникові форми з'являються досить часто в ізольованих конструкціях, виділених комами. Ці дієприкметникові конструкції, що утворюються як від перехідних, так і неперехідних дієслів, доцільно перекладати через дієприслівникові звороти:

Von der Reise durch die Ukraine zurückgekehrt, erzählten die deutschen Studenten viel Interessantes - Повернувшись із подорожі по Україні, німецькі студенти розповіли багато цікавого.

Gestützt auf die Hilfe der Eltern, bauen die Kinder ihre Familien weiter auf. - Спираючись на допомогу батьків, діти розбудовують свої сім'ї.

Von einem interessanten Gedanken geleitet, bauten wir einen neuen Plan auf. - Керовані цікавою ідеєю, ми виробили новий план. *Seinem Rat folgend, begann ich an einem neuen Thema zu arbeiten.* - Слухаючи його пораду (досл, слідуючи його поради), я розпочав працювати над новою темою.

3. Дієприкметники лежать в основі **поширеного означення** — дієприкметникової конструкції, що складається з артикля та іменника, між якими лежать партицип та залежні слова. Артикль чи слова, що його заміняють (займенники вказівні: *dieser, jener, solcher, jeder, mancher, alle, viele, mehrere, einige, wenige*; присвійні: *mein, dein, sein, ihr*; заперечні: *kein, keine*; інколи кількісні числівники), розміщуються перед означенням. Розширене означення, як правило, перекладається підрядним означальним реченням. Переклад доцільно розпочинати з іменника, перед яким стоїть означення, а потім слід перекладати підрядне речення (через *що чи який*), в основі якого лежить партицип, відтворений відповідною часовою формою дієслова.

Е. Мальгрем та Є. Раєвська розрізняють щонайменше сім типів поширених означень, які характеризуються певною специфікою перекладу. Це:

1) **конструкція з лише одним означенням** (партиципом I чи II): *Die an unseren Hochschulen studierende Jugend wird in der Volkswirtschaft arbeiten* = Молодь, що вчиться в наших вузах, буде працювати в народному господарстві.

2) **конструкція з дієприкметником та прикметником**. Саме цей прикметник перекладається перед іменником, після якого підрядним реченням відтворюється розширене означення:

Die durch das Leben der Pflanz und Tiere bedingten geologischen Erscheinungen sind mannigfaltiger Art = Геологічні явища, які зумовлюються життям рослинного та тваринного світу, дуже різноманітні.

3) **конструкція з неузгодженим означенням** після узгодженого іменника. Це неузгоджене означення складає нерозривне ціле з означуваним іменником і тому перекладається після нього:

Die schon seit Jahren laufenden Beobachtungen an Druckluftschlagwerkzeugen wurden fortgesetzt = Були продовжені спостереження над пневматичними інструментами, які проводяться вже кілька років.

4) **конструкція, що містить декілька означувальних груп**, які відносяться до одного й того ж іменника. Переклад слід розпочинати з

означуваного іменника, а потім через підрядне речення перекласти те означення, що знаходиться відразу ж після артикля, а лише згодом - усі інші:

Allen in den genannten Arbeiten beschriebenen und auch in anderen Kohlenrevieren festgestellten Tonsteinlagen ist gemeinsam, dass sie in Fluzen auftreten = Спільним для всіх покладів глини, що описані в зазначених працях та виявлені в інших вугільних басейнах, є те, що вони зустрічаються в пластах.

5) конструкція, в якій відсутній артикль чи слова, що його замінюють. При перекладі цього явища, звичного для заголовків наукових статей, першим відтворюють іменник, а згодом і означення. Якщо ж вдається знайти складний прикметник, то тоді означення передують іменнику:

Vitamine enthaltende organische Stoffe = Органічні речовини, що містять вітаміни (= Вітаміномісткі органічні речовини).

Для даного типу конструкцій властива поява двох прийменників, які при перекладі "розводять" по різних означеннях:

Weiter müß daraufhingewiesen werden, dass bei nach Kohlenarten gleichartigen Kokskohlen die Zerreißeufigkeit des Kokes eine Materialkonstante ist = Далі слід указати на те, що в коксованого вугілля, однорідного ш його типом, стійкість коксу на міцність (досл. розрив) є константою матеріалу.

6) Конструкція без означуваного іменника, який відсутній для стилістичного уникнення повтору. При перекладі цей іменник, що мається на увазі, доцільно відтворити:

Die Übereinstimmung dieser Werte mit den nach dem Jodverfahren erhaltenen ist somit eine befriedigende. - У такий спосіб збіг цих величин з величинами, отриманими способом визначення йодного числа, є задовільним.

7) Конструкція з поширеним означенням всередині іншого поширеного означення. Характерною ознакою цього типу конструкції можна вважати, крім артикля, який знаходиться далеко від означення, ще й не звичне чергування дієприкметника, іменника та знову дієприкметника та іменника. Останнім іменником, що чергується, якраз буде вихідне слово, якого стосується артикль (див. приклад нижче). Після його перекладу ра зом із

дієприкметником *{erhaltene Zahl}*) відтворюють супровідну групу слів (*auf Grund eines Laboratoriumsversuchs*). Наступною відтворюють іншу ключову групу слів (*mit einem gereinigten Metallmuster*):

Die auf Grund eines Laboratoriumsversuchs mit einem mittels Sandstrahlgebläses gereinigten Metallmuster erhaltene Zahl bildet immer eine obere Grenze. = Число, отримане на основі лабораторних експериментів над зразками металу, який очистили за допомогою піскового вентилятора, завжди становить верхню межу.

4. Означення з zu + Partizip I.

Ця конструкція (часто розширена різнотипними вставками мов поширене означення) має пасивне значення. Вона зазвичай передає обов'язковість (рідше можливість) якоїсь дії та відтворюється підрядним означальним реченням (з модальними словами *слід, необхідно*),

наприклад:

Alle zu lösenden Aufgaben und Probleme sind weitgehend physikalischer oder chemischer Natur. = Всі завдання та проблеми, які слід розв'язати, мають фізичну та хімічну природу.

25. Переклад географічних назв та антропонімів

Переважає більшість **географічних назв** (позначення гір, рік, міст та місцевостей) тяжіє до транслітерації: Mont-Blanc - Монблан; Jung-frau - Юнгфрау, Harz - Гарц тощо, хоча відомі й переклади: Erzgebirge - Рудні гори. Португальський мореплавець Бартоломе Діас назвав у 1486 р. мис на півдні Африки мисом Бур, проте король Хуан II перейменував його на мис Доброї Надії (Cabo de Boa Esperanca), що було кальковано всіма мовами світу (як згодом і інше позначення: Вогняна Земля).

Назви міст переважно транслітеруються (Berlin - Берлін), хоча при цьому може порушитися вимова (Habana - Гавана, де ісп. h - німе). Ці назви можуть інколи не відповідати фонетичним нормам мови-оригіналу, а зберігати

традиційну форму: Mailand - Мілан; Wien - Відень; Leipzig — Лейпциг, а не Лайпцих; Paris - Париж, а не Парі тощо. Назви Київ, Львів, Чернівці мають, наприклад, декілька варіантів, зумовлених історичними обставинами: Kiev/'Kyjiw, Lwiw/Lviv/Lemberg; Czernowitz/ Tscherniwzi. Відомі й інші омонімічні варіанти, також пов'язані певною хронологічною послідовністю: Ньюкестель, Грінвіч (XIX) - Ньюкасл, Грініч (XX ст.). Ряд міст змінили свої назви протягом XX ст.: Аграм на Загреб, Бреслау на Вроцлав, Данциг на Гданськ, Кашау на Кошице, Рагу на Дубровник тощо.

Назви країн або мають свої норми перекладу (Frankreich - Франція; USA - США), або транскрибуються (Iran - Іран). Відомі й суплетивні відповідники, що суттєво розрізняються як своєю зовнішньою, так і внутрішньою формами: укр. Німеччина, нім. Deutschland, англ. Germany, фр. Allemagne, ісп. Alemania, фін. Saksa. Подібні суплетиви властиві й для позначення Уельса (фр. Pais-de-Gales) та ін.

Позначення місцевостей (вулиць, будівель), як правило, або перекладають (Champs Elysees: Єлисейські поля), або транслітерують (Unter den Linden: вулиця Унтер ден Лінден), або допускають обидва варіанти (Pont-Neuf: Пон-Неф = Новий Міст). Відтворюючи фонову інформацію, перекладачі запроваджують роз'яснюючий елемент: Diese Straße führt zum Döllnsee ~ Ця дорога веде до озера Дельнзее. Для передачі соціокультурних відтінків, властивих певним місцевостям, принагідно використовують коментар: Er fuhr nach Schönbrunn - Він поїхав до імператорського палацу Шенбрунн. До таких значущих місцевостей, на які потрібно зважати при перекладі, належать: американські Wallstreet, Harlem, англійські Throgmorton Street (місцезнаходження біржі) та Fleet Street (центр лондонської преси) тощо.

При художньому перекладі в деяких випадках назви вулиць чи площ (за винятком таких відомих, як Уолл-стріт) доцільно перекласти, щоб не блукати серед запозичень, аби побачити певний образ. Це стосується не лише численних нью-йоркських пронумерованих вулиць: П'ята, Сорокова чи Сота, а й назви паризької площі Етуаль - площі Зірки, від якої промінчиками розходяться вулички.

Географічні назви можуть мати декілька варіантів, що перекладач повинен обов'язково враховувати при перекладі. Причин виникнення географічних дублетів декілька:

1) Річка, місто або провінція розділяється державним кордоном, отримуючи різні національні назви: die Oder / Odra - річка, що протікає на території Німеччини, Польщі, Чехії та Словаччини; die Elbe / Laba - річка на території Німеччини / Польщі.

Подібні дублети сприймаються різними мовами перекладу по-своєму: так, в німецькій мові віддається перевага зазвичай одному з варіантів (die Oder, die Elbe), тоді як українська мова сприймає обидві національно-специфічні назви, через що при перекладі необхідний вибір одного з варіантів, що вимагає ретельного вивчення тексту і виявлення національної приналежності відповідного топоніма.

2) Іноді водний рубіж (річка, пролив) є межею двох і більше держав, отримуючи різні національні назви: English Channal / La-Manche, the Dover Street / Pa-de-Calais, die Ostsee / Балтійське море. У таких випадках кожен інокультурний етнос сприймає одну з цих назв (пор.: нім. die Ostsee = укр. Балтійське море; нім. der Kanal = укр. Ла-Манш; нім. die Strasse von Dover = укр. Па-де-Кале), або, як і в першому випадку, використовує два варіанти, відображаючи національну специфіку топоніма: Нейсе (німецька номінація), Ниса / Ниса-Лужіцка (польська номінація).

3) Географічні дублети виникають також за рахунок того, що мова оригіналу і мова перекладу по-різному адаптують іншомовний топонім, використовуючи свої „модуляції” при транслітерації або калькуванні власної назви), напр.: італ. Roma = нім. Rom = укр. Рим; італ. Milano = нім. Mailand = укр. Мілан; фр. Paris [pari:] = нім. Paris [pari:s] = укр. Париж; так само: die Donau - Дунай, Genf - Женева, Venedig - Венеція, Krakau - Краків, Algier - Алжир (місто), Algerien - Алжир (державна) та ін.

4) У німецькій мові велику групу утворюють топоніми-дублети, які виникли на основі перейменування або своєрідної асиміляції топонімів на завойованих територіях в період хрестових походів, першої та другої світових

воєн і зберігаються за традицією (а в деякій мірі і з політичних амбіцій), не дивлячись на те, що на цих звільнених територіях відновлені національні назви (в українській мові віддається перевага національній назві): Karlsbad - Карлові Вари, Szczecin - Stettin - Щецин, Gdansk - Danzig - Гданськ, Malbork - Marienburg - Мальборк, Bratislava - Pressburg - Братислава, Elblag - Elbing - Ельблонг, Poznat - Posen - Познань; Калінінград - Кцнігсберг, Львів - Lemberg; Breslau - Вроцлав. (Проте слід зазначити, що топонім Breslau нерідко передається транслітерацією „Бреславль“ для створення часового та національного колориту: ця назва використовується для позначення стародавньої назви міста Вроцлав; назва міста в періоді німецької окупації іноді передається варіантом „Бреслау”).

5) Дублети виникають в результаті перейменувань, на які німецька мова не реагує, зберігаючи первинну, звичну назву, тоді як в українській мові

варіанти найменувань використовуються для створення часового (хронологічного) колориту: Dorpat - Дерпт (до XX ст.), Тарту; Tiflis - Тбілісі; Kongo (річка) - Конго, Луалабаба; Okowango (річка) - Окованго, Кубанго; Тажо - Тахо, Тежу.

6) Іноді географічні назви збігаються графічно, але позначають різні географічні пункти: Georgien - а) Грузія; б) Джорджія (штат США).

7) Іноді в мові існують свої „індивідуальні“ номінації: нім. Arktischer Ozean, Nordpolarmeer - укр. Північний Льодовитий океан.

26. Особливості перекладу умовних речень.

Кон'юнктив – один із трьох способів дієслів у німецькій мові. Він відповідає українському **умовному** способу і може виражати нездійсненне бажання, нереальну умову, можливість, припущення. Але у кон'юнктива є деякі особливості у порівнянні з українським умовним способом. 1. Konjunktiv має стільки ж часових форм як і Indikativ (дійсний спосіб) (Präsens, Imperfect, Perfect, Plusquamperfect, Futurum), і ще одну спеціальну форму Konditionalis.

Цю форму в технічній літературі визначають також як Würde-Form. Український умовний спосіб має тільки одну форму і самостійно не виражає час. Єдина форма умовного способу – дієслово в минулому часі з часткою б(и). Слід також пам'ятати, що часові форми Konjunktiv і Indikativ, їх значення і використання не співпадають один з одним. 2. Konjunktiv у німецькій мові, окрім вираження можливості, реальної або нереальної, може слугувати для вираження реального побажання, наказу, а також для оформлення непрямой мови, наприклад: Es lebe unsere Wissenschaft! – Хай живе наша наука! Man löse einen Eßlöffel Waschpulver in zwei Liter Wasser. – Розчиніть столову ложку прального порошку в двох літрах води. Der Erfinder behauptet, der Motor arbeitet mit günstigem Wirkungsgrad.– Винахідник стверджує, що мотор працює з нормальним ККД. Для правильного розуміння і перекладу форми Konjunktiv українською мовою необхідно в першу чергу визначити, як використовується у даному реченні або фрагменті Konjunktiv: для вираження можливості або для оформлення непрямой мови. Це можна встановити за допомогою контекста. У залежності від нього Konjunktiv перекладається на українську мову згідно з умовним способом або формою дійсного способу у відповідному часі, наприклад: Könnten wir mit Lichtgeschwindigkeit fahren, würden wir die Grenze unseres Sonnensystems in 5,5 Lichtstunden erreichen. – Якщо б ми могли пересуватися зі швидкістю світла, то досягли б межі нашої сонячної системи через 5,5 світлових годин.

Der Professor sagte, daß wir den Aufbau und die Wirkungsweise des Apparats bald studieren würden. – Професор сказав, що незабаром ми почнемо вивчати конструкцію та принцип роботи цього апарату. Die Fläche dieses Quadrates sei 16 km groß. – Площа цього квадрату дорівнює 16 км. Складні часові форми Konjunktiv утворюються так само, як і відповідні форми дійсного способу, відмінність є у тому, що допоміжне дієслово стоїть у формі Konjunktiv. Wenn das Kraftwerk nicht errichtet worden wäre, wäre das ganze Gebiet ohne Elektrizität geblieben. – Якщо б не була побудована електростанція, вся область залишилась би без електрики. Hätte er diese Gleichung richtig gelöst, könnte er weiter an der Olympiade teilnehmen. – Якби він вірно вирішив це рівняння, він зміг би

прийняти подальшу участь в олімпіаді. *Konditionalis* утворюється за допомогою допоміжного дієслова *werden* в Imperfect Konjunktiv Konjunktiv і Infinitiv основного дієслова, наприклад: *Die Maschine würde diese Aufgabe lösen.* – Машина вирішила б цю задачу. Konjunktiv може бути використаний для вираження можливості, як реальної, так і нереальної. До того ж Imperfect Konjunktiv і складні форми, в яких допоміжне дієслово стоїть у минулому часі (*Plusquamperfekt*, *Konditionalis*), виражають зазвичай нереальну можливість, а *Präsens Konjunktiv* і ті ж складні форми, в яких допоміжне дієслово стоїть у теперішньому часі (*Perfekt*, *Futurum*), – реальну можливість. Таким чином, Konjunktiv можна розділити на дві групи: Konjunktiv реальної можливості і Konjunktiv нереальної можливості. I. Кон'юнктив реальної можливості та способи його перекладу У німецькій технічній літературі найбільш поширеним є *Präsens Konjunktiv*. Він дуже широко використовується у формулюванні теорем та задач, при описі досліджень, в інструкціях та вказівках. *Präsens Konjunktiv* перекладається: Українським дієсловами потрібно, слід або наказовим способом, наприклад: *Man prüfe eine Sodalösung mit rotem Lackmuspapier.* – Перевірте розчин соди червоним лакмусовим папірцем. Дієсловом нехай, який в українській науковій літературі має синонім припустимо, наприклад: *Der Winkel ABC sei gleich 45°.* – Припустимо, що кут ABC дорівнює 45°. Форма теперішнього часу кон'юнктива часто використовується з неозначено-особовими займенниками *man* з дієсловами зі значенням “висловлення”, наприклад: *Man nehme an, daß...* Припустимо, що... *Man merke sich, daß...* Майте на увазі, що... *Man beachte, daß...* Зверніть увагу на те, що... II. Кон'юнктив нереальної можливості та способи його перекладу Цей кон'юнктив, як правило, перекладається формою умовного способу з використанням частки *б(и)*, наприклад: *Wenn der Fahrer mehr Zeit hätte, könnte er das Fahrzeug besser reparieren.* – Якби у водія було більше часу, він зміг би краще відремонтувати машину. Кон'юнктив нереальної можливості частіше використовується: 1) в складнопідрядних реченнях умови, наприклад: *Wäre der Laborant aufmerksamer gewesen, würde ihm auch dieses Experiment gelingen.* – Якщо б лаборант був більш уважним, то йому також удалося б це дослідження.

2) у простих самостійних реченнях; причому при перекладі науковотехнічних текстів можна використовувати ввідні слова, такі, як *мабуть*, за можливістю, наприклад: *All dies zusammen genommen wäre die richtige Lösung der bevorstehenden Probleme.* – Все це разом, мабуть, і було б вірним рішенням майбутніх проблем.

27. Порядок слів і структура речення у перекладі.

До основних характеристик простого та складного речення належать його синтаксична й семантична структура, *порядок слів* та інтонація (особливо при усному перекладі). До синтаксичної структури належать словоформи, які в першу чергу виражають суб'єкт і предикат дії, які не завжди збігаються з підметом та присудком, що необхідно враховувати при перекладі (пор. *Блискавка ударила в дерево* та *Блискавкою ударило в дерево*). Такі структурні схеми мають національну специфіку, як, наприклад, безособова частка *es* при вираженні німецького пасиву. Семантична структура цього речення ґрунтується на пропозиції, що має певний денотативний зміст, який при перекладі виражається певною лексикою.

Як відомо, німецьке речення відзначається фіксованим порядком слів (прямим чи зворотним): підмет + відмінювана частина присудка + обставини + невідмінювана частина присудка, утворюючи т. зв. повну рамку: *Ich bin außer mir vor Freude*: Я сповнений радості.

При перекладі необхідно врахувати:

1. Якщо ж якась частина речення виноситься за межі рамки, це сигналізує чи про експресивне підкреслення цієї групи слів, чи про розмовність висловлювання: *Nein, ich bin nicht geboren in Indien*: "Ні, я народився не в Індії". Перекладач відтворив слова Гайне, наслідуючи живу недбалу розмовну мову.

2. При прямому порядку слів речення починаються з підмета. При зворотному порядку на першому місці стоїть обставина, на яку саме слід

звернути увагу: *Im Jahre 1408 wurde zum ersten Mal Czernowitz urkundlich erwähnt*: У 1408 р. у грамотах вперше згадали Чернівці.

3. Інколи підмет пересовується аж на четверте місце, чим досягається особливий ефект: слухачеві повідомляють, коли і де щось відбулося, але що саме він не знає аж до самого кінця речення. Для цього в казках часто вживають частку *es*, переклад якої має трафаретний варіант: *Es war einmal ein junger Jäger*: Жив-був собі молодий мисливець.

4. Речення може налічувати кілька обставин, що мають бути розміщені в різних частинах чи разом після присудка. Як правило, обставина часу з'являється на початку речення, а обставина місця - в кінці. Якщо ж дві обставини стоять після присудка, то першою розміщується та обставина, якій ми надаємо меншого значення, а другою та, яку вважаємо важливішою за значенням: *Von Goslar ging ich den anderen Morgen in frühlicher Stimmung weiter*: *Из Гослара я вирушив у дорогу наступного ранку з радісним настроєм*.

Іншими словами, поява обставини на третьому місці менш експресивна, ніж її вживання на четвертому місці чи винесення її за рамку, що супроводжується логічним наголосом, що інколи вимагає лексичного відтворення: *Ich lese dieses Buch mit Interesse*: Я читаю цю книгу з великим інтересом.

5. У німецькому реченні додаток стоїть на третьому місці (після відмінюваної частини присудка) або експресивно на четвертому (після обставини): *Der Schüler antwortete falsch auf meine Frage*: Учень відповів неправильно на моє запитання. Після дієслова, що керує декількома додатками, важливіший додаток стоїть після менш важливого, що й враховується при перекладі: *Er unterhält sich mit seinem Freund über die Ferien*: Він розмовляє зі своїм другом про канікули.

Це правило не стосується додатків, виражених займенниками, коли займенниковий додаток передує іменниковому: *Ich schreibe ihm einen Brief*: Я пишу йому листа.

Підсумовуючи зазначене вище, у перекладі необхідно максимально наближатися до норм рідної мови, керуючись, однак, при цьому змістом повідомлюваного.

28. Особливості перекладу граматичних категорій іменників

Як частина мови **іменник** характеризується предметністю (семантична ознака), яка виражається з допомогою категорій *роду, числа та відмінка* (морфологічна ознака), і вживається в реченні як *підмет* чи *додаток* (синтаксична ознака). Унаслідок цього він відзначається певними складнощами перекладу в лексичному, лексико-граматичному та граматичному відношеннях. Різномовні відхилення охоплюють: різномовні розбіжності *форм однини та множини*, різнотипні множини *омонімів* та різнотипне оформлення *відмінків*. Ausrüstungen - гонка озброєнь; Informationen - інформація, Erfahrungen sammeln - накопичити досвід; das Brandenburger Tor - Бранденбурзькі ворота; (das) Entwicklungstempo - темпи розвитку. Форми множини часто виступають засобом вираження омонімії (збігу різних, часто неспоріднених значень та однієї звукової форми) та служать для розрізнення омонімічних форм. Омоніми розподіляються на омографи (омоніми, різні за наголосом чи звучанням, напр. Tenor «тенор», Tenor «суть справи»), омоформи (випадковий збіг граматичних форм відмінних слів, напр. er ist / ißt) та омофони (омоніми, різні за написанням, напр. Lerche «жайворонок», Lärche «модрина»). Щоб уникнути проблем з перекладом омонімів, найбільш уживані омоніми перекладачеві необхідно тримати в оперативній пам'яті. Синтаксичні функції відмінків у німецькій та українській мовах переважно збігаються. Вживання конкретного відмінка може, однак, залежати не стільки від функції іменника як підмета чи додатка, як від керування відповідного дієслова. При перекладі німецькою необхідно:

1) уникати декількох родових відмінків, що звично роблять з допомогою іменника з іншим керуванням: напр.: Ця нарада становить важливу ланку процесу розрядки: Diese Beratung stellt einen wichtigen Bestandteil im Prozeß der Entspannung dar;

2) родовий відмінок замінити інфінітивом з часткою zu: напр.: Голова делегації підкреслив необхідність застосування відповідних заходів: Der Delegationsleiter betonte die Notwendigkeit, dringende Maßnahmen einzuleiten;

3) конструкції, що вказують на доцільність дії, передавати інфінітивними групами um zu чи додатковими реченнями мети (damit): напр.: Сторони зроблять усе можливе для втілення в життя рішень конференції: Die Seiten werden alles tun, um die Beschlüsse der Konferenz zu verwirklichen;

4) родовий відмінок можна замінити додатковим підрядним реченням: напр.: Учасники конференції висловили надію на успішне завершення переговорів: Die Teilnehmer an der Konferenz äußerten die Hoffnung, dass sie die Verhandlungen erfolgreich abschließen können.

5) ланцюжок родових відмінків можна зменшити опусканням «семантично пустих» іменників: напр.: Ці заходи сприятимуть успіху проведення конференції: Diese Maßnahmen werden zum Erfolg der Konferenz beitragen;

6) зменшення кількості іменників у реченні досягається за рахунок використання німецького дієслова чи підрядних речень: напр.: Конференція є важливим внеском у справу укріплення співробітництва: Die Konferenz wird zur Stärkung der Zusammenarbeit beitragen. При перекладі з німецької українською відтворення відбувається у зворотній послідовності, зважаючи на стильові потреби українського тексту. Як правило, український художній текст відкидає складні іменникові конструкції, користуючись дієслівними. Інша проблема – відтворити німецький розмовний стиль з еліптичними конструкціями та незвичними аналітичними відмінковими формами (dem Vater seines Bruders) – вимагає відповідного знання української мови. При перекладі з німецької на українську часто не звертають увагу на значення артикля, а при перекладі з української на німецьку нерідко вживають неправильний артикль. Українська

мова немає *категорії артикля*, проте має інші засоби для вираження означеності / неозначеності (за допомогою лексики, займенників, порядку слів і т.д.), потрібно вибрати лише оптимальний засіб в конкретному контексті, який підходить: Ein Mann erschien in der Tür. Der Mann sah müde aus. В українській мові можливі два варіанти перекладу цього прикладу:

а) через порядок слів: У дверях з'явився чоловік. Чоловік мав стомлений вигляд.

б) через займенники: У дверях з'явився якийсь чоловік. Цей чоловік / він мав стомлений вигляд. Протиставлення означеність / неозначеність та відоме / нове не тотожні, але мають семантичну схожість: в основі двох опозицій лежить одне і теж відношення – відоме чи невідоме для слухача. Зазвичай іменник із артиклем *der* означає предмет, який відомий слухачеві, а іменник з *ein*, який позначає слухачеві невідомий предмет, виступає як новий. Форми артикля *der* / *ein* тісно пов'язані з інтонацією. Неозначений артикль вказує на невідомість предмета для слухача, показує, що саме в ньому заключається нове, відповідно, на нього потрібно зробити наголос. Означений артикль, вказуючи на відомість предмета для слухача, заставляє шукати нове (те, що потрібно виділити інтонаційно) в інших членах речення. Врахування форм артикля допомагає правильно зрозуміти речення, знайти в ньому нове. Це особливо важливо для написання тексту, де інтонацію потрібно виявити. Можна сказати, що у письмовому тексті форми артикля *der/ein* служать опорою для правильного інтонування та перекладу речення, наприклад: Neulich ist ein neues Wörterbuch erschienen. Das neue Wörterbuch habe ich gekauft. Ich schenke ein Buch meinem Bruder. Ich schenke das Buch meinem Bruder. На цих прикладах можна провести паралель між артиклем в німецькій мові і порядком слів в українській: те, що в німецькій мові виражається артиклем, в українській може виражатися порядком слів, і навпаки. Так, наприклад, в німецькому реченні нове, незалежно від місця розташування, легко розпізнається по неозначеності чи нульовій формі артикля. В українському варіанті нове, якщо його вживання у письмовому тексті на першому місці може викликати двоякість, виноситься на останнє місце. Наприклад:

1. Die englische Delegation kommt morgen in Luzk an.- Англійська делегація прибуває завтра в Луцьк.

2. Eine englische Delegation kommt morgen in Luzk an. – Завтра в Луцьк прибуває англійська делегація. У прикладі 1 підмет «делегація» є відомим, на що однозначно вказує означений артикль. Тут повідомляється час і місце прибуття делегації. У прикладі 2 «делегація», яка слухачеві ще невідома, є новим, що чітко виражається неозначеним артиклем. Означений артикль у німецькій мові має підсилюючу функцію, що в українській мові виражається лексичними засобами, наприклад: Bekanntlich protestiert man am wenigsten gegen die eigenen Ansichten und Normen. - Всім відомо, що найменше заперечень викликають саме власні погляди і правила. Власні назви можуть вживатися із неозначеним артиклем – у значенні належності предмета: Literarische Leistung eines Johann Heinrich Voß oder eines August Wilhelm Schlegel - Літературні здобутки, скажімо, Йогана Гайнріха Фоска або, наприклад, Августа Вільгельма Шлегеля.

Характерним для німецької мови є субстантивоване дієслово. У німецькій мові – це завжди іменник середнього роду, але воно може бути іменником будь-якого роду в українській: laufen – das Laufen - біг (чоловічий рід), kaufen – das Kaufen – купівля (жіночий рід).

29. Переклад речень з атрибутивними конструкціями. Підрядні означальні речення (Attributsätze), особливості структури та її перекладу

Складнопідрядні речення з підрядними означальними (атрибутивними для німецької мови) - це такі конструкції, в яких підрядна частина підпорядковується слову (переважно іменнику чи займеннику) або словосполученню, виступаючи його атрибутивною характеристикою та відповідаючи на запитання *який?* (у різних відмінкових формах). У лінгвістиці

розрізняють два основних типи таких речень: відносного та сполучникового підпорядкування. Підрядні відносного підпорядкування вводяться:

1) відносними займенниками *der, welcher* (укр. *який*);

2) відносними займенниками у сполученні з прийменниками *zu, an, bei* (*für die, zu welchem*), яким у вправах відповідають *Attributsätze 1 i 4*. Підрядні сполучникового підпорядкування вводяться:

1) сполучниками *dass, ob* (укр. *що, чи*) та ін.;

2) питальними словами *wo, weswegen, inwieweit* (укр. *де, чого, наскільки*), яким у вправах відповідають *Attributsätze 2 i 3*.

Літературною українською мовою німецькі атрибутивні речення *відносного підпорядкування* перекладають через сполучник "який", а не застаріле західне "котрий" (у різних відмінкових формах): *Der Mensch, dessen Gesicht allen bekannt zu sein schien*: Людина, лице *якої* видалося всім знайомим.

При відтворенні канцеляриту вживаються прийменникові конструкції:

Kinder, deren Eltern es wunschen, besuchen einen Kindergarten = За бажанням батьків діти відвідують дитячий садок.

При перекладі розмовних висловів цей тип складнопідрядних може відтворюватися простим реченням: *Das wären die Bücher, die sie wohl gelesen haben*: Ось що вони, мабуть, читали!

Загалом при перекладі німецьких розмовних текстів українською мовою спостерігається типова помилка - ускладнена побудова речення. По-рабському зберігаючи чужий синтаксис та іншомовні граматичні форми, перекладач мимоволі впадає в "туманне багатослів'я" та, за зауваженням Н. Галь, не завжди може правильно відредагувати самого себе. Звідси в перекладі з'являються протиприродні побудови: "Ти єдина жінка, яку я коли-небудь кохав". За логікою перекладеного речення мовець кохав цю жінку давним-давно та більше її не кохає. Оптимальніший переклад ґрунтується на простому реченні: "До тебе я ніколи нікого ще не кохав!". Чужий синтаксис випирає, за увагою Н. Галь, як шпиця чужої парасольки. Перекладні канцелярські звороти на кшталт "Із усіх, кого я коли-небудь зустрічав, ти єдина, хто підкорила моє серце"

можна перекласти простішим "Ти одна, ти єдина, тільки ти підкорила моє серце".

При перекладі типових означальних речень німецькою мовою перевага надається сполучнику *der*, а не застарілому *welcher*. Проте це застаріле слово часто використовують, щоб запобігти повторенню *der*. Сильні дієслова - це такі, які / що змінюють кореневі голосні: *Starke Verben sind die, welche Veränderung des Wurzelvokals haben*.

При перекладі українського означального речення *сполучникового підпорядкування*, яке з'єднується з головним сполучником *коли*, у німецькому розмовному варіанті часто вживається сполучник *wo*, що дозволяє уникнути ототожнення з реченнями часу:

У той час (Тоді), коли ми були молодими, все виглядало інакше - In der Zeit, wo wie jung waren, sah alles anders aus.

Удень, коли ти приїдеш, усі ми будемо дома - Am Tag, wo du kommst, werden wir alle zu Hause sein.

30. Види словників та їх роль у перекладацькій практиці

Словники – це не лише довідники, але й елемент національної культури: адже у слові втілено багато граней народного життя. Все багатство й різноманіття лексичних запасів мови зібрано в словниках. Створення словників – завдання особливої галузі лінгвістичної науки – лексикографії. Існують різні види словників. Усі вони незамінні для професійного перекладача, який прагне відтворити текст чи комунікативне повідомлення якомога точніше: віднайти відповідний лексико-стилістичний еквівалент, правильно передати синтаксичнограматичну структуру, фразеологічні звороти «живої мови» тощо. Саме словники допомагають перекладачеві розібратися у всіх лінгвальних тонкощах та деталях як іноземної, так і своєї рідної мови, і тим самим шліфувати свою перекладацьку майстерність. Залежно від змісту матеріалу і способу його опрацювання розрізняють два типи словників: *енциклопедичні* і

філологічні. Енциклопедичні словники пояснюють не реєстрові слова, а позначувані ними відомості з різних сфер життя, науки, виробництва, мистецтва та характеризують відомих осіб, визначні історичні постаті. Крім загальних енциклопедичних словників, існують і спеціальні, присвячені певній галузі науки: економіці, математиці, медицині тощо. У філологічних / лінгвістичних словниках предметом пояснення є слово. Залежно від того, з якої точки зору воно розглядається, лінгвістичні словники бувають різних видів:

1. тлумачні словники, у яких подається пояснення значень слів з точки зору їх вживання у сучасній мові;

2. перекладні словники, в яких власне зафіксований переклад лексичних одиниць однієї мови засобами іншої. Вони бувають двомовними, трьохмовними, чотиримовними.

3. термінологічні, в яких тлумачаться терміни з тієї чи іншої галузі науки. Вони бувають одно-, двомовні, перекладні.

4. етимологічні словники, в яких пояснюється походження, розвиток і первинне значення слова;

5. орфографічний словник подає правильний правопис, правильний наголос і правильні граматичні форми вміщених у ньому слів;

6. орфоепічні словники дають одночасно і властиву слову правильну вимову і наголос;

7. словники іншомовних слів, які подають слова і терміни, засвоєні з інших мов;

8. історичні словники, в яких подаються і роз'яснюються слова, що вживалися раніше і є застарілими (архаїзми);

9. діалектологічні словники, в яких подається лексика, вживана у певній місцевості, на певній території;

10. фразеологічні словники, в яких дається пояснення значень фразеологічних зворотів або подається їх переклад з однієї мови на іншу;

11. синонімічні словники, в яких подаються синонімічні ряди, або гнізда, повнозначних слів даної мови;

12. частотні словники, в яких фіксується частота вживання слів і словоформ на підставі дослідження текстів або записаних уривків усного мовлення;

13. словники власних імен, в яких фіксуються вживані у даній мові власні імена;

14. обернені або зворотні словники, в яких слова розміщуються за алфавітом у зворотному порядку літер: не з початку слова, а з кінця;

15. топонімічні словники, в яких описуються назви географічних об'єктів;

16. словники мови окремих письменників, в яких подаються і пояснюються усі вживані в творах того чи іншого письменника слова, тобто лексичні засоби, властиві ідиостилі цього письменника. Безумовно, усі названі філологічні словники є надзвичайно корисними для тих, хто вивчає мову, удосконалює її, професійно займається перекладацькою діяльністю, оскільки є джерелом правильного та адекватного підбору лексичних одиниць за ознакою змістового наповнення, фразеологічних зворотів; вони консультують з питань орфографії, стилістики, орфоепії, синонімічного вибору, етимологічної та історичної довідки тощо. Усе це створює передумови для якісного професійного перекладу усного та писемного мовлення.

Praktisches Teil

I. Übersetzen Sie die folgenden Texte ins Ukrainische

Wirtschaftssektoren

Dienstleistungen

Der Dienstleistungssektor macht rund zwei Drittel der Bruttowertschöpfung in Deutschland aus (2001: 1322,62 Mrd. Euro von 1920,60 Mrd. Euro). Der stärkste Bereich an diesem Sektor ist mit 44% "Finanzierung, Vermietung und unternehmerische Dienstleistungen". Öffentliche und private Dienstleister machen 31% und Handel, Gastgewerbe und Verkehr 25% aus .

Industrie

Ein wichtiger Sektor der deutschen Wirtschaft ist nach wie vor die Industrie. Die ca. 44.500 in Deutschland angesiedelten Unternehmen beschäftigen über 6 Mio. aller Erwerbstätigen. Die Großunternehmen spielen in Deutschland eine besondere Rolle. Nur ca. 1,7% aller Betriebe beschäftigen über 30% aller Arbeitnehmer und erwirtschaften knapp 40% des gesamten Umsatzes. Diese Betriebe sind auch die wichtigsten Abnehmer für die große Anzahl an mittelständischen und Kleinunternehmen.

Zu den wichtigsten Wirtschaftszweigen in Deutschland gehören die Automobil-, die Chemiebranche, Energie- und Elektronikunternehmen, der Maschinenbau sowie zunehmend die Umwelt- und Biotechnik. Ferner ist die Bundesrepublik stark im Maschinenbau, in der Lebensmittelindustrie sowie in der Entwicklung optischer Geräte und Technologien und in der Forschung von Luft- und Raumfahrttechnik.

Die Rolle Deutschlands in der Weltpolitik

Nach der Wiedervereinigung ist die Bundesrepublik Deutschland auf dem Weg zu einem mächtigen Staat mit weltpolitischen Gewicht. Diese Lage verlangt von den Deutschen eine besondere Verantwortung.

Die BRD will ihren Beitrag zum friedlichen Fortschritt in der Welt leisten. Deutsche Politik bleibt zuallererst Friedenspolitik. Heute hat die BRD diplomatische Beziehungen mit nahezu allen Staaten der Welt. Sie verfügt über mehr als 230 Auslandsvertretungen.

Die Bundesrepublik beteiligt sich aktiv an den internationalen überstaatlichen Organisationen: Europäischer Union (EU); Nordatlantischer Allianz (NATO) und Vereinten Nationen (UNO).

Die wichtigsten fünf außenpolitischen Grundziele der Bundesrepublik sind: die Fortführung des europäischen Einigungsnetzes, die Weiterentwicklung der NATO, die Stabilisierung und Unterstützung der Reformprozesse in Mittel- und Osteuropa, die verantwortungsvolle Mitwirkung in der UNO und Partnerschaft mit den Entwicklungsländern. Die Bundesregierung unterstützt aktiv die demokratischen und marktwirtschaftlichen Reformbestrebungen in der Ukraine.

Außenhandel Deutschlands

Heute wickelt Deutschland mehr als 55% seiner Exportgeschäfte und Importgeschäfte mit den EU-Ländern ab. Der wichtigste Handelspartner Deutschlands ist seit vielen Jahren Frankreich.

Die Länder Mitteleuropas und Osteuropas (MOE - Länder) verfügen heute über einen Anteil von ungefähr 10% am deutschen Außenhandel.

Wichtigste Exportgüter und Importgüter Deutschlands sind Erzeugnisse des Maschinenbaus, elektrotechnische Erzeugnisse und Fahrzeuge. Beim Export liegt ihr Anteil bei ca. 50% und beim Import bei ca. 35%.

Die große Bedeutung des Außenhandels für die Bundesrepublik Deutschland zeigt sich letztlich an der Exportquote, d.h. dem Verhältnis zwischen Export und

Bruttoinlandsprodukt (BIP). Die Exportquote der deutschen Wirtschaft liegt heute bei mehr als 30%.

Hauptziel der deutschen Außenhandelspolitik ist die Intensivierung der internationalen Arbeitsteilung auf der Grundlage eines freien Welthandels und offener Märkte. Diese Ziele bestimmen die Politik Deutschlands in solchen internationalen Organisationen, wie der WTO und der OECD.

Als EU-Mitglied wirkt Deutschland aktiv an der weiteren Gestaltung des Gemeinsamen Marktes (Europäischer Binnenmarkt) sowie der Errichtung einer Europäischen Wirtschafts- und Währungsunion mit.

Europäische Zentralbank

Grundlegende Aufgaben der EZB sind die Festlegung und Ausführung der Geldpolitik in den Ländern der EWU, die Durchführung von Devisengeschäften, die Verwaltung der Währungsreserven und die Sicherung funktionierender Zahlungssysteme in der EWU.

Zu den geldpolitischen Instrumenten der EZB zählen insbesondere

- die Durchführung von Refinanzierungsgeschäften mit Geschäftsbanken (Offenmarktgeschäfte)
- die Festlegung von Leitzinsen
- die Festlegung von Mindestreserven der Geschäftsbanken bei der EZB.

Wichtigste Organe der EZB sind gemäß ihrer Satzung der Rat und das Direktorium. Das Direktorium besteht aus dem Präsidenten, dem Vizepräsidenten und vier weiteren Mitgliedern. Sie werden auf der Ebene der Staats- und Regierungschefs gewählt und ernannt. Ihre Amtszeit beträgt gegenwärtig 4 bis 8 Jahre, in der Zukunft generell 8 Jahre. Das Direktorium führt die laufenden Geschäfte der EZB.

Der EZB-Rat besteht aus den Mitgliedern des Direktoriums und den Präsidenten der nationalen Zentralbanken. Er tritt mindestens zehnmal im Jahr zusammen.

Beschlüsse fassen die anwesenden Ratsmitglieder mit einfacher Mehrheit.

Die Kultur in Belgien

Die belgische Kultur ist interessant und facettenreich. Sie bietet kulinarische Eigenheiten in hervorragenden Restaurants, aber die Belgier gelten auch als die Erfinder der Pommes Frites, die sie von Anfang an vor allem zusammen mit frischem Meeresfisch verzehrten. Weltruf genießen auch ihre einzigartigen und in unvergleichlich zahlreichen Formen hergestellten Pralinen, gefüllt mit Nougat, Cremes oder schmelzendem Caramell. In Belgien trinkt man nicht nur Pfirsich- und Kirschbier, es gibt auch Champagnerbier und zahllose Abteibiere unter den über 200 Biersorten. Logisch, dass viele Touristen das Brauerei- und das Biermuseum in der Hauptstadt besuchen wollen.

Belgien ist seit dem 14. Jahrhundert ein Land der großen Maler von europäischem Ruf. Zu den berühmtesten gehören die Gebrüder van Eyck, van der Weyden, Memling, Rubens und van Dyck. Auch der Surrealismus, eine Strömung in Literatur und Bildender Kunst, die in Anlehnung an Freuds Psychoanalyse das Unbewusste darstellen wollte, ist hier stark vertreten, durch Magritte und Delvaux. Aus Belgien stammt auch der wahrscheinlich berühmteste Krimi-Autor Europas, Georges Simenon, der seinen Kommissar Maigret in über 80 Romanen wortkarg und einfühlsam Verbrechen aufklären lässt.

Das Land ist auch die Heimat vieler Comics, was nicht sonderlich bekannt ist. Andererseits war auch der Nobelpreisträger für Literatur von 1911 ein Belgier, der symbolistische Dichter und Dramatiker Maurice Maeterlinck.

Die Kultur in Frankreich

Die Kultur in Frankreich ist ein sehr wichtiger Bestandteil des täglichen Lebens. Diese wird vor allem durch Bereiche wie die Kunst, Medien, Filme, Musik, Literatur, Essen und Trinken sowie Bauwerke geprägt. Doch den größten Beitrag zur Lebhaftigkeit der Kulturnation trägt die eigene Sprache bei.

Die Französische Sprache ist "das" Selbstverständnis für jeden Franzosen, was sich auch dadurch ausdrückt, dass die Pflege der französischen Sprache zur nationalen Aufgabe gestaltet wird. Hierbei wird durch eine Sprachschutz- und Pflegegesetzgebung der Erhalt der Sprache gesetzlich verankert. Auch seine politisch wichtige Präsenz europa- und weltweit wird weitestgehend über die Sprache definiert. Der nationale Stolz auf die Sprache führt sogar so weit, dass es im Fernsehprogramm nur einen bestimmten Quotenanteil fremdsprachigen Programmes geben darf, damit die eigene Sprache nicht zu kurz kommt.

Die Kunst und die Musik sind weitere Sektoren die ihre ganz eigenen Stilrichtungen entwickelt haben und die französische Kultur stark prägen. Wer kennt nicht das berühmte Bild der Mona Lisa oder einige französische chansons, welche durch ihre detailgetreuen Ausführungen, vor allem durch die Prägung des Impressionismus und ihrer Eigenart, sofort auffallen.

Geographie und Landesnatur Indiens

Indien, mit einer Fläche von 3.287.590 km² der siebtgrößte Staat der Erde, erstreckt sich in West-Ost-Richtung vom 68. bis zum 97. östlichen Längengrad über rund 3.000 Kilometer. Von Nord nach Süd, zwischen dem 8. und dem 37. Grad nördlicher Breite, beträgt die Ausdehnung rund 3.200 Kilometer. Indien grenzt an sechs Staaten: Pakistan, China, Nepal, Bhutan, Myanmar und Bangladesch. Insgesamt beträgt die Grenzlänge somit 14.103 Kilometer. Da der nördliche Teil des umstrittenen Kaschmirs seit 1949 unter pakistanischer Kontrolle steht, hat Indien

keine gemeinsame Grenze mit Afghanistan mehr. Die Küste des Landes ist rund 7.000 Kilometer lang.

Alle größeren Flüsse Indiens entspringen in einer der drei Hauptwasserscheiden des Subkontinents: im Himalaya, in den zentralindischen Vindhya- und Satpura-Bergen oder in den Westghats. Indiens längster und zweifellos wichtigster Fluss ist der Ganges (Ganga), der im Himalaya entspringt. Seine längsten Nebenflüsse sind die Yamuna und der Gumti; der Chambal ist ein Zufluss der Yamuna. Der Brahmaputra, der das Land im Nordosten durchfließt, vereinigt sich mit dem Ganges und bildet vor der Mündung in den Golf von Bengalen ein gewaltiges Delta, an dem Indien jedoch nur im Westen Anteil hat. Der Großteil des Gangesdeltas liegt auf dem Territorium des Nachbarstaates Bangladesch. Fast ein Drittel der Fläche Indiens gehört zum Einzugsgebiet von Ganges und Brahmaputra.

Klima Indiens

Mit Ausnahme der Bergregionen herrscht in Nord- und Zentralindien vornehmlich subtropisches Kontinentalklima, im Süden und in den Küstengebieten dagegen ein stärker maritim geprägtes tropisches Klima. So treten im Norden im Jahresverlauf teils erhebliche Temperaturschwankungen auf. Während in den nördlichen Tiefebene im Dezember und Januar nur 10 bis 15 Grad Celsius herrschen, sind in der heißesten Zeit zwischen April und Juni Höchsttemperaturen von 40 bis über 50 Grad Celsius möglich. Im Süden ist es dagegen ganzjährig heiß, aber konstanter.

Die Niederschlagsverhältnisse werden im ganzen Land maßgeblich vom Indischen Monsun beeinflusst. Der Südwest- oder Sommermonsun setzt in den meisten Landesteilen im Juni ein und bringt je nach Region bis September oder Oktober ergiebige Niederschläge. Auf Grund der sehr unterschiedlichen Topographie ist die Niederschlagsverteilung allerdings höchst ungleichmäßig. Die stärksten Regengüsse gehen an der Westküste, in den Westghats, an den Hängen des Himalayas und in Nordostindien nieder. Am trockensten ist es dagegen in der Thar.

Die aus Zentralasien kommenden Nordost- oder Wintermonsunwinde zwischen Oktober und Juni bringen kaum Feuchtigkeit, daher entfallen in den meisten Gegenden 80 bis über 90 Prozent der jährlichen Gesamtniederschlagsmenge auf die Sommermonate.

Die Gemeinsame Außen- und Sicherheitspolitik (GASP)

GASP ist ein Politikbereich der Europäischen Union. Er bezeichnet die Zusammenarbeit der EU-Mitgliedstaaten in den Bereichen Außen-, Sicherheits- und Verteidigungspolitik. Die GASP wurde mit dem Vertrag von Maastricht 1993 eingerichtet. Es handelt sich dabei um eine rein zwischenstaatliche Kooperation der Regierungen; wichtige Beschlüsse können daher grundsätzlich nur einstimmig von allen Mitgliedstaaten im Europäischen Rat oder im Rat der Europäischen Union gefasst werden. Für die Durchführung der GASP sind der Hohe Vertreter der EU für Außen- und Sicherheitspolitik und der ihm unterstellte Europäische Auswärtige Dienst sowie die diplomatischen Dienste der Mitgliedstaaten zuständig.

Die strategischen Interessen der EU werden nach Art. 26 EU-Vertrag vom Europäischen Rat definiert. Dieser legt durch einstimmigen Beschluss auch die allgemeinen Leitlinien der GASP fest. Auf Grundlage dieser Vorgaben formuliert dann der Rat der EU (in der Zusammensetzung als Außenministerrat) die Beschlüsse zur GASP im Einzelnen. Auch er entscheidet grundsätzlich einstimmig. Lediglich in bestimmten Fällen, etwa wenn ein reiner Durchführungsbeschluss zu einer schon zuvor beschlossenen Aktion gefasst wird, sind auch Entscheidungen mit qualifizierter Mehrheit möglich. Insgesamt haben sich also die Mitgliedstaaten der Europäischen Union im Bereich der Außen- und Sicherheitspolitik sehr starke Mitwirkungsrechte vorbehalten.

Kaufvertrag, Gewährleistung, die Rechte des Käufers

Ob Sie ein Fernsehgerät oder eine Tüte Milch, ein Paar Schuhe oder ein Auto kaufen, in jedem Fall schließen Sie mit dem Händler einen Kaufvertrag ab. Aus diesem Kaufvertrag entstehen auf beiden Seiten bestimmte Rechte und Pflichten. Der Verkäufer muß dem Käufer die Sache fehlerfrei liefern, der Käufer ist andererseits verpflichtet, den Kaufpreis zu zahlen.

Probleme kann es geben, wenn diese Verpflichtungen nicht oder nicht termingemäß erfüllt werden. Der Käufer einer Ware, die fehlerhaft ist, hat nach §462 Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) die Wahl zwischen folgenden Gewährleistungsrechten: Er kann die mangelhafte Ware gegen Erstattung des Kaufpreises in bar zurückgeben (sog. Wandlung); er kann das fehlerhafte Produkt behalten, aber einen angemessenen Preisnachlaß verlangen (sog. Minderung); bei Serienprodukten (das sind die meisten Konsumgüter) kann er schließlich die Lieferung einer mangelfreien Ersatzware (Umtausch) fordern.

Für Fehler an einer gekauften Ware muß also der Verkäufer geradestehen. Wenn der Verkäufer einen Fehler arglistig verschwiegen hat, oder wenn dem Kaufgegenstand eine zugesicherte Eigenschaft fehlt, muß der Verkäufer auch Folgeschäden, die aus dem Fehler entstanden sind, ersetzen, d. h. er muß Schadensersatz leisten. Das ist z.B. der Fall, wenn nach einem Autounfall wegen eines defekten Teils Arztkosten, Schmerzensgeld oder Reparaturkosten anfallen.

Formen der internationalen Zusammenarbeit

Viele Märkte in Deutschland und den westlichen Industrienationen sind gesättigt. Deshalb müssen die erzeugten Produkte auf dem internationalen Markt abgesetzt werden. Für Deutschland als rohstoffarmes Land ist der Export schon seit vielen Jahren von großer Bedeutung und wird wahrscheinlich noch an Bedeutung zunehmen. Wenn man sich ein ausländisches Produkt kauft, hat man vielfach Angst, daß der Service mangelhaft sein könnte. Damit Kundendienst im Ausland

gewährleistet ist, schaffen viele Firmen auch Auslandsniederlassungen, die dann die Kunden betreuen und gleichzeitig auch den Verkauf ankurbeln sollen sowie für eventuell notwendige Logistik zuständig sind. In Osteuropa finden wir häufig die Form eines Joint Ventures, ein Unternehmenszusammenschluß mit einem ausländischen Partner. An diesem Zusammenschluß kann die deutsche Firma zu einem ganz unterschiedlichen Prozentsatz beteiligt sein, oft sind es 50%, also in Form einer Gleichheitsbeteiligung, aber auch Minderheits- oder Mehrheitsbeteiligungen sind denkbar.

Eine relativ neue, aber heute sehr akzeptierte, häufig zu findende Form der Kooperation ist das sogenannte Franchising. Etwas länger gibt es dagegen schon die sogenannten Lizenzverträge, wo die Nutzungsrechte an bestimmten Warenzeichen oder Patente verkauft worden sind. Im Rahmen der Globalisierung wird nicht nur der Umfang der internationalen Zusammenarbeit wachsen, es werden sich wohl auch noch vielfältige neue Formen herausbilden.

Die oHG und die KG

Die oHG ist eine Personengesellschaft mit mindestens 2 Eigentümern, den Gesellschaftern. Die Gesellschafter haften solidarisch und unmittelbar, das heißt, jeder einzelne Gesellschafter kann zu jedem beliebigen Zeitpunkt mit seinem Vermögen für die gesamten Verbindlichkeiten der Gesellschaft haftbar gemacht werden. Gemäß dem Gesetz sind alle Gesellschafter an der Geschäftsführung und Vertretung beteiligt. Das heißt, sämtliche Gesellschafter haben das Recht, die oHG im Innenverhältnis zu leiten (Geschäftsführung) und im Namen der oHG im Außenverhältnis aufzutreten (Vertretung). Am Gewinn bzw. Verlust sind ebenfalls alle Gesellschafter beteiligt.

Die KG ist eine Personengesellschaft, die 2 Arten von Gesellschaftern hat: Komplementäre (Vollhafter) und Kommanditisten (Teilhafter). Sie sind die Eigentümer der KG.

Gemäß dem Gesetz üben die Komplementäre die Geschäftsführung und Vertretung aus. Sie haften unbeschränkt, unmittelbar und solidarisch für die Verbindlichkeiten der Gesellschaft. Die Haftung der Kommanditisten ist auf die Höhe ihrer Kapitaleinlage beschränkt. Die Kommanditisten sind von der Geschäftsführung und Vertretung ausgeschlossen. Alle Gesellschafter sind in einem bestimmten Verhältnis am Gewinn oder Verlust beteiligt.

Unternehmensformen in Deutschland

Das Unternehmen (auch: die Unternehmung) ist die rechtlich-finanzielle Form von Wirtschaftseinheiten. Die Unternehmen in der Bundesrepublik Deutschland können unterteilt werden in: Einzelunternehmen, Personengesellschaften, Kapitalgesellschaften, Genossenschaften.

Kapitalgesellschaften und Genossenschaften sind in vollem Maße rechtsfähig, das heißt, es handelt es sich hierbei um Unternehmen mit eigener Rechtspersönlichkeit (juristische Personen).

Demgegenüber sind Einzelunternehmen und Personengesellschaften nicht bzw. nur zum Teil rechtsfähig. Rechtspersonen sind hier die Eigentümer der Unternehmen, also - von Ausnahmen abgesehen - natürliche Personen. Im Einzelnen wird zwischen folgenden wichtigen Unternehmensformen unterschieden: 1) Einzelunternehmen; 2) offene Handelsgesellschaft (oHG); 3) Kommanditgesellschaft (KG); 4) Aktiengesellschaft (AG); 5) Gesellschaft mit beschränkter Haftung (GmbH); 6) eingetragene Genossenschaft (eG).

Das Einzelunternehmen ist dadurch charakterisiert, dass eine einzelne Person (der Einzelunternehmer, der Inhaber) das Unternehmen ohne Gesellschafter betreibt. Der Einzelunternehmer ist alleiniger Eigentümer des Unternehmens. Er bestimmt die Höhe seiner Kapitaleinlage und entscheidet alles selbst.

Der Einzelunternehmer haftet persönlich und unbeschränkt für alle Verbindlichkeiten des Unternehmens, das heißt, er haftet sowohl mit dem Vermögen

des Unternehmens als auch mit seinem gesamten Privatvermögen. Er ist allein am Gewinn oder Verlust beteiligt.

Die AG und die GmbH

Die AG ist die klassische Form einer Kapitalgesellschaft. Die Eigentümer der AG (die Aktionäre) sind mit Aktien am Grundkapital der Gesellschaft beteiligt. Der Nominalwert einer Aktie beträgt mindestens 5 Euro. Das Grundkapital der AG muß mindestens 100.000 Euro betragen. Die Aktionäre haften nicht mit ihrem Privatvermögen für die Verbindlichkeiten der AG. Mit der Aktie haben die Aktionäre das Recht auf einen Gewinnanteil (die Dividende) sowie das Stimmrecht in der Hauptversammlung. Die Organe der AG sind die Hauptversammlung, der Vorstand und der Aufsichtsrat.

Eine weitere Form einer Kapitalgesellschaft ist die GmbH. Die Eigentümer einer GmbH heißen Gesellschafter. Sie sind mit Einlagen am Stammkapital der Gesellschaft beteiligt. Das Stammkapital der GmbH beträgt mindestens 50.000 Euro. Die Haftung der Gesellschafter für Verbindlichkeiten der GmbH ist auf die Höhe ihrer Einlagen beschränkt. Gemäß dem Gesetz wird der Gewinn nach den Geschäftsanteilen verteilt. Die Organe der GmbH sind ein oder mehrere Geschäftsführer sowie die Gesellschafterversammlung.

Wirtschaftsstruktur

Die meisten arbeitenden Menschen (72,3 Prozent) sind in Deutschland im Dienstleistungssektor beschäftigt. Wesentlich dabei sind unter anderen das Verkehrswesen, Gastgewerbe, das Sozial- und Gesundheitswesen, das Wohnungswesen als auch die Finanzwirtschaft. Das produzierende Gewerbe beschäftigt 25,5 Prozent der Erwerbstätigen, Fischerei, Land- and Forstwirtschaft 2,2 Prozent.

Deutschland hat bedeutende Rohstoffvorkommen, insbesondere im Bereich der Kohlevorkommen (Stein- und Braunkohle), im Bereich Kalisatz, Baustoffe und Steine und Erden. Außerdem befinden sich Erdgasvorkommen in Niedersachsen. Das dichtbesiedelte Industrieland mit dem fünftgrößten Energieverbrauch (nach USA, China, Japan and Indien) weltweit ist dennoch auf Rohstoffimporte angewiesen. Die Bedeutung der heimischen Steinkohle aus dem Ruhrgebiet und dem Saarland sowie der Braunkohle in Sachsen und Sachsen-Anhalt nahm in den vergangenen Jahrzehnten ab. 2005 erfolgte etwa 47 Prozent der Stromerzeugung und 24 Prozent des Gesamtenergieverbrauchs aus Kohle, Steinkohle und daraus produzierter Koks ist heute vor allem für die lokale Stahlindustrie und metallverarbeitende Industrie von Bedeutung.

Auch Land- und Forstwirtschaft und deren nachgeordnete Industrien sind wichtige Grundlagenindustrien in Deutschland. Wald macht etwa ein Drittel der Landesfläche aus.

Verschobene Gewichte in der Krise

Die Rolle, die die EU-Kommission und das Parlament einnehmen sollen, können sie in der Schuldenkrise nicht ausfüllen. Die Mitgliedsstaaten der EU im Rat haben das Sagen. Die Gewichte in Europa haben sich verschoben.

Der um flotte Sprüche nicht verlegene Präsident des Europäischen Parlaments, Martin Schulz (SPD), hat die derzeitige Politik der europäischen Staats- und Regierungschefs auf ihren Gipfeltreffen in einer Debatte im Oktober 2011 mit dem "Wiener Kongress" verglichen. Anfang des 19. Jahrhunderts teilten wenige europäische Mächte Europa in geheimen Verhandlungen unter sich auf. Demokratie war noch ein Fremdwort. In der Europäischen Union sollen eigentlich der Ministerrat und das Europäische Parlament als Kammer der Bügerrinnen und Bürger gemeinsam die Gesetze beschließen. Die Gesetzesvorlagen erarbeitet die EU-Kommission und sie kontrolliert die Einhaltung der europäischen Verträge.

Soweit die Theorie, die in den Lissabonner Verträgen über Grundlagen und Arbeitsweise der Union festgeschrieben ist. Seit Beginn der Schuldenkrise im Frühjahr 2010 funktioniert dieses System nicht mehr. Um Griechenland vor dem Kollaps zu retten, handelten die Vertreter der Mitgliedsstaaten ad hoc. Sie gründeten einen Rettungsfonds als Firma nach Luxemburger Recht, sie schlossen untereinander völkerrechtliche Verträge.

Der Euro: Währung für alle Europäer

Dass ein Großteil Europas den Euro als Währung verwendet, hat es der EU leichter gemacht, koordiniert auf die globale Kreditklemme zu reagieren. Außerdem ergab sich daraus ein stabileres Umfeld. Beispielsweise war die EZB in der Lage, die Zinssätze für den gesamten Euroraum zu senken – ansonsten hätten alle Länder eigene Sätze festgelegt.

Die Banken finden nun in der gesamten EU die gleichen Bedingungen vor, wenn sie voneinander Geld leihen. Mehr als 60 % der EU-Bürger nutzen den Euro tagtäglich. Die Vorteile liegen auf der Hand: In der Eurozone fallen keine Gebühren mehr für den Währungsumtausch auf Reisen oder bei grenzüberschreitenden Geschäften an, es werden in den meisten Fällen keine oder nur geringe Gebühren für grenzüberschreitende Zahlungen erhoben, Verbraucher und Unternehmen können Preise einfacher vergleichen als bisher – dies alles fördert den Wettbewerb. Der Euro trägt zur Preisstabilität bei.

Die EZB gestaltet die Zinssätze derart, dass die mittelfristige Inflation in der Eurozone unter 2 % bleibt. Sie verwaltet auch die Devisenreserven der EU und kann auf den Devisenmärkten intervenieren, um den Wechselkurs des Euro zu beeinflussen. Alle EU-Länder sollen irgendwann einmal den Euro einführen, aber erst, wenn ihre Volkswirtschaften dazu bereit sind.

Grüne Woche in Berlin: Millionenmarkt und Weltagrargipfel

Die Internationale Grüne Woche ist die weltgrößte Messe für die Land- und Ernährungswirtschaft. Jedes Jahr im Januar kommen rund 1600 Aussteller aus über 50 Ländern nach Berlin. An zehn Tagen – in diesem Jahr vom 15. bis 24. Januar – bieten sie den mehr als 400 000 erwarteten Besuchern lokale Spezialitäten und landestypische Getränke. Die üppige Präsentation in den Messehallen der deutschen Hauptstadt wird auch zur Werbung für Land und Leute genutzt.

Die Traditionsmesse ist aber nicht nur ein Paradies zum Schlemmen. In den vergangenen Jahren hat sich die Grüne Woche zunehmend als internationaler politischer Treffpunkt etabliert. „Auf kurzem Weg kann man die halbe Welt treffen“, beschrieb ein Teilnehmer die Bedeutung. Zur 75. Auflage werden rund 150 Spitzenpolitiker aus dem In- und Ausland erwartet, darunter 30 Minister und Ministerinnen.

Als Meinungsaustausch vor allem mit den osteuropäischen Nachbarländern war 1994 das „Ost-West-Agrarforum“ ins Leben gerufen worden. Die politische Diskussion wurde weiter entwickelt und ist jetzt ein politischer Agrargipfel. Viele Länder suchen den Kontakt zu Herstellern von Agrartechnik, um ihren Agrarbereich auf den modernsten Stand zu bringen. Dabei werden nach Angaben der Messegesellschaft Kontrakte in Millionenhöhe geschlossen oder Kooperationen vereinbart.

Geographische Lage und Gliederung Deutschlands

Die Bundesrepublik Deutschland liegt in Mitteleuropa zwischen Nordsee und Alpen. Eingebunden in die europäische Union und die NATO bildet sie eine Brücke zwischen den west-, mittel- und osteuropäischen Staaten. Sie ist nach Russland der größte Staat Europas. Deutschland grenzt im Norden an die Nordsee und Dänemark, im Osten an die Ostsee, Republik Polen und Tschechien, im Süden an Österreich und die Schweiz, im Westen an Frankreich, Luxemburg, Belgien und die Niederlande. Fast ein Drittel des Territoriums ist mit Wäldern bedeckt. Es gibt viele Flüsse, Seen und Berge, die die Landschaft Deutschlands sehr malerisch machen. Bundesrepublik Deutschland gliedert sich in 16 Ländern: Schleswig-Holstein (Hauptstadt - Kiel),

Hamburg (Hamburg), Niedersachsen (Hannover), Bremen (Bremen), Nordrhein-Westfalen (Düsseldorf), Hessen (Wiesbaden), Rheinland-Pfalz (Mainz), Baden-Württemberg (Stuttgart), Bayern (München), Saarland (Saarbrücken). 6 weitere Länder wurden aus den Bezirken der ehemaligen DDR gebildet: Thüringen (Erfurt), Sachsen (Dresden), Sachsen-Anhalt (Magdeburg), Brandenburg (Potsdam), Mecklenburg-Vorpommern (Schwerin), Berlin (Berlin). Nach der Vereinigung beider deutschen Staaten beträgt die Fläche der Bundesrepublik 357 000 km². Die längste Ausdehnung von Norden nach Süden beträgt in der Luftlinie 876 km, von Westen nach Osten 640 km. Die Zahl der Bevölkerung wuchs in den letzten Jahren bis 82 Millionen Einwohner (darunter 7,2 Millionen Ausländer). Der Westen Deutschlands ist wesentlich dichter besiedelt als der Osten.

Naturbedingungen der BRD

Die BRD erstreckt sich von der Nordsee und Ostseeküste im Norden bis zu den Alpen im Süden. Die Oberfläche des Landes gliedert sich von Norden nach Süden in vier Großlandschaften: das Nördliche Tiefland, das Mittelgebirgsland, das Alpenvorland und die Alpen. Die höchste Erhebung in den Alpen ist die Zugspitze (2964 m). Im Süden und Südosten der BRD erstrecken sich der Thüringer Wald, das Erzgebirge, der Harz und die Sächsische Schweiz. Die höchsten Berge sind hier: der Fichtelberg (1214 m) im Erzgebirge und der Brocken (1142 m) im Harz. Vor den Küsten der BRD liegen viele Inseln: Ost- und Nordfriesische Inseln, Helgoland, Rügen. Die größte Nordseeinsel ist Sylt (99,2 km²), die größte Ostseeinsel ist Rügen (926,4 km²). Vom Süden zum Norden fließen der Rhein mit den Nebenflüssen Neckar, Main, Mosel, Ruhr; die Havel, die Ems, die Weser, die Elbe, die Oder, die Saale, die Mulde. Im Süden fließt von Westen nach Osten die Donau. Alle genannten Flüsse einschließlich der Nebenflüsse sind schiffbar. Einige Flüsse sind durch Kanäle verbunden und spielen eine wichtige Rolle in der Wirtschaft der BRD: der Mittelland-Kanal, der Dortmund-Ems Kanal, der Oder-Havel-Kanal, der Oder-Spree-Kanal (auch Kieler Kanal genannt), der die kürzeste Verbindung für Seeschiffe zwischen der Nord- und der Ostsee ermöglicht.

Bevölkerung der BRD

Aus der gesamten Bevölkerung der BRD (82 Mil. Einwohner) sind über 7,2 Millionen Ausländer. Sie gliedern sich in 3 große Gruppen: 1) Deutschstämmige Aussiedler aus Polen, Rumänien, Ungarn und der ehemaligen UdSSR. Sie bilden das größte Kontingent der Einwanderer. 1989 waren es 370 000, 1990 mindestens doppelt so viele. Wenn Sie Ihre deutsche Abstammung nachweisen können, haben Sie ein Anrecht auf die deutsche Staatsbürgerschaft. 2) Familienangehörige von Gastarbeitern, die schon eine Aufenthalts- und Arbeitsgenehmigung haben: 80—100 Tausend pro Jahr. 3) Asylbewerber — von Januar bis August 1990 kamen etwa 120 000— die sich noch mal unterteilen lassen: a) politisch Verfolgte: als solche werden nur 5% anerkannt (etwa 6000 1989). Sie kamen vornehmlich aus dem Iran, aus Afghanistan, aus der Türkei; b) Flüchtlinge aus Bürgerkriegsgebieten (aus Sri Lanka, aus dem Libanon, aus Palästina, dem Iran und Afghanistan). Sie erhalten in der Regel kein Asyl; c) Wirtschaftsflüchtlinge (Türken, Rumänen, Jugoslaven, Bulgaren, Palästinenser, Iraner, Afghanen und Syrer). Sie kommen aus Not und suchen in der Bundesrepublik Arbeit und Brot. Rechnet man alle Gruppen zusammen, kommt man allein im Jahre 1990 auf 1 Million Zuzügler — erheblich mehr als die klassischen Einwanderungsländer Australien und Kanada zusammen aufnehmen. Das Wachstum der Bevölkerung der BRD schnellte sich durch diesen Massenzug auf 1,3 Prozent hoch.

Wirtschaft von Italien

Die italienische Wirtschaft gehört zu den stärksten der Welt. Im Süden stützt sie sich vor allem auf die Landwirtschaft, im Norden ist die Industrie die wichtigste Grundlage. Heute spielt die Landwirtschaft zwar volkswirtschaftlich nur noch eine geringe Rolle (ca. 2 %), bringt jedoch einige wichtige Erzeugnisse hervor.

Zu den wichtigsten Industrien zählen der Maschinen-, Flugzeug- (Agusta, Alenia, Finmeccanica), Schiff- (Fincantieri) und Automobilbau (Fiat-Konzern), die Chemieindustrie und die Herstellung elektronischer Produkte (STMicroelectronics). Die Textilindustrie ist sehr stark vertreten und steht mit ihren bekannten Markennamen für den Inbegriff des „made in Italy“. Luxottica ist der weltgrößte Brillenhersteller. Zu den wichtigsten italienischen Exportgütern zählen auch die Erzeugnisse der Nahrungsmittelindustrie. Das größte Unternehmen der Branche ist Ferrero.

Im Dienstleistungssektor ist Italien vor allem durch Großbanken wie Unicredit und Intesa Sanpaolo international vertreten. Die Assicurazioni Generali ist eine der größten Versicherungsgesellschaften der Welt.

Große Bedeutung besitzt die Tourismusbranche. Italien, das in den 1970er Jahren noch das meistbesuchte Land der Welt war, befindet sich heute mit seinen 43,7 Millionen Touristen (2005) an 5. Stelle (hinter Frankreich, Spanien, USA und China).

Industrie Deutschlands

Die Industrie der Bundesrepublik hat eine relativ gut entwickelte Struktur. Eine besondere Bedeutung haben der Maschinen- und Fahrzeugbau, die Eisen- und Stahl-, die elektrotechnisch-elektronische, die chemische, Nahrungsgüter- und Textilindustrie. Der Anteil der Rüstungsproduktion steigt ständig. Die größten Konzerne der BRD sind VEBA, Siemens, Daimler-Benz, Volkswagen, Hoechst, BASF, Bayer, Thyssen, Ruhrkohle. Sie sind wiederum in Konzerngruppierungen vereinigt. Die Standorte der Rüstungsindustrie befinden sich vor allem im nordrheinwestfälischen Industriegebiet, im Rhein-Main-Gebiet, im Raum München und in den Großstädten im Norden der Bundesrepublik. Die eisenschaffende Industrie (Eisenhütten-, Stahl- und Walzwerke) konzentriert sich im Ruhr-Saar und Salzgitter-Gebiet, an der Küste und um Ingolstadt. Maschinenbau – im nordrheinwestfälischen Industriegebiet, in Leipzig, Berlin und Magdeburg; Straßenfahrzeugbau – in Köln, Wolfsburg, Hannover, Bochum, Emden, Kassel, München, Rüsselheim, Stuttgart,

Chemnitz und Dresden. Die Automobilproduktion der BRD nimmt den 3. Platz in der Welt (nach den USA und Japan) ein. Die BRD ist der Automobilexporteur der Welt. Flugzeugbau befindet sich in München, Hamburg, Bremen und Dresden, Schiffbau – in Hamburg, Bremen, Kiel, Rostock und Warnemünde; elektrotechnisch-elektronische Industrie – in Nürnberg, München, Stuttgart, Frankfurt am Main, Köln, Essen, Hannover, Hamburg, Berlin, Dresden und Erfurt. Die chemische Industrie stellt einen der führenden Industriezweige der BRD dar.

Die eigene Landwirtschaft

Die Bundesrepublik hat eine hochentwickelte Landwirtschaft. Sie deckt den Bedarf zu etwa zwei Dritteln. Seit Bestehen der BRD nahm die Zahl der Betriebe unter 20 Hektar landwirtschaftlicher Nutzfläche um die Hälfte ab, während die Zahl der Betriebe über 50 ha ständig stieg. Die auf hochmechanisierte Großbetriebe orientierte Kredit-, Markt- und Preispolitik führte zum Ruin vieler Mittel- und Kleinbauern. Die wichtigsten Hauptprodukte des Ackerbaus sind Weizen, Gerste, Roggen, Kartoffeln und Zuckerrüben. In der Landwirtschaft der Bundesrepublik ist die Viehzucht, vor allem die Rinder- und Schweinehaltung, der wichtigste Produktionszweig. Der Ackerbau liefert für die Viehhaltung solche wie: Futterrüben, Klee und Luzerne, auch der Anbau von Grün- und Silomais. Ackerbau wird in den ebenen Teilen Niedersachsens, Schleswig-Holsteins, Nordrhein-Westfalens, Bayerns und Baden-Württembergs, Wein- und Obstbau im Südwesten der BRD, Gemüseanbau in der Niederrheinischen Tieflandsbucht und in der Umgebung der Großstädte, Rinderzucht in Niedersachsen, Schleswig-Holstein, Schweine- und Geflügelzucht im gesamten Gebiet der BRD betrieben. Die Forstwirtschaft umfasst die Aufforstung, Pflege und Nutzung der Wälder. Die wichtigsten Holzarten sind die Kiefer und die Fichte. Danach folgen Buche, Eiche und andere Laubbölzer.

Politische Parteien

Die Christlich-Demokratische Union (CDU) – gegründet 1950 – ist eine konservative Partei. Sie vertritt die Interessen des Monopolkapitals und des militärisch-industriellen Komplexes der BRD: Sie wird durch die Kirche, vor allem die Katholische, unterstützt. Soziale Basis: Unternehmer, Großbeamtschaft, wohlhabende Bauern und Handwerker, ein Teil der religiös gestimmten Arbeiter. Die CDU zählt 740 000 Mitglieder (1986). Die Christlich-Soziale Union (CSU) – wurde 1945 gegründet. Die Union existiert nur im Bundesland Bayern. Formell ist sie eine selbständige Partei, wirkt jedoch in enger Koalition mit der CDU und bildet mit ihr eine gemeinsame Fraktion im Bundestag. Die Freie Demokratische Partei (FDP) – gegründet 1948 – ist eine liberale bürgerliche Partei. Ihre Mitgliederzahl beträgt etwa 80 000 (1986). Sie vertritt die Interessen der mittleren und kleinen Unternehmer, Angestellten, der wohlhabenden Schicht der Intelligenz, eines Teils der Bauernschaft und Handwerker. Die Sozialdemokratische Partei Deutschlands (SPD) – gegründet 1869 – ist eine der zahlreichsten Parteien der BRD. Sie zählt etwa 1 Million Mitglieder (1986). Die SPD spricht sich für die Fortsetzung und Vertiefung der internationalen Entspannung, für die Entwicklung der Beziehungen mit den Ländern Osteuropas aus. Die Partei der “Grünen“ — wurde im März 1980 infolge der Vereinigung einer Reihe von für den Umweltschutz auftretenden politischen Gruppierungen und Organisationen gegründet.

Grundzüge deutscher Außenpolitik

Das deutsche Volk hat 1990 in freier Selbstbestimmung seine Einheit wiedererlangt. Dies geschah friedlich und mit Unterstützung seiner Freunde und Partner im West und Ost. Mit der Unterzeichnung des Vertrages über die abschließende Regelung in Bezug auf Deutschland (“2+4“ – Vertrag) am 12. September 1990 in Moskau ging die Nachkriegszeit für Deutschland zu Ende. Dieses Vertragswerk stellt sicher, dass Deutschland nach der Herstellung seiner Einheit am 3. Oktober 1990 hinsichtlich seines außen- und sicherheitspolitischen

Staates offenen Fragen unbelastet und souverän ist. Zehn Artikel regeln die äußeren Aspekte der Vereinigung. 45 Jahre nach dem Kriegsende wurde so mit der Teilung Deutschlands auch die Teilung Europas überwunden. Für das vereinte Deutschland ist die Verantwortung seitdem größer geworden. Die deutsche Politik bleibt zuallererst Friedenspolitik. Ihr Ziel ist es, die wirtschaftliche und politische Verhetzung der Nationalstaaten zu fördern sowie die internationalen und supernationalen Organisationen und Institutionen zu stärken, sie zu Trägern der weltweiten Zusammenarbeit und zu Bollwerken gegen einen neuen Nationalismus auszubauen. Die Grundlage der deutschen Außenpolitik bleibt die dauerhafte Verankerung der Bundesrepublik im Kreis der freiheitlichen Demokratien, ihre Mitgliedschaft in der Europäischen Union (EU) und in der Nordatlantischen Allianz, der NATO.

Der Euro-Atlantische Partnerschaftsrat

Wichtiges Forum der sicherheitspolitischen Zusammenarbeit ist der 1997 gegründete Euro-Atlantische Partnerschaftsrat (EAPR). Gegenwärtig sind in ihm 44 Staaten zusammengeschlossen, neben den 19 NATO-Mitgliedern 25 Partnerstaaten, darunter alle Staaten des ehemaligen Warschauer Paktes, alle Nachfolgestaaten der Sowjetunion sowie weitere Staaten, die der OSZE angehören. Der EARP hat den Außenbeziehungen der NATO eine neue politische Qualität gebracht. Unter dem politischen Dach des EARP wird die militärische Zusammenarbeit im Rahmen des Programms Partnerschaft für den Frieden als eigenständiges Programm weitergeführt und vertieft. In dem Grundlagendokument des Euro-Atlantischen Kooperationsrats bekräftigen die Mitgliedsstaaten die gemeinsamen Werte und Ziele, die dem Rahmendokument des Programms der Partnerschaft für den Frieden zugrunde liegen, nämlich Frieden und Stabilität im euro-atlantischen Raum zu stärken. Die Themen der EARP reichen von der Krisenbewältigung über Rüstungskontrolle, Nichtverbreitung von Massenvernichtungswaffen, Bekämpfung von internationalen Terrorismus bis hin zu Verteidigungsplanung und strategischer Planung. Weitere Felder der Zusammenarbeit sind zivile Notstandsplanung und Katastrophenschutz,

Friedensmissionen, die nukleare Sicherheit, Umweltfragen sowie regionale Angelegenheiten.

Stabilität und Wachstum in der EU

Den Rahmen für die wirtschaftspolitische Zusammenarbeit bildet die europäische Wirtschafts- und Währungsunion (WWU). Alle EU-Länder sind auch Mitglieder der WWU, in der gemeinsame wirtschaftspolitische Leitlinien abgesteckt werden. Sie sollen zu mehr Wachstum, mehr Arbeitsplätzen und einem höheren sozialen Standard für alle führen.

Darüber hinaus wird die EU auf diese Weise in die Lage versetzt, bei weltweiten wirtschafts- und finanzpolitischen Schwierigkeiten geschlossen aufzutreten, und sie ist besser gegen externe Erschütterungen gewappnet. Bereits zu Beginn der derzeitigen Wirtschafts- und Finanzkrise im Oktober 2008 ist die EU koordiniert vorgegangen. Die Regierungen der Mitgliedstaaten, die Europäische Zentralbank (EZB) und die Kommission haben gemeinsam darauf hingearbeitet, Spareinlagen und die Verfügbarkeit erschwinglicher Kredite für Unternehmen und Haushalte zu sichern sowie eine bessere umfassende Finanzordnung einzuführen. Ziel ist nicht nur die Rückkehr zur Stabilität, sondern auch die Schaffung der Voraussetzungen für Wachstum und Beschäftigung.

Zusätzlich wurde im Mai 2010 ein Paket europäischer Stabilisierungsmaßnahmen verabschiedet, um EU-Länder in Schwierigkeiten finanziell zu unterstützen und damit die finanzielle Stabilität der EU trotz schwerer Spannungen auf dem Markt für Staatsanleihen der Euro-Länder zu wahren.

Börsenplatz Deutschland

In Deutschland gibt es acht Wertpapierbörsen, eine Devisenbörse, eine Wertpapierterminbörse und eine Warenterminbörse. Die wichtigste Börse in Deutschland ist die Frankfurter Wertpapierbörse (FWB), einschließlich der elektronischen Handelsplattformen Xetra und Eurex. Ein Großteil des Aktienhandels

in Deutschland wird über die FWB und Xetra abgewickelt (März 2008: Anteil am Handel mit deutschen Aktien rund 98 Prozent, bei ausländischen Aktien rund 84 Prozent^[51]). Ausgehend vom Handel mit Sorten und Wechselbriefen im 16. und 17. Jahrhundert und dem ab 1820 beginnenden Aktienhandel hat sich die FWB seitdem zu einem der führenden internationalen Handelsplätze für Aktien und Anleihen entwickelt. Träger und Betreiber ist die Deutsche Börse AG.

Außerdem gibt es in Deutschland noch sieben weitere Wertpapierbörsen (die bis auf Tradegate und European Energy Exchange auch als Regionalbörsen bezeichnet werden). Unter diesen ist die Börse Stuttgart (Baden-Württembergische Wertpapierbörse) mit einem durchschnittlichen Orderanteil von 34 Prozent des deutschen Parketthandels (Januar bis September 2009) zweitgrößter Handelsplatz. Von besonderer Bedeutung ist der Handel von verbrieften Derivaten, wie Optionsscheinen (EUWAX). An den Wertpapierbörsen in Hamburg und Hannover, die unter der gemeinsamen Träger- und Betreibergesellschaft Börsen AG den dritten Rang der deutschen Börsen einnehmen, nimmt hingegen der Fondshandel eine bedeutende Stellung ein.

Zwei Drittel der Exporte gehen nach Europa

Der Außenhandel wächst seit Jahren in den Schwellenländern deutlich stärker als in Europa. 2011 nahm der Export in die Eurozone um 8,6 Prozent zu, in Nicht-EU-Länder um 12,6 Prozent und in außereuropäische Länder wuchs er um fast 14 Prozent. Nach China nahm er sogar um mehr als 20 Prozent zu. Dort steigt die Nachfrage nach deutschen Maschinen, Autos, Chemie und Elektrogütern besonders kräftig.

Wichtigstes Absatzgebiet für deutsche Exporteure ist Europa mit einem Anteil von gut zwei Dritteln. In den Euroraum ging Waren für 420,9 Milliarden Euro, knapp 40 Prozent des Gesamtexports. Zu Beginn der Währungsunion lag der Anteil noch bei rund 46 Prozent. In EU-Länder außerhalb der Eurozone, vor allem nach Osteuropa, lieferte die deutsche Wirtschaft Waren für mehr als 206 Milliarden Euro.

Nach wie vor steht Frankreich an erster Stelle der Abnehmerländer. Laut der vorliegenden Statistik für Januar bis November 2011 gingen 9,6 Prozent des Exports nach Frankreich und 6,9 Prozent in die Vereinigten Staaten. Auf dem dritten Rang liegt inzwischen China gleichauf mit Großbritannien (beide gut 6 Prozent). Die Niederlande spielen mit ihren großen Häfen, durch die viel Handel geht, eine Sonderrolle.

Література

1. Білоус О. Україна в умовах глобалізації. Часопис картографії. 2009. №14. С. 60–63.
2. Печко Н. М. Теорія і практика перекладу (англійська мова) : методичні рекомендації для підготовки до державного екзамену / – Луцьк, 2013. – 95 с.
3. Белих О.М. Практика перекладу з німецької мови. Методичні рекомендації. – Луцьк : ПП Іванюк, 2014. –95 с.
4. Т. Р. Кияк, О. Д. Огуй, А. М. Науменко. Теорія та практика перекладу (німецька мова). Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця: – Нова книга, 2006. - 592 с.
5. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : [підручник] / І. В. Корунець– Вінниця : Нова книга, 2001. – 448 с.
6. Buscha A., Linthout G. Geschäftskommunikation, Kursbuch Deutsch als Fremdsprache, 1997 Max Hueber Verlag, 2000. – 160 S.
7. Duden-Grammatik der deutschen Sprache, 1993-2000 Bibliographisches Institut & F.A. Brockhaus AG, 1993-2000 Langenscheidt KG.
8. Віталіш Л. П. Фразеологія німецької мови: практикум – Львів: Вид-во ПАІСБ 2007.- 138 с.

9. Зорівчак Р. П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія – Л.: Видавництво при Львівському державному університеті ЛДУ, 1983. – 176 с.
10. Nord Christiane. Textanalyse und Übersetzen .- Heidelberg: Groos, 1995. – 284 S.
11. Reiß Katharina. Texttyp und Übersetzungsmethode. Der operative Text - Heidelberg: Groos, 1983.- 146 S.
12. Кур'янова М.А. Граматичні труднощі перекладу німецьких науково-технічних текстів українською мовою : автореф. дис. ... канд. філ. наук. Київ, 2006. 16 с.
13. Corona Krise sorgt für zahlreiche neue Wörter chöpfungen. URL: <https://www.dw.com/de/corona-krise-sorgt-für-zahlreiche-neue-wortschöpfungen/a-56051332> (дата звернення: 11.01.2022 р.)
14. Decker K. Stadt der Tiere. Deutsch Perfekt. 2020. № 7. С. 14–19

NOTIZEN

NOTIZEN

Навчально-методичне видання

Козак Алла Володимирівна

Теорія і практика перекладу

Методичні рекомендації

Друкується в авторській редакції